

LIGE MULIGHEDER – UDSATTE BØRN OG UNGE

AFSLUTTENDE EVALUERING

16:20

ANNA-KATHARINA HØJEN-SØRENSEN
KATRINE SYPPLI KOHL
KAREN MARGRETHE VENDELBO DAHL

ANEMONE SKÅRHØJ
HELENE OLDRUP
JAN HYLD PEJTERSEN

16:20

LIGE MULIGHEDER – UDSATTE BØRN OG UNGE

AFSLUTTENDE EVALUERING

ANNA-KATHARINA HØJEN-SØRENSEN

KATRINE SYPPLI KOHL

KAREN MARGRETHE VENDELBO DAHL

ANEMONE SKÅRHØJ

HELENE OLDRUP

JAN HYLD PEJTERSEN

KØBENHAVN 2016

SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

LIGE MULIGHEDER – UDSATTE BØRN OG UNGE. AFSLUTTENDE EVALUERING

Afdelingsleder: Anne-Dorthe Hestbæk

Afdelingen for børn og familie

ISSN: 1396-1810

ISBN: 978-87-7119-386-2

e-ISBN: 978-87-7119-387-9

Layout: Hedda Bank

Forsidefoto: Colourbox

Oplag: 300

Tryk: Rosendahls a/s

© 2016 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

Tlf. 33 48 08 00

sfi@sfi.dk

www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

INDHOLD

	FORORD	7
	SAMMENFATNING	9
1	INDLEDNING	27
	Baggrunden for "Lige Muligheder"	28
	Evalueringsens formål	29
	Metode	30
	Rapportens opbygning	33
2	EFTERVÆRN TIL TIDLIGERE ANBRAGTE UNGE	35
	Introduktion	35
	Deltagerne før indsatsen	41
	Projekternes betydning for de unge	44
	Konklusion	57

3	AMBULANTE TILBUD TIL UNGE, ENLIGE OG SÅRBARE MØDRE	59
	Introduktion	59
	Deltagerne før indsatsen	63
	Projekternes betydning for de unge	71
	Konklusion	76
4	NETVÆRK OG SAMTALEGRUPPER FOR SÅRBARE BØRN OG UNGE	79
	Introduktion	79
	Deltagerne før indsatsen	85
	Projekternes betydning for de unge	95
	Konklusion	105
5	SOCIALE VICEVÆRTER I UNGDOMSBOLIGER	107
	Introduktion	107
	Forudsætningerne for indsatsen	110
	Projekternes betydning for de unge	115
	Konklusion	120
6	24-TIMERS KONTAKTORDNING	123
	Introduktion	123
	Beskrivelse af indsatserne	125
	Beskrivelse af deltagerne	127
	Hjælpen til de unge	129
	Konklusion	130
7	FORANKRING	133
	Introduktion	133
	Metode og datagrundlag	137

Forankringsprocesserne	138
Forankringsbegrundelser	147
Konklusion	154

BILAG	157
--------------	------------

Bilag 1	Den løbende evaluering af projekterne under "Lige Muligheder"	158
Bilag 2	Efterværn for tidligere anbragte	161
Bilag 3	Ambulante tilbud til unge, enlige og sårbare mødre	162
Bilag 4	Netværk og samtalegrupper for sårbare børn og unge	163
Bilag 5	Sammenligning af kommunale nøgletal i 24-timers kontaktordninger	164

LITTERATUR	167
-------------------	------------

SFI-RAPPORTER SIDEN 2015	169
---------------------------------	------------

FORORD

Denne rapport udgør den afsluttende evaluering af fem initiativer vedrørende udsatte børn og unge under handlingsprogrammet ”Lige Muligheder”, der blev igangsat af Socialstyrelsen i 2009 med midler fra satspuljen. Formålet med programmet var, at børn og unge, der er udsatte eller i risiko for at blive udsatte, fik styrket deres personlige ressourcer og muligheder for at skabe sig en god tilværelse. De fem initiativer, der evalueres i denne rapport, er:

- Efterværn til tidligere anbragte unge
- Ambulante tilbud til unge, enlige og sårbare mødre
- Netværk og samtalegrupper for sårbare børn og unge
- Sociale viceværter i ungdomsboliger
- 24-timers kontaktordning.

I alt 39 forsøgsprojekter blev gennemført under de fem initiativer. Rapporten opsamler de erfaringer, som projekterne og projektdeltagerne har gjort sig i projektperioden. Evalueringen bidrager med viden om, hvordan udsatte børn og unge kan styrkes i deres muligheder for at skabe sig en tilværelse, hvor de kan deltage i uddannelsessystemet, på arbejdsmarkedet og i det hele taget deltage aktivt i samfundslivet på lige fod med deres jævnaldrende.

Undersøgelsen er finansieret af Social- og Indenrigsministeriet og gennemført for Socialstyrelsen. Den afsluttende rapport er udarbejdet af videnskabelig assistent Anna-Katharina Højen-Sørensen, forsker Katrine Sypli Kohl, forsker Karen Magrethe Dahl, videnskabelig assistent Anemone Skårhøj, forsker Helene Oldrup samt seniorforsker og projektleder Jan Hyld Pejtersen. Mie Katrine Lassesen har været med til at analysere data på initiativet 24-timers kontaktordning.

Frank Ebsen, docent, Professionshøjskolen Metropol har fungeret som referee på rapporten. Vi takker for værdifulde og konstruktive kommentarer. Vi takker også den nedsatte følgegruppe, som bestod af: Susse Kolster, KL, Mette Grostøl, Socialpædagogernes Landsforbund, Mia Nordstrand, TABUKA – Landsforeningen for nuværende og tidligere anbragte, Michael Christensen, LOS, Nanna Maria Brostrup Hansen, Socialstyrelsen, Marie Luise Nørrelykke, Socialstyrelsen og Charlotte Aastrup Poole, Social- og Indenrigsministeriet for gode og relevante kommentarer.

Vi takker derudover alle de børn og unge, projektmedarbejdere og ledere, som med deres deltagelse i projekterne har gjort evalueringen mulig.

København, juni 2016

AGI CSONKA

SAMMENFATNING

Denne rapport omhandler evalueringen af fem initiativer med i alt 39 forsøgsprojekter for udsatte børn og unge under handlingsprogrammet ”Lige Muligheder”.

Formålet med programmet var, at børn og unge, der er udsatte eller i risiko for at blive udsatte, får de samme muligheder for personlig udfoldelse, udvikling og sundhed som deres jævnaldrende. For at skabe lige muligheder for alle børn og unge er det derfor vigtigt at styrke den enkeltes personlige ressourcer til at kunne klare sig i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet og i det hele taget deltage aktivt i samfundslivet. De fem initiativer, der evalueres i denne rapport, er:

- Efterværn til tidligere anbragte unge (fra 2009-2013)
- Ambulante tilbud til unge, enlige og sårbare mødre (fra 2010-2013)
- Netværk og samtalegrupper for sårbare børn og unge (fra 2009-2013)
- Sociale viceværter i ungdomsboliger (fra 2010-2014)
- 24-timers kontaktordning (fra 2009-2013).

Handlingsprogrammet ”Lige Muligheder” udsprang af VK-regeringens strategi fra 2006 til at bekæmpe negativ social arv. Formålet med strategien var, at alle børn og unge skal have en reel mulighed for at gøre brug af samfundets tilbud, så de får et aktivt og udviklende barndoms- og

ungdomsliv. Der blev derfor opstillet fire centrale ”indsatsområder”, som skulle være med til at skabe lige muligheder for alle børn og unge:

- Tidlig indsats
- Unges sociale problemer (med fokus på skolegang og uddannelse)
- Udsatte børn og unges netværk
- Styrkelse af indsatsen over for forældrene.

Inden for disse fire områder blev der igangsat en række initiativer, herunder de fem, som er temaet for denne evaluering.

Både inden for og på tværs af de fem initiativer er der tale om en relativt heterogen vifte af indsatser for udsatte børn og unge. Også målgrupperne for indsatserne er relativt heterogene på tværs af – og i nogle tilfælde inden for – initiativerne. Generelt har man haft succes med at tiltrække den gruppe af udsatte unge, som initiativerne var tiltænkt. Der er dog en overvægt af piger, og i to af de tre indsatser, hvor vi har oplysninger om etnicitet, er der en undervægt af unge fra etniske minoritetsfamilier. Fælles for projekterne er et fokus på at udvikle og styrke den enkeltes personlige ressourcer gennem en tidlig indsats rettet mod sociale problemer og ofte gennem styrkelse af deltagernes sociale netværk. Aktiviteterne i projekterne har favnet bredt: fx faciliterede gruppesamtaleforløb, hjælp til at komme i misbrugsbehandling eller til psykolog, undervisning i studieteknik og hjælp til at håndtere sociale, praktiske eller personlige udfordringer på bo- eller uddannelsessted.

TVÆRGÅENDE RESULTATER

Trods den store spredning og variation i initiativer, deltagere og aktiviteter er der alligevel en tværgående lære at drage fra indsatserne, der evalueres i denne rapport.

SOCIAL RUMMELIGHED, MEN BEGRÆNSET EFFEKT PÅ ARBEJDE OG UDDANNELSE

De initiativer, der er blevet evalueret på baggrund af kvalitative interviews med deltagere (alle andre end 24-timers kontaktordningerne), ser bredt set ud til at have haft succes med at få de udsatte og sårbare børn og unge til at føle sig hørt, set og rummet som dem, de er med deres respektive udfordringer. Mange af deltagere giver udtryk for at have fået et frirum i en hverdag, præget af stempling og følelsen af at være unor-

mal. Der er dog også deltagere, der giver udtryk for at have følt sig stemplet, netop ved at blive udvalgt til projektet, og enkelte kan gennem deltagelsen have fået forstærket deres identitet som udsatte.

De interviewede børn og unge giver generelt udtryk for, at projekterne har udgjort en vigtig støtte og har hjulpet dem, fx forbedret deres sociale kompetencer, og for nogle også givet et løft i retning af uddannelse og arbejde. I et enkelt initiativ oplever deltagerne forbedringer i deres skolepræstationer efter projektdeltagelsen, men generelt ser indsatserne ikke ud til at have medført forbedringer af deltagernes uddannelses- og arbejdsmarkedstilknytning, når vi måler det statistisk.

Forskellen på resultater af de kvantitative og kvalitative data skyldes først og fremmest, at de måler forskellige aspekter af projektdeltagelsen. Dertil kommer, at de kvalitative data kan opfange små sociale og psykiske udviklingstrin, som ikke er store nok til, at de viser sig i registrene. En del af forklaringen kan dog også ligge i, hvem man får information om og fra ved de to metoder. Når vi har gennemført kvalitative interview med børn og unge, er det med informanter, som projektmedarbejdere og projektledere har udpeget til os. Det vil sige, de børn og unge, som ikke er hoppet fra, og som formentlig i nogen grad finder en mening med projektet. Det er altså plausibelt, at netop de kvalitative interviews har en bias i retning af at være gennemført blandt børn og unge, der har en relativt positiv oplevelse af projekterne og deres betydning for dem selv.

Når vi ser på deltagerne som helhed i en statistisk analyse, hvor alle måles op mod kontrolgruppen, og vi ikke finder en målbar forbedring her i forhold til uddannelse og arbejde – på nær i projekterne med netværk og samtalegrupper – kan én forklaring være, at målgruppens udfordringer er så relativt tunge, at tidsperioden mellem indsats og registrering af virkning er for kort. En anden mulig forklaring kan være, at de professionelle omsorg og forståelse for børnene og de unges udfordringer i nogle tilfælde har ledt dem til at udtrykke for lave krav og forventninger til deltagernes uddannelses- og arbejdsmæssige indsats og præstationer. Både de kvalitative og de kvantitative data siger sandsynligvis noget sandt om projekterne, idet projektdeltagerne gennem deltagelsen godt kan have opnået en positiv selvforståelse og selvværd, uden at knytte dette selvværd til deres uddannelsesdeltagelse eller position på arbejdsmarkedet (endnu).

Når indsætserne tilsyneladende har haft størst oplevet effekt på områder som praktisk og følelsesmæssig hjælp i hverdagen, sociale kompetencer og selvværd, kan det således også hænge sammen med, at indsætsernes hovedfokus har været på at afhjælpe børnene og de unges følelsesmæssige og praktiske udfordringer, og ikke, eller kun i mindre grad, på lektiehjælp, studievejledning, studiestøtte, hjælp til fx jobsøgning og andre aktiviteter, der mere direkte fremmer deres deltagelse i uddannelse og arbejde. På baggrund af erfaringerne fra forsøgsprojekterne i denne evaluering er det derfor relevant at diskutere, hvordan disse elementer kan gives større vægt i designet af fremtidige indsætser for målgruppen af udsatte og sårbare børn og unge, således at indsatsen ikke bliver en isoleret ø for den unge, men netop en trædesten til udvikling hen imod uddannelse og arbejde.

Samtidig er det interessant og værd at nævne, at en relativt billig indsats som netværk og samtalegrupper, der i høj grad har haft fokus på sociale og følelsesmæssige problematikker, er det *eneste* af initiativerne, hvor den kvantitative analyse *viser positive virkninger* på deltagernes adfærd, kriminalitet og selvrapporterede skoleresultater. I arbejdet med at give det uddannelses- og arbejdsmarkedsunderstøttende indhold mere plads i fremtidige projekter bør man derfor være opmærksom på ikke at negligere den psykosociale støtte, som projektdeltagerne oplever, at de har haft gavn af. De gode resultater af netværk og samtalegrupper kan også hænge sammen med, at dette initiativ i højere grad end de andre har haft succes med at gribe ind over for en gruppe, som ikke ellers ville have fået et tilbud på daværende tidspunkt – og hvoraf nogle formentlig havde udviklet sig til at have en egentlig sag i socialforvaltningen.

FÅ DRENGE OG FÅ MED MINORITETSBAGGRUND

Den relativt *skæve kønsfordeling* med langt flere piger end drenge og relativt få deltagere med etnisk minoritetsbaggrund bør også være et opmærksomhedspunkt. Lidt forenklet ser det ud til, at de evaluerede projekter især har appelleret til børn og unge, som er vant til at bruge sproget til at bearbejde selvforståelse, følelser etc. Og har haft sværere ved at rekruttere unge, som har en mindre verbal tilgang til at bearbejde kriser og opnå afklaring. Vi ved ikke, om disse skævheder gør sig gældende i hele feltet af sociale indsætser, rettet mod udsatte unge, men er det tilfældet, kan kommunerne overveje at tilbyde flere ”handlingsorienterede” indsætser,

der måske kan appellere til flere drenge, og gøre mere for også at nå udsatte unge blandt de etniske minoritetsgrupper.

PROJEKTERNES FORANKRING

Størstedelen af de 39 projekter, der modtog støtte fra ”Lige Muligheder”, er efter projektudløbet blevet enten helt eller delvist videreført og således forankret i kommunerne. Selvom netværk og samtalegrupper er den eneste indsats, der kvantitativt kan dokumentere positive resultater, er det efterværnsprojekter og 24-timers kontaktordning, der har haft størst succes med at blive videreført i kommunerne, mens projekterne for unge, sårbare mødre har haft mindst succes med dette.

De 26 indsatser, som er fortsat efter projektperiodens ophør, er typisk videreført i kommunalt regi og for kommunale midler. I en del tilfælde er finansieringen frembragt med midler fra forskellige forvaltninger, eller med medfinansiering fra fx boligorganisationer, uddannelsesinstitutioner eller en statslig styrelse. Nogle kommuner har omprioriteret midlerne til udsatte og anbragte børn og unge (fx ved at hjemtage anbragte). Projekterne er typisk videreført med lavere budget.

Ifølge de professionelle har videreførelsen af projekterne i få tilfælde ligget i kortene fra starten, mens den i andre tilfælde virkede nærmest usandsynlig indtil sidste øjeblik. Den endelige beslutning er ofte truffet så sent, at det i nogle tilfælde har påvirket medarbejdernes engagement og muligheden for at fastholde kvalificerede medarbejdere.

Implementeringen af de oprindelige projekter blev forsinket, og en generel anbefaling til fremtidige projekter er derfor at tænke praktisk om rekruttering og opstart allerede i ansøgningsfasen. Erfaringerne fra de oprindelige projekter har derudover givet ny viden om målgrupperne og deres behov: eksempelvis at ensomhed ofte er knyttet til angstproblematikker; at mange spørgsmål til anonyme rådgivninger er af sundhedsfaglig karakter; at nogle temaer er for tabuiserede til at kunne behandles gruppebaseret.

I forbindelse med videreførelsen af en del af projekterne har man diskuteret, om indsatsen skulle fortsættes med åben adgang, med aldersbegrænsning eller med decideret visitation. Det har ikke altid været muligt at videreføre indsatsens tværgående karakter, der ellers har været med til at binde tilbuddet til målgruppen sammen, blandt andet på tværs af skellet mellem børn og unge-området og voksenområdet.

FORANKRINGSBEGRUNDELSER

De professionelles begrundelser for, at indsatsen er blevet forankret i kommunerne, kan for de flestes vedkommende indpasses under en af tre overordnede forankringsbegrundelser: at projektet opfattes som meningsfuldt; rettidigt dokumenterede resultater; samt de professionelles markedsføring, lobbyarbejde og arbejde med at fremme ejerskab hos interessenterne.

At et projekt er *meningsfuldt*, betyder i denne sammenhæng, at den professionelle ser indsatsen som velfungerende og efterspurgt af både dem, der henviser, og af målgruppen. Derudover at det opfattes som en aktivitet og en målgruppe, det er berettiget for kommunen at bruge penge på. Når de professionelle taler om *rettidigt dokumenterede resultater*, kædes det sammen med behovet for at etablere det – i den lokale sammenhæng - nødvendige vidensgrundlag for forankringsbeslutningen. Det skal dog ikke forstås som håndfaste effektmålinger af projekternes virkninger.

Opfattet meningsfuldhed og rettidig dokumentation er imidlertid ikke de eneste faktorer, der, ifølge de professionelles vurdering, har indflydelse på, om en indsats videreføres. Ejerskabet og viljen skal også være til stede hos de relevante beslutningstagere, hvis de skal prioritere dette projekt frem for andre. Her kommer den tredje hovedbegrundelse for forankring - markedsføring, lobbyarbejde og (opdyrkning af) ejerskab - ind i billedet. Konkret har de professionelle sørget for at synliggøre indsatserne over for relevante interessenter. Indsatser og metoder, der passer til værtsorganisationen eller kommunens profil, strategi eller politik, opleves som nemmere at få forankret.

MANGLENDE KOBLING MELLEM EFFEKT OG FORANKRING

Selvom disse overordnede begrundelser, som vi har nævnt ovenfor, går igen i forankringsanalysens datamateriale, er det tydeligt, at forskellige forløb kan lede til forankring af projekter. Det er ikke alle velfungerende projekter, der er blevet videreført efter den oprindelige projektperiodes udløb. Omvendt er der også eksempler på, at projekter videreføres, uden at der ligger grundig dokumentation for, at projekterne har en effekt, også når man foretager en mere kvantitativt baseret måling og ikke udelukkende baserer sig på brugeroplevelser. Det er derfor ikke nødvendigvis et projekts opfattede kvalitet, der er afgørende for, om det videreføres.

I det følgende beskriver vi de fem initiativer og de resultater, der er fundet inden for hvert initiativ.

INITIATIVET EFTERVÆRN TIL TIDLIGERE ANBRAGTE UNGE

Initiativet ”Efterværn for tidligere anbragte unge” består af i alt 10 projekter. I alt har 451 unge deltaget i efterværnsinitiativerne i perioden 2009-2013. Aktiviteterne i projekterne kan overordnet set deles op i individuelle og gruppebaserede tilbud. De individuelle tilbud består oftest af en kontaktpersonsordning, men der er også eksempler på terapeutiske og psykoterapeutiske forløb, mentorordning med henblik på at få den unge i gang med uddannelse og nærmere arbejdsmarkedet, netværksmøder med centrale aktører fra den unges netværk samt rollemodelordning, hvor den unge kobles med en anden ung for at lave aktiviteter sammen i fritiden. De gruppebaserede tilbud spænder over forskellige kurser, botilbud og selvhjælpsgrupper, pige grupper, misbrugsgrupper, forældregrupper samt grupper, der tager udgangspunkt i det at være anbragt.

RESULTATER - EFTERVÆRN

Deltagerne i efterværnsprojekterne ligner som ventet gruppen af (andre) tidligere anbragte unge generelt. De kommer fra socialt og økonomisk marginaliserede hjem, har mange problemer med uddannelse, beskæftigelse og psykisk sygdom, flytter ofte og er overrepræsenterede i kriminalitetsstatistikkerne. Overgangen fra anbringelse til at skulle stå på egne ben beskrives som en svær tid.

De interviewede unge vurderer efterværnsprojekterne særdeles positivt. De oplever den følelsesmæssige og praktiske støtte, de har fået fra deres professionelle, som afgørende for deres selvværd, selvtillid, evne til at indgå i netværk og mod på livet generelt. De unge taler om efterværnsprojekterne som fristeder, der giver dem mulighed for at dele erfaringer med andre unge med samme opvækst som dem selv, og hvor de ikke føler sig anderledes og forkerte. De oplever anerkendelse, forståelse, omsorg og mulighed for afklaring i forhold til fremtiden. Overordnet set har efterværnsdeltagelsen opfyldt et stort behov hos de unge, og de giver udtryk for, at projekterne har gjort en positiv forskel i deres liv.

Det er dog ikke muligt at se de positive virkninger i den kvantitative analyse, der ikke viser nogen virkning af efterværnsprojekterne for de unges beskæftigelse, kriminalitet, psykiske tilstand eller boligsituation, når vi sammenligner med tilsvarende unge, som ikke har været med i

projektet. Den største forskel på de unge efterværnsdeltagere og den matchende kontrolgruppe er, at de unge efterværnsdeltagere har en lidt svagere tilknytning til uddannelsessystemet og flytter mere. At de positive effekter kun ses i den kvalitative evaluering, rejser et spørgsmål om, hvorvidt efterværnsprojekterne nogle gange bliver små isolerede øer, som opfylder de unges behov for netværk med ligesindede og anerkendelse fra professionelle, men ikke (i første omgang) øger deres netværk uden for anbringelsesmiljøet, som kan hjælpe dem med at finde fodfæste i det omgivende samfund. Det er dog muligt, at de unge på lidt længere sigt vil kunne udnytte de ressourcer, de har fået med sig gennem efterværnsdeltagelsen, og at vi, hvis vi analyserede de unges situation om fem eller ti år, også kvantitativt ville se en gavnlig virkning på fx uddannelse og beskæftigelse.

INITIATIVET AMBULANTE TILBUD TIL UNGE, ENLIGE OG SÅRBARE MØDRE

Initiativet er afprøvet i fire projekter i perioden 2010-2013. I alt 165 mødre har i løbet af projektperioden modtaget indsatsen. Formålet har været at hjælpe unge mødre, der på grund af alder eller socioøkonomisk situation betegnes som sårbare, til at gennemføre en kompetencegivende uddannelse og opnå fast beskæftigelse, samt styrke mødrenes trivsel, forældreverne og sociale netværk. To af projekterne har fungeret som aktiveringstilbud og to som frivillige tilbud. Kvinderne har deltaget i projektorløb, der har varet mellem 16 uger og 3 år. I tre af projekterne består indsatsen primært af gruppeforløb og fællesaktiviteter, mens den i det sidste primært består af en individuel mentorordning. Alle projekterne rummer dog både individrettede og gruppeorienterede aktiviteter. De individrettede aktiviteter spænder over praktisk hjælp, støtte- og vejledningssamtaler, til coachforløb eller terapeutiske forløb. De gruppebaserede aktiviteter spænder over foredrag om forskellige emner, fx babyførstehjælp, sex og samliv, undervisning i fx dansk og geografi til aktiviteter med et rent socialt indhold, fx fællesspisning og udflugter.

RESULTATER – UNGE MØDRE

Kvinderne i projekterne udgør ikke en homogen gruppe, men dækker over store variationer i opvækst- og livsbetingelser, samt i karakteren og omfanget af aktuelle livsudfordringer. Som gruppe er projektdeltagerne dog generelt dårligere stillet end andre kvinder, der er blevet mødre i en

tidlig alder. De kommer fra socialt og økonomisk vanskeligere opvækstvilkår og har i højere grad været anbragt uden for hjemmet eller modtaget forebyggende foranstaltninger under egen opvækst. De er i højere grad enlige forsørgere, har færre uddannelsesressourcer samt en svag tilknytning til arbejdsmarkedet. De er lidt oftere kriminelle og flytter ofte.

Den kvantitative evaluering viser, at mødrene, der har deltaget i projekterne, klarer sig dårligere beskæftigelsesmæssigt end kontrolgruppen ved projektets afslutning. Derudover kan der ikke konstateres målbare forskelle på deltagerne og kontrolgruppen på de undersøgte udviklingsparametre.

I kvalitative interview vurderer de interviewede kvinder til gengæld projekterne i positive vendinger. De unge mødre fremhæver fællesskabet med andre unge mødre som et fordomsfrit rum, hvor det er legitimt at udvise usikkerhed, og hvor de kan udveksle tanker, frustrationer og erfaringer i forhold til de udfordringer, de møder i deres forældreskab, familieliv og i forhold til uddannelse. I projekterne oplever kvinderne at blive taget seriøst, anerkendt som mennesker og behandlet som kompetente og ligeværdige voksne. Den følelsesmæssige og praktiske støtte fra de professionelle i projekterne, vurderer kvinderne, har haft stor betydning for deres samlede livskvalitet og trivsel. Dette i form af øget selvverd og selvtillid, oplevelsen af bedre forældreevner samt i form af et mere optimistisk syn på fremtiden og en øget motivation i forhold til uddannelse. De kvalitative interviews vidner dog også om, at nogle af de unge kvinder har oplevet at blive (yderligere) stempet som unge, mindre kompetente mødre ved at blive udvalgt til projektet, og de vidner om kvinder, der til at begynde med har følt sig presset til at deltage.

Samlet må vi dog konstatere, at projekterne (endnu) ikke har opnået den uddannelses- og beskæftigelseseffekt, som initiativtagerne havde håbet på. Data giver ikke belæg for at sige hvorfor, men en tese er, at (selv)stemplingen og sammensætningen af svage unge kvinder har medført, at både deltagere og de professionelle har sænket eller haft lave forventninger til udbyttet. En anden tese er, at deltagere og professionelle har haft stort fokus på de risici, projektdeltagerne og deres børn udsættes for, hvis de ikke lever op til samfundets og deres egne forventninger til moderrollen, og at dette fokus på det risikable moderskab måske har taget fokus væk fra den uddannelses- og beskæftigelsesorienterede indsats. Endelig må man være åben overfor, at kvinderne gennem projektdeltagelsen har opnået en positiv selvopfattelse, der er tæt knyttet til

moderrollen, og som ikke nødvendigvis harmonerer med den oplevelse, de har af sig selv på arbejdsmarkedet, hvor de typisk vil få tilbudt lavtlønsjobs forbundet med lav status.

INITIATIVET NETVÆRK OG SAMTALEGRUPPER FOR SÅRBARE BØRN OG UNGE

Initiativet består af 12 delprojekter, målrettet sårbare og udsatte børn i alderen 8-23 år, der fx er anbragte, ensomme eller kommer fra hjem præget af psykisk sygdom, misbrug eller vold. Hovedformålet med projekterne var at styrke de deltagende børn og unges selvværd samt deres netværk til familie, pårørende og venner og derved fremme børnene og de unges tilknytning til uddannelsessystemet samt forebygge misbrug, kriminalitet og selvmord. Hovedaktiviteten i projekterne var samtalegrupper. Derudover omfattede projektaktiviteterne fx udflugter, fællesspisning og undervisning. I nogle af projekterne kunne børnene og de unge deltage i hele projektperioden på to år eller længere, mens andre tilbød kortere forløb af et halvt til et helt års varighed. Den typiske mødefrekvens var hver eller hver anden uge. I alt har SFI oplysninger om 264 børn og unge deltagere i perioden 2009-2014.

RESULTATER – NETVÆRK OG SAMTALEGRUPPER

Deltagerne i netværk og samtalegrupper har relativt svag familiebaggrund, sammenlignet med børn og unge, der ikke har været anbragt eller har modtaget forebyggende foranstaltninger i deres barndom. Deres forældre er således mindre uddannede, havde lidt ringere tilknytning til arbejdsmarkedet, var i højere grad skilt og havde flere strafferetlige afgørelser end ikke-udsatte børn og unges forældre. En fjerdedel af deltagerne har på et tidspunkt været anbragt uden for hjemmet. De yngste deltagere var ved projektstart i lige så høj grad som ikke-udsatte i gang med en uddannelse, mens de ældste i noget mindre grad var i gang med eller havde gennemført en ungdomsuddannelse. Både yngre og ældre deltagere rapporterede relativt dårlig skoletrivsel og lavt fagligt niveau. Beskæftigelsesmæssigt stod de ældste projektdeltagere også svagt, sammenlignet med såvel andre udsatte som ikke-udsatte jævnaldrende. Derudover havde projektdeltagerne ved projektstart et højt niveau af adfærdsproblemer, havde begået mere kriminalitet end ikke-udsatte og havde relativt dårlige relationer til deres forældre.

Den kvantitative undersøgelse viser – som det eneste af de fem initiativer - en forbedring af deltagernes kriminalitetsrate i forhold til kontrolgruppen. Derudover viser før- og eftermålingen forbedringer i forhold til venskabsrelationer, færre adfærdsproblemer og de unges oplevelse af fagligt niveau i skolen. Den kvantitative analyse viser til gengæld ingen effekt for beskæftigelse og relationer til familien.

Det hovedindtryk, som det kvalitative materiale efterlader, er, at de børn og unge, der deltager i netværk og samtalegrupper, er rigtig glade for at være i grupperne og generelt rapporterer bedre trivsel end før. Interviewene med deltagerne indikerer, at den mindskede kriminalitet hænger sammen med de forbedrede venskabsrelationer, fordi deltagelse i gruppen i flere tilfælde ledsages af udskiftning af en vennekreds, som barnet eller den unge følte sig negativt påvirket af. En del beskriver også, at projektet har forbedret deres sociale kompetencer i en grad, så det også hjælper dem uden for projektrummet fire vægge, hvilket harmonerer med de adfærdsforbedringer, som spørgeskemadataene viser.

INITIATIVET SOCIALE VICEVÆRTER I UNGDOMSBOLIGER

Initiativet ”Sociale viceværter i ungdomsboliger” er afprøvet i seks projekter og retter sig mod udsatte unge i kollegie- eller ungdomsboligmiljøer. Formålet er at styrke udsatte unges muligheder for at gennemføre en uddannelse og på længere sigt klare sig på arbejdsmarkedet. Dette sker ved, at der til bo-miljøet knyttes en social vicevært, der står til rådighed for de unge i forhold til at afhjælpe de problemstillinger, de står med, samt bidrager til at styrke det sociale bo-miljø, der udgør rammerne om beboernes hverdagsliv. Af de seks projekter er fem rettet mod ungdomskollegiemiljøer eller almindelige kollegiemiljøer, mens det sidste er rettet mod unge i ungdomshybler i et almennyttigt boligselskab. Initiativet adskiller sig fra de øvrige initiativer ved, at den primære målgruppe for indsatsen, udsatte unge, udgør en mindre og ikke på forhånd kendt del af den samlede beboerkreds. En væsentlig del af den sociale viceværtindsats består derved også i opsøgende arbejde, der kan synliggøre ordningen over for de unge beboere.

Målgruppen i projekterne spændte konkret over unge med generelle udfordringer i forhold til det lige at være flyttet hjemmefra til unge med mere omfattende problemstillinger som fx rusmiddelmisbrug, psykiske problemer og social isolation. Indsatsen bestod af både individuel støtte og aktiviteter rettet mod at styrke beboernes interne relationer og

det sociale bo-miljø som helhed. Den individuelle støtte spændte over hjælp til at håndtere hverdagens praktiske udfordringer, fx omkring økonomi eller at få et studie- og fritidsliv til at fungere, til støtte i forhold til personlige kriser eller problemstillinger, fx gennem terapeutiske samtaler eller videreformidling af den unge til de rette hjælpeinstanser. Aktiviteter, rettet mod bo-miljøet, spændte over organisering af fællesrengøring eller sociale arrangementer til etablering af ung-til-ung-ordninger for nye beboere eller støtte til håndtering af interne beboerkonflikter.

RESULTATER – SOCIALE VICEVÆRTER

Interviewene med beboerne peger på en række positive virkninger af den sociale vicevært-indsats. Støtten fra den sociale vicevært opleves som særligt værdifuld i forhold til at håndtere praktiske eller personlige problemstillinger og udfordringer, som den unge ikke selv har kunnet overskue eller finde en løsning på. Mange af de interviewede beboere oplever den følelsesmæssige og praktiske hjælp fra den sociale vicevært som afgørende for, at de har kunnet fortsætte i, kunnet komme tilbage til eller har færdiggjort deres uddannelse. Det fremhæves som en stor tryghed at vide, at den sociale vicevært hurtigt kan træde til og hjælpe, og at man ikke står alene med at håndtere de udfordringer, der måtte opstå.

Flere af de interviewede tilskriver desuden den sociale vicevært-indsats direkte betydning for, at de hurtigt har fået opbygget relationer inden for bo-miljøet. Mange fremhæver, at den sociale vicevært-indsats har betydet et bedre socialt fællesskab, hvor beboerkonflikter bliver løst på en mere konstruktiv måde. Endelig peger beboerne på, at den sociale vicevært-ordning har bidraget til, at der er kommet en større fælles opmærksomhed på, hvordan ens medbeboere trives.

En enkelt kritisk indvending i forhold til initiativtagernes ønske om at styrke unges mulighed for at klare sig på egen hånd (Jakobsen, Langhede & Sørensen 2011: 53) kan være, at de sociale viceværter skal passe på ikke at tage initiativet fra de unge ved at overtage ansvaret også for løsning af mindre konflikter, som de unge selv kunne have håndteret.

INITIATIVET 24-TIMERS KONTAKTORDNING

Initiativet er afprøvet i syv kommuner. Initiativet er et forsøg med anonyme telefon- og rådgivningstjenester, og formålet har været at sikre, at unge med sociale eller psykiske problemer har ét sted i kommunen at henvende sig, når der opstår behov for hjælp. Tanken var, at kontakt-

ordningen skulle yde råd og vejledning eller sende de unge videre til relevante aktører, der kunne yde mere specialiseret hjælp. Den indledende kontakt har kunnet ske via telefon, personligt fremmøde, sms, mail og sociale medier. Alle projekterne har tilbudt telefonisk rådgivning nogle timer alle ugens hverdage. Uden for åbningstid kunne brugerne indtale besked på en telefonsvarer, hvorefter en medarbejder tog kontakt til den unge inden for 24 timer. Flere projekter havde også åbne telefonlinjer på udvalgte tidspunkter i weekenden. På fem af projekterne var der desuden mulighed for at møde op uanmeldt én eller flere dage om ugen.

Målgruppen for kontaktordningerne har været en bred gruppe af unge mellem 13 og 23 år, der har sociale eller psykiske problemer, eller som udsættes for pludselige sociale begivenheder – fx sygdom, dødsfald eller skilsmisse.

RESULTATER – 24-TIMERS KONTAKTORDNING

24-timers kontaktordningerne er blevet evalueret ved hjælp af anonyme registreringer af brugerne – fx køn, uddannelsessituation og hovedproblemstillinger. Vi kan som følge af anonymiseringen ikke sige noget om, hvorvidt kontaktordningerne har haft en egentlig effekt for de konkrete unge, men udelukkende give en overordnet karakteristik af de unge.

I alt 4.123 unge i alderen 13-23 år har, ifølge indberetningerne til SFI, henvendt sig via ordningen i de syv kommuner. Det er en del færre end forventet. De fleste har henvendt sig pr. telefon. Langt de fleste unge, som har henvendt sig, har befundet sig i uddannelsessystemet, og analysen af registreringerne viser, at hovedparten har henvendt sig med problemer såsom en skilsmisse i familien, problemer med at leve op til forventningerne i uddannelsessystemet eller problemer med egen identitet og selvbillade. Der er dog også et mindretal, der har henvendt sig med tungere problemstillinger såsom seksuelle overgreb, misbrug og psykiske problemer.

Næsten 100 pct. af de unge har modtaget rådgivning inden for 24 timer fra deres første henvendelse, og langt de fleste har kunnet nøjes med den hjælp, de har modtaget i 24-timers kontaktordningerne fremfor at blive sendt videre til andre behandlere eller rådgivere. Kommunerne har oplevet, at kontaktordningerne har hjulpet dem med at opfylde deres almindelige åbne rådgivningsforpligtelse og har derfor i stort omfang videreført projekterne. Alligevel kan man på baggrund af oplysningerne om antallet af brugere, deres problemstillinger og omkostningerne til PR

samt de fysiske rammer overveje, om tjenesterne fremover kan integreres i kommunernes almindelige forvaltninger. Her kunne man fx etablere et tættere samarbejde med nationale telefonrådgivningstjenester, rettet mod børn og unge, som kan stå for døgnbemandingen.

EVALUERINGERNES DATAGRUNDLAG

Evalueringen af de fem initiativer under 'Lige Muligheder' trækker på mange forskellige datatyper – herunder kvantitative registerdata, spørgeskemadata og kvalitativt interviewmateriale.

Registerdataene, der dækker perioden 2008 til 2013, kortlægger hele befolkningen i de årgange, som projektdeltagerne i tre af projekterne tilhører samt deres forældre og eventuelle børn. *Spørgeskemadataene*, der bruges til at evaluere Netværk- og samtalegrupperne, er indhentet af SFP's medarbejdere blandt projektdeltagerne ved projektstart og efter projektafslutningen. Og deltagerne til *de kvalitative interviews* er udvalgt af projektmedarbejdere og interviewet på forskellige tidspunkter af deres projektdeltagelse.

De forskellige datakilder har hver deres styrker og svagheder. Registerdataenes fordel er, at de dækker alle, der, ifølge indberetningerne, har deltaget i projekterne. Svagheden ved registerdata kan være, at data ikke er nuancerede nok og ikke kan opfange detaljer i deltagernes psykosociale og emotionelle udvikling. Desuden har vi i denne evaluering kun mulighed for at få adgang til registerdata til og med 2013, og derfor kan vi ikke måle deltagernes langsigtede udbytte af deltagelsen. Spørgeskemadataene dækker, på grund af frafald blandt dem, der skal besvare skemaerne, ikke alle deltagere. Til gengæld kan vi gennem spørgeskemaerne få oplysninger om fx holdninger, adfærd og den oplevede udvikling, som registerdataene ikke kan vise, og dermed vise deltagernes udvikling mere detaljeret. Endelig er interviewdataenes styrke, at de lader deltagerne selv komme til orde og udtrykke deres egen oplevelse af, hvad der har været godt og skidt, samt hvordan deltagelsen har påvirket dem. Netop afdækning af brugernes oplevelse har været et væsentligt ønske til denne evaluering. Ulempen er, at vi ikke har mulighed for at vide, om de interviewede deltagere repræsenterer de øvrige deltagere, og hvorvidt vi dermed kan bruge disse data til at generalisere på vegne af alle deltagerne i projekterne.

Tilsammen giver de forskellige datatyper dog et godt grundlag for at vurdere de fem forskellige indsats typer. Tabel 1 giver en oversigt over datagrundlaget for rapportens enkelte kapitler.

TABEL 1.

Oversigt over datagrundlag for evalueringen af de enkelte initiativer samt forankringsanalysen.

	Efterværn	Unge mødre	Netværk & samtale-grupper	Sociale viceværter	24-timers-kontakt-ordning	Forankring
Interview	X	X	X	X		
Fokusgruppe-interview	X	X	X	X		
Telefoninterview						X
Spørgeskema			X			
Registerdata, individuelle	X	X	X			
Registerdata, aggregeret					X	
Registrerings-skemaer					X	

DATA – EFTERVÆRN

Evalueringen af efterværnsprojekterne bygger på både kvantitative og kvalitative data. De kvantitative data er registerdata med oplysninger om den samlede gruppe af unge efterværnsdeltageres uddannelsesniveau, uddannelsesdeltagelse, beskæftigelse, kriminalitet, psykiske sygdom og stabilitet i boligforhold i 2008-2013, det vil sige før, under og efter projektet. Ved hjælp af en matching-analyse har vi sammenlignet de unge efterværnsmodtagere med den matchende kontrolgruppe. De kvalitative data består af individuelle interview og fokusgruppeinterview med i alt 14 tidligere anbragte unge, 2 medarbejdere og 10 projektkoordinatorer, fordelt på de 10 projekter.

DATA – AMBULANTE TILBUD TIL UNGE MØDRE

Evalueringen af projekterne rettet mod unge mødre bygger på kvantitative og kvalitative data. De kvantitative data består af registerdata om deltagerens uddannelsesniveau, beskæftigelsessituation, kriminalitet, psykisk og somatisk sygdom, samt familie- og boligsituation i 2009 og 2013, det vil sige før og efter projektet. Ved hjælp af en matching-analyse er deltagerens situation i 2013 blevet sammenholdt med en kontrolgruppe, der ligner deltagerne på en række udvalgte parametre, forud for projekternes opstart. De kvalitative data består af oplysninger, indhentet ved fokus-

gruppe- og individuelle interview med i alt 26 mødre, fordelt på de fire projekter, samt interview med de projektansvarlige.

DATA – NETVÆRK OG SAMTALEGRUPPER

Evalueringen af netværk og samtalegrupperne bygger på registerdata, spørgeskemadata og kvalitative interview med deltagerne. Der er registerdata for 264 deltagere, som er målt første gang i 2008 og sidste gang i 2013. Registerdataene måler deltagernes og deres forældres igangværende og færdiggjorte uddannelser, beskæftigelsessituation, kriminalitet, psykisk og somatisk sygdom, boligsituation og familiesituation. Ved hjælp af en matching-analyse er deltagernes situation i 2013 blevet sammenholdt med en kontrolgruppe, der ligner deltagerne på alle registeroplysninger, forud for projekternes opstart. Da en del deltagere i 2013 var for unge til, at de administrative registre kunne bruges til at evaluere deres udvikling, er selve matching-analysen kun baseret på de 12-26-årige deltagere. Spørgeskemadataene bruges til at måle udviklingen i deltagernes adfærdsproblemer ved hjælp af SDQ-skalaen, deres trivsel og faglige niveau i skolen, deres relation til venner og familie samt deres egen opfattelse af deres udbytte af projekterne. Deltagerne har udfyldt spørgeskemaer tre gange: 1) ved projektstart, 2) ved projektafslutning og 3) ved en opfølgningsundersøgelse et år efter projektafslutning. Evalueringen bygger på første og tredje runde af spørgeskemaundersøgelsen, da der var for få besvarelser i anden runde.

De kvalitative data består af interview med i alt 22 deltagere, som giver børnene og de unge mulighed for at fortælle om deres situation og udvikling samt berette, hvilke dele af projektdeltagelsen der i særlig grad har gjort en forskel for dem. Det kvalitative materiale fungerer således både uddybende og forklarende i forhold til de kvantitative resultater.

DATA – SOCIALE VICEVÆRTER

Evalueringen af projekterne under initiativet ”sociale viceværter i ungdomsboliger” bygger på kvalitative data i form af fokusgruppe- og individuelle interview med i alt 52 beboere fra fem af de seks projekter, samt individuelle interview med syv projektansvarlige/sociale viceværter fordelt på de seks projekter. På tre af projekterne har der desuden været afholdt individuelle interview med andre centrale aktører/samarbejdspartnere (i alt fire andre aktører).

DATA – 24-TIMERS KONTAKTORDNING

Da ordningen er anonym, har vi evalueret indsatsen ved hjælp af deskriptive analyser. Vi har udarbejdet et registreringsskema, som medarbejderne på projektet har brugt til at registrere forskellige karakteristika for brugerne af kontaktordningen. Vi kender derfor de unges køn, alder, uddannelses- eller beskæftigelsessituation, overordnede problemtype, samt hvordan de unge har fået kendskab til eller er blevet henvist til ordningen.

Da brugerne af ordningerne er anonyme, har vi ikke mulighed for at undersøge, hvilken effekt ordningen har haft for brugerne selv.

DATA – FORANKRING

Analysen bygger på 28 semistrukturerede kvalitative telefoninterview med professionelle medarbejdere og/eller ledere fra 23 projekter, der modtog støtte under ”Lige Muligheder”. Projekterne er udvalgt blandt dem, der i 2013 så ud til at ville opnå forankring. Alle fem initiativer under ”Lige Muligheder” er repræsenteret i materialet.

INDLEDNING

Denne rapport udgør den afsluttende evaluering af fem initiativer under handlingsprogrammet ”Lige Muligheder”, der blev igangsat af Socialstyrelsen i 2008 med midler fra satspuljen. Handlingsprogrammets formål var at sikre, at børn og unge, der er udsatte eller i risiko for at blive udsatte, opnår de samme muligheder for personlig udfoldelse, udvikling og sundhed som deres jævnaldrende.

De fem initiativer er:

- Efterværn til tidligere anbragte unge (fra 2009-2013)
- Ambulante tilbud til unge, enlige og sårbare mødre (fra 2010-2013)
- Netværk og samtalegrupper for sårbare børn og unge (fra 2009-2013)
- Sociale viceværter i ungdomsboliger (fra 2010-2014)
- 24-timers kontaktordning (fra 2009-2013).

I alt 39 forsøgsprojekter blev igangsat under de fem initiativer.

Forud for denne afsluttende evaluering er udkommet to delrapporter. Evalueringsrapport 1 indeholder en beskrivelse af initiativerne og forsøgsprojekterne (Jakobsen, Langhede & Sørensen, 2011) og evalueringsrapport 2 er en gennemgang af det metodiske grundlag for evalueringen (Jakobsen, Lyk-Jensen & Stigaard, 2012). Derudover udkom der i

2010 en midtvejsevaluering af ”Forsøg med Efterværn” (Jakobsen, Hammen & Steen, 2010).

BAGGRUNDEN FOR ”LIGE MULIGHEDER”

Handlingsprogrammet ”Lige Muligheder” udsprang af VK-regeringens strategi fra 2006 til at bekæmpe negativ social arv. Formålet med strategien var, at alle børn og unge skal have en reel mulighed for at gøre brug af de tilbud, samfundet tilbyder, så de får et aktivt og udviklende barndoms- og ungdomsliv. For at skabe lige muligheder for alle børn og unge er det afgørende at styrke den enkeltes personlige ressourcer til at kunne klare sig i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet og i det hele taget deltage aktivt i samfundslivet.¹

I handlingsprogrammet ”Lige Muligheder” blev der opstillet fire centrale indsatsområder, som skulle være med til at skabe lige muligheder for alle børn og unge, nemlig:

- Tidlig indsats
- Unges sociale problemer (med fokus på skolegang og uddannelse)
- Udsatte børn og unges netværk
- Styrkelse af indsatsen over for forældrene.

Inden for disse indsatsområder blev der igangsat en række initiativer med en samlet beløbsramme på 630 mio. kr. (jf. Aftale om satspuljen på det sociale område for 2008-2011), herunder de fem initiativer, som danner udgangspunkt for denne evaluering. Budgettet for disse fem initiativer var oprindeligt 170 mio. kroner. Fire af de fem initiativer er blevet udmeldt som ansøgningspuljer, hvorfra blandt andet kommuner, regioner, frivillige organisationer og ungdomsboliginstitutioner har kunnet søge om tilskud til etablering af forsøgsprojekter. Dette gælder for initiativerne *Efterværn til tidligere anbragte unge*, *Ambulante tilbud til unge, enlige og sårbare mødre*, *Netværk og samtalegrupper for sårbare børn og unge* samt *Sociale viceværter i ungdomsboliger*. Initiativet *24-timers kontaktordning* er etableret som forsøgsprojekt blandt udvalgte kommuner. Det er Socialstyrelsen, der har stået for udvælgelsen af de deltagende forsøgsprojekter, og styrelsen er ligele-

1. Baggrunden for handlingsprogrammet ”Lige Muligheder” er udførligt beskrevet i den tidligere SFI-rapport (Jakobsen, Langhede & Sørensen, 2011).

des opdragsgiver for den samlede evaluering, som er gennemført af SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd med COWI A/S som underleverandør².

EVALUERINGENS FORMÅL

Hovedformålet med evalueringen er at skabe viden om, hvorvidt forsøgsprojekterne under de fem initiativer under ”Lige Muligheder” kan være med til at sikre, at børn og unge, som enten er udsatte eller i risiko herfor kan opnå de samme muligheder for personlig udfoldelse, udvikling og trivsel som deres jævnaldrende. Indsatserne i forsøgsprojekterne under de fem initiativer er beskrevet i detaljer i evalueringsrapport (Jakobsen, Langhede & Sørensen, 2011). I det følgende giver vi en kort beskrivelse af initiativerne og deres formål:

- *Efterværn til tidligere anbragte unge* er rettet mod unge, som snart skal eller netop har afsluttet en anbringelse uden for hjemmet. Formålet med initiativet er at styrke kommunernes efterværnstilbud, så tidligere anbragte unge får samme muligheder for personlig udfoldelse, udvikling og sundhed som deres jævnaldrende. Målet er, at de unge, der modtager tilbud om efterværn under initiativet, kommer i et uddannelsesforløb eller opnår stabil tilknytning til arbejdsmarkedet, opnår stabile boligforhold samt stabile relationer til familie og netværk. Yderligere er målet, at efterværnsindsatsen skal forebygge unges misbrug, kriminalitet og selvmord.
- *Ambulante tilbud til unge, enlige og sårbare mødre* har til formål at støtte unge og sårbare mødre til at opbygge og anvende deres ressourcer på lige fod med deres jævnaldrende. Der fokuseres på, at de unge mødre fastholder og gennemfører en kompetencegivende uddannelse og opnår en fast tilknytning til arbejdsmarkedet. Desuden lægges der vægt på at understøtte, at mødre opnår en stabil og meningsfuld tilværelse. Målgruppen for initiativet er unge, enlige mødre (og gravide) under 20 år samt unge, enlige og sårbare mødre (og gravide) under 25 år.

2. COWI har stået for den løbende evaluering, som er blevet indrapporteret til Socialstyrelsen. Erfaringerne fra den løbende evaluering er beskrevet i bilag 1.

- *Netværk og samtalegrupper for sårbare børn og unge* er rettet mod udsatte børn og unge i alderen 8-23 år. Formålet med initiativet er at skabe meningsfulde sociale fællesskaber med henblik på at mindske oplevelsen af at stå alene i en særligt sårbar situation. Initiativet skal være med til at styrke selvværd og sociale relationer, og på længere sigt skal netværksfællesskaberne og samtalegrupperne bidrage til, at børnene og de unge fastholdes i positive livsforløb.
- *Sociale viceværter i ungdomsboliger* er rettet mod udsatte unge, der bor på kollegier eller i ungdomsboliger. Formålet med initiativet er at skabe boligmæssige rammer, der kan sikre, at disse unge bedre kan passe en uddannelse eller et arbejde. Indsatsen består i, at der til boligerne knyttes sociale viceværter, som står til rådighed for de unge, opfanger eventuelle problemer tidligt i forløbet og ligeledes bidrager til at bygge bro mellem udsatte unge og øvrige beboere.
- *24-timers kontaktordning* er rettet mod unge i alderen 13-23 år med sociale og psykiske problemer. Formålet med initiativet er at sikre, at de unge har et sted at henvende sig, når der opstår behov for hjælp til at tackle sociale problemer. Kontaktordningen skal yde råd og vejledning, og der skal skabes hurtig og effektiv kontakt mellem de unge og de relevante aktører, som skal forestå hjælpen. Målet med ordningen er at bidrage til at nedbringe frafald fra ungdomsuddannelser og styrke beskæftigelsen blandt de unge.

METODE

Evalueringsens data og metoder varierer mellem de fem initiativer. I evalueringen af initiativerne *Efterværn til tidligere anbragte unge*, *Ambulante tilbud til unge sårbare mødre* og *Netværk og samtalegrupper for sårbare børn og unge* har vi indhentet registerdata på deltagerne og deres jævnaldrende og brugt dette til at sammenligne deltagerens udvikling henover projektperioden med udviklingen blandt en sammenlignelig gruppe jævnaldrende. Disse kvantitative analyser er i alle tre projekter suppleret med analyser af kvalitative interviewdata, indhentet blandt deltagerne og de projektansvarlige. I *Netværk og samtalegrupper* har vi desuden indhentet spørgeskemadata før og efter projektdeltagelsen blandt projektdeltagerne. I evalueringen af

initiativet *Sociale viceværter* har det ikke været muligt præcist at afgrænse den samlede gruppe unge, der har været i berøring med viceværterne, og det har derfor ikke været muligt at indhente kvantitative indviddata på alle deltagerne. I stedet har vi interviewet udvalgte deltagere og projektmedarbejdere kvalitativt. Endelig er initiativet *24-timers kontaktovervågning* en anonym rådgivningstjeneste, hvilket ikke muliggør analyser af brugernes individuelle udvikling. Medarbejderne har dog registreret alle henvendelser til tjenesten, og vi kan på den baggrund deskriptivt beskrive deltagerens køn, alder, uddannelsessituation og problemtyper.

Registerdata har den fordel, at de dækker alle de individer, som ud fra SFT's oplysninger har deltaget i projektet, og samtidig kan de bruges til at identificere en kontrolgruppe, der i udgangspunktet havde samme karaktertræk som deltagerne. En ulempe kan være, at de ikke er nuancerede nok til at kunne dokumentere mindre markante effekter på fx job- og uddannelsessparathed eller psykosocial udvikling. En anden ulempe er, at det tager tid at opdatere registerdataene, og at vi derfor i denne evaluering kun har adgang til registerdata til og med 2013. Spørgeskemadata har den fordel, at de giver adgang til mere detaljerede oplysninger om deltagerne og kan bruges til at lave en før- og eftermåling på fx psykosocial udvikling. Ulempen er, at der altid, og særligt blandt resourcesvage grupper, er frafald blandt respondenterne, og at data derfor er mindre repræsentative. Derudover har det ikke i evalueringen af *Netværk og samtalegrupper* været muligt at identificere en kontrolgruppe, der kunne modtage samme spørgeskema som deltagerne, og vi har dermed ikke mulighed for at bruge spørgeskemaet til at vurdere, om deltagerens udvikling skyldes projektdeltagelsen eller andre faktorer. Endelig har de kvalitative data den fordel, at de lader deltagerne selv formulere, hvilke dele af indsatsen der gør en forskel og hvordan. Vi kan derved få vigtig indsigt i mekanismer og processer, som de kvantitative data ikke kan give os. Ulempen ved de kvalitative interviewdata er, at vi ikke ved, om interviewpersonerne er repræsentative for den samlede gruppe af deltagere.

I initiativerne Efterværn til tidligere anbragte unge, Ambulante tilbud til unge, enlige og sårbare mødre samt Netværk og samtalegrupper for sårbare børn og unge har vi anvendt "propensity score matching" til at vurdere de unges udbytte af initiativerne på en række registerbaserede udfaldsparametre såsom uddannelse, beskæftigelse, kriminalitet, psykisk tilstand og boligsituation. Vi vurderer de unges udbytte af initiativerne ved at sammenligne projektdeltagerens situation i 2013 med en kontrol-

gruppe, der ét år før projektstart (2008/2009) lignede deltagerne på alle de parametre, vi har oplysninger om fra de administrative registre, men som ikke har deltaget i det pågældende initiativ under ”Lige Muligheder”.

Denne analysemetode er en relativt stærk statistisk analyse, men analysemetoden giver os dog ikke mulighed for at vise, at der er en kausal sammenhæng mellem den indsats, de unge har fået, og den målte effekt. Vi har dog valgt at anvende betegnelserne virkning eller effekt i rapporten, selvom analysen således ikke kan vise, om der er tale om en kausal sammenhæng mellem indsats og effekt/virkning.

De kvalitative data er indhentet ved hjælp af individuelle og fokusgruppeinterview med deltagere, der er udvalgt af projektmedarbejderne. Derudover er projektansvarlige fra hvert initiativ blevet interviewet individuelt, enten telefonisk eller face-to-face.

Personerne bag de interviewudsagn, der citeres i de kvalitative analyser, har fået nye navne i forbindelse med anonymiseringen. Det samme gælder de personer, der omtales i citaterne, mens projektnavne er blevet erstattet med [projektet].

TILPASNINGER I EVALUERINGSDESIGN

Den oprindelige plan med evalueringen af initiativerne under ”Lige Muligheder” var at lave en effektmåling af initiativerne i forhold til de børn og unge, der har modtaget et tilbud under et af initiativerne. Effektmålingen skulle omfatte en kvantitativ undersøgelse og analyse af effekt på baggrund af spørgeskemaundersøgelser, koblet til relevante registerdata før og efter implementeringen af initiativerne. Registeranalysen skulle desuden laves som en matching-analyse i forhold til relevante kontrolgrupper, som ikke havde modtaget indsatser under initiativer i ”Lige Muligheder”. Analyserne skulle suppleres med en kvalitativ analyse på baggrund af individuelle interview og fokusgruppeinterview med projektdeltagerne. Evalueringsdesignet blev konstrueret ud fra en forventning om, at det samme design kunne benyttes på tværs af initiativerne. I praksis har dette vist sig ikke at være muligt, da initiativerne var for forskellige til, at de meningsfuldt kunne underlægges en fælles metodisk skabelon. Det har derfor været nødvendigt at udvikle særskilte designs for hvert af de fem initiativer. De metodiske overvejelser om evalueringsdesignet for det enkelte initiativ er beskrevet i detaljer i en særskilt rapport (Jakobsen, Lyk-Jensen & Stigaard, 2012). I det følgende beskriver vi overordnet evalueringsdesignet for de fem initiativer.

Det har været en udfordring at foretage en præcis afgrænsning af indsatsernes karakter og indhold, da de, ikke blot på tværs af initiativer, men også på tværs af projekter inden for samme initiativ, har vist sig at være meget forskellige (Jakobsen, Lyk-Jensen & Stigaard, 2012). Komplexiteten i initiativerne og projekterne understreges tydeligt ved initiativet *Efterværn til tidligere anbragte unge*, hvor kommuner både har kunnet søge om puljemidler til at give alle unge i målgruppen et tilbud om efterværn – og om midler til at udvikle nye efterværnsindsatser. I dette tilfælde er det ikke en velafprøvet og ensartet intervention, der måles på, da en del af formålet med puljen netop er socialfaglig metodeudvikling. Resultaterne af evalueringen af de samlede initiativer kan derfor dække over variationer mellem de enkelte projekter under hvert initiativ.

RAPPORTENS OPBYGNING

Efter dette indledende kapitel (kapitel 1) følger evalueringen af de fem initiativer: *Efterværn til tidligere anbragte unge* (kapitel 2), *Ambulante tilbud til unge, enlige og sårbare mødre* (kapitel 3), *Netværk og samtalegrupper for sårbare børn og unge*, (kapitel 4), *Sociale viceværter i ungdomsboliger* (kapitel 5) og *24-timers kontaktordning* (kapitel 6). Rapporten afsluttes med kapitlet *Forankring* (kapitel 7), hvor vi beskriver og begrundet forankringen af de fortsatte indsatser efter forsøgsprojekternes afslutning.

EFTERVÆRN TIL TIDLIGERE ANBRAGTE UNGE

INTRODUKTION

Dette kapitel beskriver evalueringen af de efterværnsprojekter, der blev igangsat under ”Lige Muligheder” for tidligere anbragte unge.

Efterværn til tidligere anbragte unge er støttende foranstaltninger, der kan iværksættes, når den unge fylder 18 år, og senest skal afsluttes, når den unge fylder 23 år. Formålet med efterværn generelt – og med de specifikke efterværnsprojekter under ”Lige Muligheder” – er at støtte unge tidligere anbragte i overgangen til voksenlivet, herunder at støtte dem i forhold til uddannelse, arbejdsmarked, boligsituation og undgå social marginalisering i form af fx kriminalitet og udvikling af psykisk sygdom (se blandt andet TABUKA, 2005; Mølholt m.fl., 2012; Olsen, Egelund & Lausten, 2011; Skårhøj m.fl., 2016). Anbragte unge har ikke som udgangspunkt krav på at få efterværn³, men de unge har krav på, at der træffes en afgørelse om, hvorvidt de har behov for efterværnsstøtten,

3. Dog har unge, som er anbragt uden samtykke, krav på at få tilbudt støtte i form af en kontaktperson frem til det fyldte 23. år, jf. serviceloven § 76, stk. 5, og unge, som er anbragt på eget værelse, kollegium eller kollegielignende opholdssteder, har krav på at få tilbudt støtte i form af en kontaktperson frem til det fyldte 19. år, jf. serviceloven § 76, stk. 6. I begge tilfælde gælder det, at støtten kun tilbydes unge, der ikke tilbydes støtte i form af opretholdelse af døgnophold.

senest seks måneder inden de fylder 18 år, jf. serviceloven § 68, stk. 12. Det er den unges sagsbehandler, der skal vurdere, om den unge har behov for efterværn. Den unge vælger selv, om han/hun vil tage imod tilbuddet.

De mest anvendte efterværnsforanstaltninger er forlængelse af døgnophold, tildeling af fast kontaktperson, etablering af udslningsordning, hvilket fx kan betyde, at den unge fortsat kommer på weekendophold på anbringelsesstedet i en fastlagt periode efter fraflytning.

Med Barnets Reform i 2011 gennemgik efterværnsparagraffen en række præciseringer. Blandt andet blev det en mulighed at iværksætte andre former for støtte, der har til formål at bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse for den unge, jf. serviceloven § 76, stk. 3, nr. 4. Samtidig blev det med Barnets Reform muligt at tildele eller genetablere efterværn indtil det fyldte 23. år, hvis den unge fortryder tidligere at have afvist støtte, jf. serviceloven § 76, stk. 4.1. Disse tilføjelser har åbnet op for mere fleksibilitet i efterværnsindsatsen, hvilket både dansk og norsk forskning har påpeget behovet for (Bakketeig & Backe-Hansen, 2008; Jakobsen, Hammen & Steen, 2010; Møhlolt, 2012; Skårhøj m.fl., 2016).

BESKRIVELSE AF PROJEKTERNE

I alt har 10 forskellige kommuner modtaget midler til efterværnsprojekter under initiativet *Efterværn for tidligere anbragte unge*, (se tabel 2.1). Projekterne skulle i deres ansøgning angive, om de ønskede at søge midler til: 1) "Tilbud om efterværn til alle" og/eller 2) "Udvikling af nye metoder til efterværn". "Tilbud om efterværn til alle" vil sige, at alle anbragte unge, der fylder 18 år, får et tilbud om støtte i overgangsfasen til voksenlivet. Dette adskiller sig fra de gældende regler, hvor efterværn tilbydes ud fra en individuel behovsvurdering. "Udvikling af nye metoder til efterværn" er, som navnet angiver, udviklingsprojekter, der adskiller sig fra andre efterværnsindsatser ved i højere grad at være tilbud, som kan klassificeres som "andre former for støtte", jf. serviceloven § 76, stk. 3.4. Otte ud af ti projekter valgte at fokusere på begge dele, mens de to sidste projekter udelukkende søgte om midler til enten "Tilbud om efterværn til alle" eller "Udvikling af nye metoder". For en nærmere beskrivelse af efterværnsprojekterne, se delrapport 1 om beskrivelse af projekterne under "Lige Muligheder" samt midtvejsevalueringen af forsøg med efter-

værn (Jakobsen, Langhede & Sørensen, 2011; Jakobsen, Hammen & Steen, 2010).

I alt har 451 unge, ifølge de indberetninger SFI har modtaget fra otte ud af ti projekter, deltaget i efterværnsinitiativerne under ”Lige Muligheder” i perioden 2009-2013.

Aktiviteterne i projekterne spænder bredt og kan overordnet deles op i individuelle og gruppebaserede tilbud.

De individuelle tilbud består oftest af en kontaktpersonsordning, hvor den unge ved projektets start får tildelt en fast kontaktperson, som følger den unge gennem hele forløbet. Kontaktpersonen skal yde rådgivning og hjælpe den unge med at udvikle sig i den ønskede retning. I et projekt er der etableret en mentorordning, hvor den unge tilknyttes en privat person med tilknytning til virksomheder eller uddannelsesinstitutioner i lokalområdet for at hjælpe den unge med at komme tættere på uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet. Nogle projekter tilbyder netværksmøder mellem den unge og forskellige centrale dele af dennes netværk, herunder familie, bolig, fritid, skole og/eller arbejde. Og i andre projekter tilbydes udviklende samtaler i form af terapeutiske og psykoterapeutiske forløb. Dertil kommer en rollemodelordning, hvor den unge sættes sammen med en anden ung, som har lyst til at lave aktiviteter med den unge i fritiden.

De gruppebaserede tilbud består blandt andet af kurser i sundhed, samfundsmæssige forhold og i prævention samt bo-træning, tilpasset de unges specifikke behov. Derudover tilbydes et mødested, lektiehjælp, biografture og sociale arrangementer centreret omkring eftermiddagshygge eller aftensmad. To projekter tilbyder et botilbud til de unge, der har brug for en struktureret overgang, inden de skal ud at bo selv. Ligeledes er der tilbud om selvhjælpsgrupper, pigegrupper, misbrugsgrupper, forældregrupper samt grupper, der tager udgangspunkt i det at være anbragt.

Da der er forholdsvis få unge i hvert projekt, og da vi ikke har præcis viden om, hvilke delindsatser hver enkelt ung har deltaget i, har vi ikke mulighed for at vise, hvilke af disse typer af indsatser, der har haft bedst virkning for de unge.

TABEL 2.1

Beskrivelse af efterværnsprojekterne.

Kommune og projekttype	Aktiviteter	Antal unge
Ballerup "Efterværn til alle"	Individuelle tilbud: psykologisk bistand/individuel terapi; kontaktperson; rådgivning fra fagprofessionel.	131
"Nye metoder"	Gruppebaserede tilbud: samtalegruppe.	
Bornholm "Efterværn til alle"	Individuelle tilbud: kontaktpersonsordning.	37
"Nye metoder"	Gruppebaserede tilbud: madaftener; morgenmad; lektiecafé; eftermiddagshygge; netværksskabende, gruppetilbud; misbrugsgruppe, pigegruppe, selvhjælpsgrupper; gruppesparring med tidligere anbragte, forældregrupper.	
Haderslev "Efterværn til alle"	Individuelle tilbud: forløb med fokus på de unges bolig og job-/uddannelsessituation.	37
"Nye metoder"	Gruppebaserede tilbud: gruppesparring med tidligere anbragte. Obligatorisk gruppebaseret kursusforløb.	
Holbæk "Efterværn til alle"	Boafdeling med 4 udslusningsværelser.	64
"Nye metoder"	Individuelle tilbud: tværfaglige møder, hvor den unges handleplan udarbejdes; kontaktperson; identificering af alle relevante interesser omkring den unge med henblik på at udarbejde en helhedsorienteret indsats; virksomhedsnetværk; forløb med henblik på udvikling af basale færdigheder; kompetenceudvikling i forhold til konfliktløsning, sundhed og helbred.	
Lyngby-Taarbæk "Efterværn til alle"	Individuelle tilbud: kontaktperson; møde med UU; uddannelses-/arbejdsforløb; hjælp til praktiske færdigheder og gøremål; handleplan.	Ej oplyst
"Nye metoder"	Individuelle tilbud: personlig rådgivning; bo-træning; rollemodeller.	
Næstved "Efterværn til alle"	Gruppebaserede tilbud: kurser i økonomistyring, hygiejne, madlavning m.m.; social adfærdstræning (konfliktløsning og kommunikation).	Ej oplyst
Randers "Efterværn til alle"	Individuelle tilbud: kontaktperson; brug af nulpunktsmålinger/profilskemaer; brug af netværksskort; rollemodelordning.	
"Nye metoder"	Gruppebaserede tilbud: biografture, madlavningsaften, vandretur mv.; forberedelse til "voksen Danmark": a-kasse, budget, jobsøgninger mv.; temaerne fastlagt af unge selv; netværksskabelse på tværs af offentlige og private tiltag; løbende samtaler med medarbejderne og de unge selv for at afdække, om der er behov for justeringer af værktøjer/metoder i indsatsen.	42
Sønderborg "Nye metoder"	Individuelle tilbud: mentorordning med private personer med tilknytning til virksomheder eller uddannelsesinstitutioner i lokalområdet.	16
Thisted "Efterværn til alle"	Gruppebaserede tilbud: kurser af diverse indhold.	77
"Nye metoder"	Individuelle tilbud: psykologisk undersøgelse; kontaktpædagog; terapeutiske forløb målrettet de unges specifikke problemstillinger.	
	Gruppebaserede tilbud: opgangsbofællesskaber, hvor den unge trænes i at bo for sig selv med støtte fra andre unge samt pædagogisk personale; terapeutiske forløb målrettet de unges specifikke problemstillinger; kurser i fx sundhed, samfundsmæssige forhold og prævention, bo-træning tilpasset de unges specifikke behov.	
Aarhus "Efterværn til alle"	Individuelle tilbud: kontaktperson; netværksmøder; psykologisk og/eller terapeutisk behandling.	28
"Nye metoder"	Gruppebaserede tilbud: mødested.	

METODE OG DATAGRUNDLAG

Evalueringen af efterværnsprojekterne bygger på både kvantitative og kvalitative data.

KVANTITATIVE DATA

De kvantitative data er hentet fra Danmarks Statistiks registre. Her får vi oplysninger om den samlede gruppe af unge efterværnsdeltageres uddannelsesniveau, uddannelsesdeltagelse, beskæftigelse, kriminalitet, psykiske sygdom og stabilitet i boligforhold i 2008-2013, det vil sige før, under og efter projektet.

Vi beskriver de 451 deltagende unges situation i 2008, forud for efterværnsdeltagelsen, ved at sammenligne dem med tre jævnaldrende grupper: en gruppe af *tidligere anbragte*⁴ unge, en gruppe af *udsatte unge*, der har modtaget forebyggende sociale foranstaltninger før 2008, samt *andre ikke-udsatte unge*, der ikke tilhører nogen af de øvrige kategorier. Denne beskrivende analyse gentages i 2013, hvor de fleste har afsluttet deres projektdeltagelse.

Derudover vurderer vi de unges udbytte af efterværnsprojekterne ved at sammenligne efterværnsdeltageres situation i 2013 med en kontrolgruppe, der i 2008 lignede deltagerne på alle de parametre, vi har oplysninger om fra de administrative registre, men som *ikke* har deltaget i efterværn under ”Lige Muligheder”. Denne type statistisk analyse kaldes ”matching” og giver os en velkvalificeret indikation af, hvordan det ville være gået med de unge, hvis de ikke havde deltaget i efterværnsindsatsen under ”Lige Muligheder”.

Vi matcher via en såkaldt ”propensity score matching” de unge efterværnsdeltagere med en kontrolgruppe af unge, der før indsatsen lignede de unge efterværnsdeltagere på observerbare registeroplysninger fra Danmarks Statistik. Dernæst undersøger vi, om disse to grupper efter indsatsen stadig ligner hinanden. Finder vi dér, at de unge efterværnsdeltagere er bedre stillede end kontrolgruppen, kan vi tale om en positiv effekt af indsatsen. Omvendt kan vi tale om en negativ effekt, hvis efterværnsdeltagerne klarer sig dårligere end kontrolgruppen. Kontrolgruppen er afgrænset til 67.178 jævnaldrende unge, der enten har været anbragt eller har modtaget forebyggende foranstaltninger på et tidspunkt i deres opvækst og som, ligesom indsatsgruppen, ikke havde gennemført en ungdomsuddannelse eller var i gang med en lang videregående uddannelse. Vi har matchet de unge efterværnsdeltagere og kontrolgruppen på følgende faktorer:

4. Flertallet vil være tidligere anbragte. For at forenkle analysen har vi valgt ikke at skelne mellem unge, der har været anbragt, og unge, der stadig er anbragt.

- Køn
- Alder
- Etnicitet
- Om de er i uddannelse i 2008
- Om de er i beskæftigelse i 2008
- Registrerede afgørelser for kriminalitet 2008-2010 – inkluderer bødestrafte, betingede og ubetingede domme
- Om de har været anbragt som børn eller har modtaget forebyggende foranstaltninger før 2008
- Flytninger mellem 2008 og 2010
- Om de har modtaget psykiatrisk behandling i perioden 2008-2010
- Om de har modtaget behandling for somatiske sygdomme i perioden 2008-2010
- Familiestruktur i 2008
- Projektdeltagernes forældres uddannelses- og beskæftigelsesniveau
- Projektdeltagernes forældres strafferetlige afgørelser 2008-2010 – inkluderer bødestraf, betingede og ubetingede domme
- Projektdeltagernes forældres behandling for somatiske eller psykiatriske sygdomme
- Om projektdeltagernes forældre er døde eller ukendte

Bilagstabel B2.1 i bilag 2 sammenligner indsatsgruppen, de unge efterværnsdeltagere, med kontrolgruppen på ovenstående faktorer og viser et tæt match. Vi kan dog aldrig helt undgå, at de to grupper kan adskille sig på uobserverbare forhold, der ikke fremgår af registrene (Olsen, Egelund & Lausten, 2011).

KVALITATIVE DATA

Det kvalitative datamateriale er indhentet gennem individuelle interview og fokusgruppeinterview med i alt 14 tidligere anbragte unge, 2 medarbejdere og 10 projektkoordinatorer fordelt på de 10 projekter, se tabel 2.2.

TABEL 2.2

Antal gennemførte interview samt interviewmetode.

Interviewpersoner:	Antal interviewede	Metode	Projekter repræsenteret
Efterværnsdeltagere	14	Ansigt til ansigt	4/10
Medarbejdere	2	Ansigt til ansigt	1/10
Projektkoordinatorer	10	Over telefon	10/10

Interviewene med tidligere anbragte unge og medarbejdere er foretaget ansigt til ansigt, hvor interviewene med projektkoordinatorerne er foretaget over telefon.

Formålet med den kvalitative analyse er, at den skal supplere, nuancere og uddybe de kvantitative analyser ved at give et mere detaljeret billede af de unges situation og udbytte af efterværnsprojekterne. Det kvalitative materiale bruges desuden til at vurdere, hvilke dele af indsatserne og hvilke metoder og tilgange der i særlig grad har haft betydning for deltagerne.

DELTAGERNE FØR INDSATSEN

De følgende analyser viser, at de deltagende unge i *Efterværn til tidligere anbragte unge* under ”Lige Muligheder” som ventet er en gruppe, præget af svære opvækstvilkår og mange problemer med uddannelse, beskæftigelse og kriminalitet. Målt på de fleste af de parametre, vi har oplysninger om i de administrative registre, lignede de unge efterværnsdeltagere i 2008 således andre tidligere anbragte unge. De havde vanskeligere livsbetingelser end udsatte unge, der havde modtaget forebyggende foranstaltninger, og markant vanskeligere livsbetingelser end andre ikke-udsatte unge.

Som tabel 2.3 viser, er de unge efterværnsdeltagere i 2008 gennemsnitligt yngre end de tre sammenligningsgrupper, og piger er overrepræsenteret blandt deltagerne – særligt i forhold til andre tidligere anbragte og udsatte unge.

TABEL 2.3

Unge fordelt efter alder samt andelen, som er indvandrere og efterkommere. Særskilt for efterværnsdeltagere (projektdeltagere), tidligere anbragte, andre udsatte og andre ikke-udsatte unge. 2008. Procent og antal.

	12-17-årige	18-22-årige	Andel piger	Indvandrere og efterkommere	Antal
Efterværnsdeltagere	74	26	55	11	451
Tidligere anbragte	48	52	46	11	31.499
Andre udsatte ¹	30	70	42	12	20.502
Andre unge	57	43	49	12	707.631
Alle	56	44	49	12	760.083

1. Børn og unge, der har modtaget en forebyggende foranstaltning før 2008.

Kilde: Danmarks Statistik.

Vi ved ikke, hvornår hver enkelt ung har deltaget i projektet, men sandsynligvis vil de yngste også være nogle af de sidste, der har modtaget indsatsen. Andelen af indvandrere og efterkommere er i efterværnsprojekterne den samme som i hele aldersgruppen.

RESSOURCER OG PROBLEMER I DEN BIOLOGISKE FAMILIE

De unge efterværnsdeltageres forældre havde, som tabel 2.4 viser, en svag tilknytning til arbejdsmarkedet og meget få uddannelsesressourcer. Kun godt hver tredje af forældrene i 2008 havde en ungdomsuddannelse, mens kun 42-49 pct. var i beskæftigelse.

TABEL 2.4

Andelen af unge, hvis forældre har udvalgte baggrundskarakteristika. Særsilt for efterværnsdeltagere, tidligere anbragte, andre udsatte og andre ikke-udsatte unge. 2008-2010. Procent og antal.

	Efterværnsdeltagere	Tidligere anbragte	Andre udsatte ¹	Andre unge	Alle
<i>Forældres uddannelse i 2008</i>					
Mor har ungdomsuddannelse	36	39	51	75	73
Far har ungdomsuddannelse	34	38	44	71	69
<i>Forældre i beskæftigelse i 2008</i>					
Mor beskæftiget	42	43	56	81	79
Far beskæftiget	49	49	57	81	79
<i>Forældre behandlet for psykisk sygdom i perioden 2008-2010</i>					
Mor	1	4	2	1	1
Far	3	3	2	1	1
<i>Forældre med en strafferetlig afgørelse i perioden 2008-2010</i>					
Mor	12	12	8	5	6
Far	24	21	18	13	14
Antal	451	31.499	20.502	707.631	760.083

1 Børn og unge, der har modtaget en forebyggende foranstaltning før 2008.

Kilde: Danmarks Statistik.

Tabel 2.4 viser også, at en relativt stor andel af forældrene i perioden 2008-2010 havde modtaget en strafferetlig afgørelse, mens lidt flere af forældrene i samme periode var blevet behandlet for en psykisk sygdom. Deltagerne kommer således fra socialt og økonomisk marginaliserede hjem og ligner, som tabellerne viser, i den henseende andre tidligere anbragte unge.

DE UNGES EGEN SITUATION FØR PROJEKTSTART

Også når det gælder de unges egen situation før projektstart, viser tabel 2.5, at deltagerne ligner andre tidligere anbragte unge og unge, der har modtaget forebyggende foranstaltninger.

TABEL 2.5

Andelen af unge i forskellige sociale situationer. Særsilt for efterværnsdeltagere, tidligere anbragte, andre udsatte og andre ikke-udsatte unge. 2008¹. Procent og antal.

	Efterværnsdeltagere	Tidligere anbragte	Andre udsatte ²	Andre unge	Alle
<i>Uddannelse og beskæftigelse</i>					
12-17-årige i gang med skole eller uddannelse	87	90	93	98	97
18-22-årige i gang med uddannelse	58	36	41	63	60
18-22 årige i beskæftigelse	30	39	50	69	66
<i>Familie og boligsituation</i>					
Boede med begge forældre	10	9	18	57	54
Boede ikke hos forældre	55	61	36	14	17
Mindst tre flytninger 2008-10	45	43	39	21	23
<i>Kriminalitet 2008-2010</i>					
12-17-årige med strafferetlig afgørelse	23	16	10	3	4
18-22-årige med strafferetlig afgørelse	35	35	30	13	15
<i>Behandling – psykisk sygdom 2008-2010</i>					
Antal 12-17-årige	332	15.140	6.079	403.268	424.819
Antal 18-22-årige	119	16.359	14.423	304.363	335.264
Antal i alt	451	31.499	20.502	707.631	760.083

1 Af anonymitetsgrunde kan fuldført ungdomsuddannelse og beskæftigelse for den yngste gruppe ikke refereres i 2008.

2 Børn og unge, der har modtaget en forebyggende foranstaltning før 2008.

Kilde: Danmarks Statistik.

Dog adskiller de 18-22-årige efterværnsdeltagere sig lidt fra andre tidligere anbragte ved en højere deltagelse i uddannelse. Beskæftigelsesmæssigt står efterværnsdeltagerne relativt svagt, idet kun 30 pct. er i beskæftigelse.

De unge efterværnsdeltageres flyttemønster og familiestruktur ligner andre tidligere anbragte unges, jf. tabel 2.5. Her ser vi, at 45 pct. er flyttet mindst to gange i perioden 2008-2010, mens 55 pct. af de 12-22-årige ikke bor med deres forældre. Ser vi på andre unge, var det 21 pct., der oplevede at flytte mindst to gange på de tre år, og 14 pct., der ikke boede sammen med mindst én forælder.

Endelig ser vi en overhyppighed af både kriminalitet og psykisk sygdom blandt efterværnsdeltagerne, jf. tabel 2.5. Også her ligner de unge efterværnsdeltagere andre tidligere anbragte unge.

I de kvalitative interview beskriver de unge efterværnsdeltagere generelt tiden inden projektet som en svær tid. Flere af de unge fortæller, at overgangen fra anbringelse til at bo alene har været svær, og at flere har følt sig ensomme. En del har i denne periode haft svært ved at finde ro og er derfor ofte endt i konflikter. En ung pige fortæller her, hvordan hun oplevede tiden, inden hun startede i projektet, som et følelsesmæssigt kaos:

Da jeg startede her, var jeg jo helt fucked up. Jeg havde ikke rigtig styr på mig selv, og jeg havde rigtig svært ved at kunne overskue mine følelser og finde ud, hvem jeg var i forhold til andre, og hvad *jeg* ville. (Sofia, 21 år)

De unge fortæller om forskellige mere eller mindre bevidste strategier for at håndtere deres situation. Flere af de unge fortæller, at de isolerede sig, andre håndterede deres følelseskaos ved at ryge hash, mens enkelte eksperimenterede med stoffer.

PROJEKTERNES BETYDNING FOR DE UNGE

Tabel 2.6 viser de unges situation i 2013, det vil sige i slutningen af eller efter efterværnsdeltagelsen. Lige som i beskrivelsen af de unge før deltagelsen er de unge opdelt i to aldersgrupper, nu 16-21-årige og 22-26-årige, idet alderssammensætningen i deltagergruppen er forskellig fra den i sammenligningsgrupperne.

Vi ser, at de unge efterværnsdeltagere, hvad angår uddannelsesaktivitet, beskæftigelse, kriminalitet og psykisk sygdom, ligger på niveau med andre tidligere anbragte unge. Mens de stadig står i en væsentligt dårligere situation end andre ikke-udsatte unge. Det var således kun 30 pct. af de dengang 22-26-årige efterværnsdeltagere, der i 2013 havde gennemført en ungdomsuddannelse – stort set den samme andel, som vi ser blandt andre tidligere anbragte unge. Til sammenligning har 79 pct. af andre jævnaldrende unge gennemført en ungdomsuddannelse. Blandt de 16-21-årige, der er i målgruppen for at tage en uddannelse, er 42 pct. af

efterværnsdeltagerne i gang med en uddannelse, hvilket er mindre, end hvad vi ser både blandt tidligere anbragte, andre udsatte og andre unge.

TABEL 2.6

Andelen af unge i forskellige sociale situationer. Særskilt for efterværnsdeltagere, tidligere anbragte, andre udsatte og andre ikke-udsatte unge. 2013. Procent og antal.

	Efterværnsdeltagere	Tidligere anbragte	Andre udsatte ¹	Andre unge	Alle
<i>Gennemført ungdomsuddannelse</i>					
16-21-årige	10	7	13	27	26
22-26-årige	30	29	39	79	75
<i>I gang med uddannelse</i>					
16-21-årige	42	51	60	73	72
22-26-årige	31	26	28	48	46
<i>Beskæftigelse</i>					
16-21-årige	25	23	31	52	51
22-26-årige	35	37	46	64	62
Mindst tre flytninger 2011-13	55	43	38	22	24
<i>Kriminalitet</i>					
16-21-årige	32	32	20	10	11
22-26-årige	35	33	29	13	15
<i>Behandlet for psykisk sygdom</i>	7	5	3	1	2
Antal 12-17-årige	332	15.140	6.079	403.268	424.819
Antal 18-22-årige	119	16.359	14.423	304.363	335.264
Antal i alt	451	31.499	20.502	707.631	760.083

1 Børn og unge, der har modtaget en forebyggende foranstaltning før 2008.

Kilde: Danmarks Statistik.

Sammenlignet med efterværnsdeltagernes eget udgangspunkt i 2008 viser tallene, at færre efterværnsdeltagere i både den yngre og den ældre aldersgruppe er i gang med en uddannelse, og at lidt flere af de yngste har fået en dom eller anden afgørelse for kriminalitet. Beskæftigelsesmæssigt ser det lidt bedre ud for de ældste, idet 35 pct. af de 22-26-årige mod før 30 pct. er i beskæftigelse. Derudover viser sammenligningen af tallene i tabel 2.5 og tabel 2.6, at efterværnsdeltagerne i 2013 flytter endnu mere, end de gjorde før projektdeltagelsen, hvor antallet af flytninger i forvejen var højt.

Den beskrivende analyse viser de unges reelle situation efter deltagelsen, men yder ikke nødvendigvis de unge og den indsats, de har deltaget i, retfærdighed, idet vi ikke sammenligner unge med samme udgangspunkt. For at undersøge, om deltagelsen har spillet en positiv rolle for de unge, målt ved hjælp af registeroplysninger, foretager vi som be-

skrevet i metodeafsnittet en matching-analyse. Her sammenligner vi de unge efterværnsmodtageres situation i 2013 med en matchende kontrolgruppe, hentet blandt tidligere anbragte unge, der i 2008 havde samme udgangspunkt som efterværnsdeltagerne⁵.

Tabel 2.7 viser to signifikante forskelle på efterværnsgruppen og kontrolgruppen i 2013.

TABEL 2.7

Virkninger af efterværnsindsatserne. Efterværnsdeltagernes uddannelses- og beskæftigelsessituation samt psykisk sygdom, kriminalitet og flytninger i 2013, sammenlignet med en kontrolgruppe med samme udgangspunkt i 2008. Procent og antal.

Karakteristika:	Efterværnsdeltagere	Kontrolgruppe ¹	Signifikant forskel ²
Har fuldført ungdomsuddannelse	15	18	
Er i gang med uddannelse	40	44	
Er enten i gang med uddannelse eller har fuldført ungdomsuddannelse	49	56	x
Er i beskæftigelse	28	30	
Er i behandling for psykisk sygdom 2011-13	7	6	
Har kriminalitetsafgørelse 2011-13	33	31	
Er flyttet mindst tre gange mellem 2011-13	56	43	x
Antal	451		

1. En sammenligning af projektdeltagere og kontrolgruppe findes i bilagstabel B2.1 i bilag 2. Hver projektdeltager matches med et gennemsnit af op til fem personer i kontrolgruppen i udgangsåret (2008) og outcome-året (2013).

2. X angiver, at forskellen mellem projektdeltagere og kontrolgruppe er signifikant.

Kilde: Danmarks Statistik.

For det første, at lidt færre efterværnsdeltagere (49 over for 56 pct.) enten har fuldført en ungdomsuddannelse eller er i gang med en uddannelse, og for det andet, at efterværnsdeltagerne hyppigere er flyttet mindst tre gange i perioden 2010-2013 (56 over for 43 pct.). Overordnet bekræfter matching-analysen det billede, vi ser i den beskrivende analyse, og vi må derfor konstatere, at de unge efterværnsmodtagere ikke har udviklet sig mere positivt end kontrolgruppen, når vi måler deres udvikling ved hjælp af Danmarks Statistiks administrative registre. Der er altså en indikation på, at efterværnsprojekterne ikke har haft den virkning, initiativtagerne håbede på. Fraværet af positive resultater, målt på registerdata, kan

⁵ Vi har testet robustheden af matchinganalysen ved at benytte forskellige beregningsmetoder. Disse beregninger giver lidt variation på de enkelte estimater, men overordnet er resultatet det samme på tværs af alle beregninger. I den endelige analyse bruger vi en probit-model, hvor vi matcher hver projektdeltager med de fem fra kontrolgruppen, der ligner deltageren mest på alle de medtagne parametre.

skyldes, at vi måler de unges slutsituation for tidligt, og at de i 2013 endnu ikke har nået at udnytte de ressourcer, de har opnået gennem deltagelsen. Det kan også skyldes, at vi på trods af omhyggelig afgrænsning af kontrolgruppen ikke kan matche på diverse uobserverbare forhold. Endelig kan man tænke sig, at efterværnsindsatsen har givet nogle resultater, som de administrative registre ikke kan opfange (endnu). I det følgende afsnit anvender vi derfor kvalitative data, der sætter fokus på mulige psykosociale resultater, som registrene ikke kan opfange.

KVALITATIV ANALYSE AF PROJEKTERNES BETYDNING

I det følgende afsnit vil vi, ved hjælp af interview med de unge, beskrive, hvad de unge selv mener, indsatsen har betydet for dem, og hvordan de mener, at de ansatte og aktiviteterne har hjulpet dem. Hvor fokus i de kvantitative data er på de såkaldte ”hårde facts” som uddannelse og beskæftigelse, behandling, domme for kriminalitet samt antal flytninger, er fokus i de kvalitative data primært på mere ”bløde facts” som praktisk og følelsesmæssig støtte, personlig afklaring, øget selvværd og netværksskabelse. I interviewene nævner de unge også uddannelse og beskæftigelse, men det fylder generelt mindre end de blødere facts.

Vi har valgt at bruge betegnelsen ”professionel” som en fælles betegnelse for alle de ansatte, som er tilknyttet efterværnsprojekterne, hvilket spænder over både kontaktpersoner, psykologer, terapeuter, pædagoger, rådgivere, fagprofessionelle, vejledere, sagsbehandlere, familieplejekonsulenter, UU-vejledere og mentorer. Da de unge i interviewene refererer til den ansatte ved navn og ikke ved den ansattes titel eller faglighed, er det ikke muligt at differentiere mellem de forskellige professionelle. I mange, men ikke alle, tilfælde vil den professionelle dog være den unges kontaktperson, da denne funktion er den mest udbredte på tværs af de ti projekter. I de tilfælde, hvor den unge refererer til alle de ansatte på projektet, bruger vi betegnelsen ”de ansatte”.

BETYDNINGEN AF STØTTE FRA DE PROFESSIONELLE

Praktisk og følelsesmæssig støtte

De unge fortæller, at de både får støtte til at udvikle praktiske færdigheder og hjælp til at håndtere deres følelser.

I forhold til de praktiske færdigheder fortæller de unge, at den professionelle lærer dem at håndtere dagligdags færdigheder som at købe

ind, lave mad, vaske tøj, rydde op, gøre rent og få styr på alt det praktiske omkring en flytning. De unge kan også henvende sig til den professionelle for at få hjælp til at arrangere et møde med forældre, hvis det er svært for den unge selv at tage kontakt. Derudover søger mange af de unge støtte i forhold til at få styr på deres økonomi og lære, hvordan de laver et budget, betaler regninger, tilmelder sig en forsikring og læser breve fra det offentlige.

Udover støtte i forbindelse med praktiske færdigheder bruger mange af de unge den professionelle til følelsesmæssig støtte. Mange af de unge søger hjælp til at løse konflikter med blandt andet venner, kærester, undervisere, kollegaer, chefer, forældre og plejeforældre. Gennem samtaler med både den professionelle og de andre unge i projektet får de redskaber til, hvordan de skal styre deres aggressioner og indgå i sociale relationer. Flere af de unge nævner, at det største udbytte, de har fået af at være med i projektet, er, at de har fået mere styr på deres følelser, hvilket giver overskud til andre ting.

Hvis jeg ikke havde haft mulighed for at tale med Torben [den professionelle], så havde jeg stadig været snotforvirret i dag. Det tror jeg. Medmindre jeg stadig havde haft den samme psykolog at tale med. Ellers så tror jeg bare, at jeg havde været rimelig fortabt, for så havde jeg ikke fået afklaret alle de ting, som jeg har i dag. Og det betyder rigtig, rigtig meget, fordi nu fylder det ikke mere i hovedet. (Celine, 21 år)

Da jeg mødte Freja [den professionelle], var jeg en lukket bog (...) Det er det, jeg har brugt [projektet] til, til at åbne mig. Nu er jeg nærmest som en åben bog. (Helena, 20 år)

De interviewede oplever, at den professionelle giver mere konkrete råd i forhold til veninderne, og at han bedre kan sætte sig ind i deres situation. I nogle af projekterne har de ansatte selv været anbragt, hvilket flere interviewede fremhæver som en fordel, idet de nemmere kan spejle sig og tage imod råd fra andre, der kender deres situation på egen krop.

Uddannelse og beskæftigelse

De unge fortæller, at de professionelle har givet dem råd og vejledning i forhold til uddannelse og uddannelsesvalg samt praktisk hjælp til at udfylde ansøgningen til uddannelsesstedet på nettet. Flere nævner, at de

ikke har forældre, der kan hjælpe med uddannelse, og at de derfor kommer til deres professionelle.

Jeg er kommet her rigtig meget for at få hjælp i forhold til skole og uddannelse. Jeg har ikke forældre, der kan hjælpe, og så er det bare en rigtig stor hjælp, at der er et sted, som man kan komme, hvis man bliver i tvivl. (Mads, 20 år)

Det er rigtig rart at have muligheden for at snakke med andre hernede, men det vigtigste er at have voksne, som man kan betro sig til. Én, der kan forsøge at sætte sig ind i det og vejlede og hjælpe. Jeg havde aldrig fået min studenterhue uden min kontaktperson, aldrig. Hun har virkelig hjulpet mig meget. Vi sås egentlig ikke så meget. Men jeg vidste, at hun var der altid, hvis det hele ramlede. Som voksen har man også bare en anden vinkel på det. (Diana, 21 år)

Det, at de unge har mulighed for at søge støtte hos den professionelle, gør, at bekymringer om fx økonomi ikke kommer til at fylde så meget, at der ikke er overskud til at tænke på uddannelse.

Hvis ikke jeg havde haft min kontaktperson til at hjælpe mig med mine økonomiske sager, så havde jeg endt ud i et eller andet stort hul, og det ville overskygge mange andre ting (...). Så ville jeg ikke kunne passe min skole. (Diana, 21 år)

Lige som det for de fleste børn er vigtigt, at deres forældre er stolte af dem, nævner flere af de unge, at det betyder noget for dem at vise de professionelle, at de klarer sig godt. En ung kvinde glæder sig til, at hun en dag skal komme tilbage til projektet, når hun har gennemført sin uddannelse, da hun ved, at det vil gøre hendes professionelle stolt.

En anden ung kvinde fortæller, at det har været afgørende for hende, at de professionelle ikke har presset hende i forhold til at starte på en uddannelse, men i stedet forsøgt at støtte hende til at finde ud af, hvad hun gerne ville læse:

Altså de [professionelle] har ikke presset os, og sagt: ”Nu skal du altså tage den HF færdig, for det er det bedste for dig”. De har lagt meget vægt på, hvem vi er som personer, og om det er noget, vi har lyst til, og lagt vægt på, at meget andet end uddannelsen er vigtigt. Det har været rigtig rart, at man har fået den fri-

hed, og ikke skulle et eller andet for at tilfredsstille andre. Som [den professionelle] siger: "Lysten kommer. Hvis du gerne vil det, skal du nok komme igennem det". Så ja, de har bare hjulpet mig til at finde ud af, hvad jeg gerne ville. (Celine, 21 år)

Det, at de unge ikke har følt sig presset til at starte uddannelse, men derimod har følt, at de har haft tid til at tænke sig om og vælge uddannelse med omhu, oplever de unge selv som en positiv ting. Omvendt kan man også stille sig mere kritisk og sætte spørgsmålstegn ved, om de unge bliver presset for lidt i forhold til at komme i gang med en uddannelse, og om det ville gavne dem, hvis de ansatte havde større forventninger til deres deltagelse i uddannelsessystemet. Den svenske forsker Bo Vinnerljung fremhæver i sin forskning vigtigheden af, at professionelle omkring anbragte børn ikke må have for lave forventninger til de unges skolepræstationer, da uddannelse er den primære determinant for anbragte børn og unges livschancer (se bl.a. Vinnerljung, Berlin & Hjern, 2011).

De unge, som er i beskæftigelse eller søger beskæftigelse, oplever også at have gavn af støtten fra de professionelle. For de jobsøgende består støtten både i hjælp til at lave et CV og skrive jobansøgninger. Derudover kan de professionelle hjælpe de unge tættere på arbejdsmarkedet ved at formidle kontakt videre til relevante personer i de professionelle netværk. En ung fyr fortæller, hvordan den professionelle har formidlet kontakt til en bekendt, som arbejder i en virksomhed, hvor han nu skal til samtale. For de unge, som ofte har et meget spinkelt netværk, er det en stor hjælp, at de professionelle kan hjælpe dem med at få en fod indenfor i virksomhederne.

Enkelte af de interviewede unge er allerede i beskæftigelse. Her kan støtten fra de professionelle hjælpe de unge med at fastholde jobbet. En ung fyr fortæller, at han har fået støtte til at håndtere konflikter med kollegaer:

For 14 dage siden var der en af mine arbejdskollegaer, der med vilje går hen og skubber til mig. Havde det været for halvandet år siden, så var jeg gået fuldstændig i flæsket på ham. Sådan nogle snakke har jeg haft en del med [den professionelle], og jamen, det hjælper jo ikke noget. Vend ryggen til og gå den anden vej, det hjælper. At tale med [den professionelle] gør, at jeg bliver mere afslappet, og at jeg får løst mine problemer ved snak frem for ved at blive aggressiv. Hvis jeg kommer og har haft en lorte-

dag, så er det bare at tale med [den professionelle]. Hun gør mig bare i godt humør. Hun er selve fru Efterværn. (Frederik, 18 år)

Den professionelle inkarnerer altså ifølge denne unge mand efterværnet. Det er ved hendes hjælp, at han har fået de redskaber til at håndtere konflikterne på sin arbejdsplads som gør, at chancen for, at han kan beholde sit job, forøges.

Rusmidler

To unge kvinder fortæller, at de tidligere har eksperimenteret med stoffer. Begge kvinder fortæller, at det, der har hjulpet dem til at blive stoffri, har været at tale med deres professionelle, som uden at dømme dem har motiveret dem til at trappe ned. Den ene fortæller, at hun ikke kunne tale med sin plejefamilie om sit stofforbrug, da hun var bange for at sære dem. Hun følte, at stoffer var et tabu i plejefamilien. Det var nemmere at tale med den professionelle om stofferne. Han dømte hende ikke, men roste hende for de små skridt i forhold til at trappe ned og blive fri for stofferne. En anden ung kvinde fortæller ligeledes, at det at tale med den professionelle om de følelsesmæssige problemer, hun havde, gjorde, at hun ikke længere behøvede stofferne:

Sammen med [den professionelle] er jeg kommet dybere og dybere ind i mine følelser, og har fået løst nogle knuder, og så synes jeg bare ikke, at stofferne var så spændende længere, fordi jeg ikke havde brug for at søge væk fra noget. Jeg tror egentlig bare, at det var det – at finde ud af det på egen hånd. Og det er det, der er det fede, fordi [den professionelle] ikke har fortalt mig, at jeg ikke skulle, men fordi jeg selv har fundet ud af det. Og jeg tror også, at det er derfor, at det holder. Man lærer bedst af egne erfaringer, er det ikke sådan, man siger? (Celine, 21 år)

En familiær relation

Lige som i tidligere undersøgelser fremhæves én-til-én-kontakten mellem de unge og deres professionelle som betydningsfuld (Jakobsen, Hammen & Steen, 2010; Mølholt m.fl., 2012; Skårhøj m.fl., 2016). Flere af de unge nævner, at deres professionelle er den person, de vil ringe til først, når de har brug for støtte. Mange af de unges positive fortællinger om oplevelser i efterværnsprojekterne er bundet op på relationen til en bestemt professionel.

Susanne [den professionelle] roser mig hele tiden, bare jeg har gjort lidt, så roser hun mig helt op til skyerne og siger, at jeg er en stærk pige. Det hører jeg ikke fra min familie eller plejefamilie eller venner. (Tine, 18 år)

Mange anbragte unge har enten en svag tilknytning eller et kompliceret forhold til deres familie (se bl.a. Drewsen & Kierkgård, 2014), og de ansatte på efterværnsprojektet kommer til at udgøre en erstatning for deres familie.

[Projektet] gør, at man ved, at det ikke bryder sammen, fordi man ved, at man kan komme herved på tirsdag og få hjælp. Det betyder, at man ikke når derud, hvor man tænker, nu ramler hele verden. Det er en backup hele vejen igennem, hvis det er det, man har brug for. Man får det der, som man ikke kan lære fra sine forældre, og så lærer man det stille og roligt. Vi har jo ikke noget sikkerhedsnet, som andre unge får, så vi kan ikke tåle at fejle, ikke store fejl i hvert fald, for vi bliver sgu' ikke grebet af nogen. Vi har ikke en eller anden stabil familie bag os. (Mads, 20 år)

Som den unge mand udtrykker det her, giver efterværnet de unge et sikkerhedsnet, som andre unge har i form af deres forældre. De oplever en moderlig/faderlig omsorg fra de ansatte, en ubetinget accept og oplever samtidig at blive respekteret og talt til som voksne:

Så kommer madmor (...). Der bliver rigtig hygget og pussenusset om os hernede (...). Man kan få lov til at være lidt barn igen. Uden at det bliver for meget. Det er sgu' egentlig meget dejligt. (Frederik, 18 år)

Susanne [den professionelle] hjælper, fordi hun giver noget kærlighed og noget feedback. Lige meget om jeg så er blevet junkie, så ændrer Susanne [den professionelle] ikke sit syn på mig. (Tine, 18 år)

Tilgængelighed

Det er vigtigt for de unge, at de professionelle er let tilgængelige. Det betydningsfulde ved at have en voksen i baghånden, som de kan kontakte, hvis der opstår et behov, går igen i flere af interviewene med de unge. Flere nævner, at den professionelle oftest vender tilbage samme dag og

senest dagen efter. Dette er betydningsfuldt, da de unges liv er meget omskiftelige, og ting, der fylder meget i dag, kan være helt ligegyldige at snakke om i næste uge. Samtidig har flere af de unge alvorlige problematikker, som kræver, at der handles med det samme.

Jeg har også oplevet, at hvis jeg har haft brug for [den professionelle] en lørdag, så er hun kommet ud til mig, hvilket betyder rigtig meget. Det viser jo, hvor meget hun bekymrer sig for én, at hun bruger sin fridag på at komme ud og snakke, fordi jeg har brug for det. Jeg har altid kunnet få kontakt til [den professionelle], og hvis hun ikke lige var der, så skulle hun nok ringe tilbage. Fordi jeg har haft selvmordstanker og sådan nogle ting. (Majken, 19 år)

Ud fra interviewene med de unge fremgår det tydeligt, at de oplever stort udbytte af relationen til den professionelle. Det er dog ikke til at sige, om relationen til den professionelle også vil have betydning for de unge videre frem, eller om det mere er en støtte, som er gavnlig for den unge her og nu. Der er en risiko for, at de unge vil opleve et svigt, hvis relationerne ikke vedholdes, efter at den unge ikke længere deltager i projektet. Denne risiko er altid til stede i projekter, hvor den unge kun er tilknyttet i en afgrænset periode. Man kan håbe, at de unge vil kunne tage de egenskaber med sig, som de har tilegnet sig i projektet – såsom øget selvværd og selvtillid, åbenhed og tillid – og derved stå stærkere, efter at de afslutter projektet, selv om relationerne til den professionelle ikke varer ved.

BETYDNING AF SAMVÆR MED ANDRE TIDLIGERE ANBRAGTE UNGE

I de kvalitative interview med de unge fremgår det ligeledes, at de unge har stort udbytte af samværet med de andre unge i efterværnsprojekterne.

Fælles forståelse på baggrund af fælles fortid

Som resultat af en ofte kaotisk og nogle gange traumatisk barndom, hvor det i mange tilfælde har været den unges ansvar at tage sig af både forældrene og mindre søskende, føler mange af de unge sig mere modne, eller at de har mere livserfaring, end deres jævnaldrende. En ung kvinde fortæller, at mens hendes veninder gik til fest, sørgede hun for, at hendes mor blev holdt i live efter en overdosis. Flere nævner, at det er rart at være blandt andre unge, som er samme sted som én selv, hvor det er muligt at have en fornuftig snak om de hårde ting i livet og ikke bare om

fest og ballade, som de oplever fylder mere for deres venner uden for efterværnsprojektet.

Noget af det, der går igen i interviewene med de unge, er deres oplevelse af fællesskab med de andre unge på baggrund af deres fælles fortid. De har en fælles forståelse af, hvordan det er, når ens forældre ikke er i stand til at tage sig af én, hvilket kan være svært for deres venner at sætte sig ind i.

Det er nemt at snakke med de andre unge, hvis der er noget galt, fordi de har samme oplevelser, måske ikke til punkt og prikke, men mange af de ting, vi har oplevet, er vi fælles om. (...) Hvis en er ked af det, så er det nemmere at forholde sig til, fordi man ved, at man har samme baggrund. (Thomas, 19 år)

En ung kvinde fortæller ligeledes, at hun, gennem samvær med andre unge mødre, som formår at håndtere forælderrollen, samt ved hjælp af samtaler med den professionelle, har fået mere tro på sig selv og på, at hun kommer til at klare sig bedre end sin egen mor:

Jeg har tit tænkt, om jeg ville ende som min mor, skidestiv på en bænk og uden nogen penge, og hvordan vil jeg blive som mor. Men det at se andre unge mødre, som formår at tage sig af deres børn, giver mig tro på, at man ikke behøver at klare det dårligt, bare fordi man har haft en dårlig opvækst. Man kan lære nogle ting undervejs, det behøver man ikke være bange for. (...) Jeg kan blive i tvivl, om jeg vil kunne komme til at klare livet ligesom alle andre, kunne have et arbejde og være social uden stress. Men her fortæller de os, at vi er stærke børn, der ved, hvad der er rigtigt og forkert, og at vi nok skal klare det. Der er ikke noget at frygte. (Tine, 18 år)

Det at få tro på sig selv er noget, der går igen i flere af de unges fortællinger. For mange har det at komme i efterværnsprojektet hjulpet dem til at finde livsglæde gennem tryghed og hyggeligt samvær med de andre unge. Mange fortæller, at de ofte føler sig ensomme, når de er alene, men at de gennem deltagelse i projektet har fået et mere positivt syn på livet.

Nogle gange føler man ikke, at man har nogen positive ting i sit liv. Jeg kan have meget svært ved at se positivt, men så kan man komme herved i [projektet] og så er det bare positivt og glæde det hele. Lige så snart man kommer ind ad døren her, så kan

man mærke en strøm af fred og ro. (...) [Projektet] er min tryghedsbase. Ligesom hvis der er krig oppe på jorden, og så går man her ned, og så er der helt fred. (Tine, 18 år)

Fordomsfrit, accepterende og anerkendende miljø

Flere af de unge nævner, at de har oplevet, at folk, de møder på uddannelsesinstitutioner eller i byen, har fordomme over for dem på grund af deres fortid. Det kan for eksempel være fordomme om, at de selv har problemer med alkohol eller stoffer, hvis deres forældre har været misbrugere, eller at de laver mere ballade end andre unge, fordi de er vokset op på en institution. Disse fordomme oplever de ikke blandt de andre tidligere anbragte unge.

Jeg synes, at det er nemmere at tale med de unge her end alle mulige andre steder. (...) Folk hernede forstår lidt bedre end fx folk, man møder i byen. De unge her har jo prøvet noget af det samme, at deres forældre har været nogle svin over for dem. Ude blandt andre oplever man ofte fordomme. Når folk ikke selv har prøvet det, så ved de jo ikke, hvordan det er. (Frederik, 18 år)

En ung kvinde fortæller ligeledes, at hun føler sig accepteret blandt de andre unge i projektet:

Jeg har aldrig været bange for at træde ved siden af eller fejle hernede, for det ville aldrig blive taget dårligt imod. Der er ligesom plads til det. Det er nemlig normalt med sådanne nogle unge som os. Hele vores liv har været lidt ved siden af. Det dér normale har ikke rigtig været en del af vores liv. Så vi dømmer ikke hinanden. (Celine, 21 år)

Efterværnsprojektet er for mange af de unge et pusterum, hvor der er plads til, at de kan være sig selv, og hvor der er forståelse for deres reaktioner.

Jeg synes, at det er et fristed. Her kan jeg være mig selv og hygge mig med andre unge, mens de er sig selv, i stedet for at sætte en eller anden facade op. Det er mere ægte. (Frederik, 18 år)

Jeg synes, at det er enormt dejligt at være her. Alle de skoler, jeg har gået på, har jeg aldrig følt mig normal. Jeg har altid følt mig lidt udenfor, fordi jeg har haft andre holdninger og måske været

lidt mere moden end andre på min alder. Men her klinger jeg med dem alle sammen, og hvis jeg lige pludselig reagerer lidt voldsomt på noget, som de siger for sjov, så ved de, hvorfor jeg gør det, fordi de har forståelse for min baggrund. (Tine, 18 år)

I enkelte af projekterne har nogle af de ansatte selv været anbragt, eller der er tilknyttet frivillige, der tidligere har været anbragt. En ung kvinde nævner, at det ikke er noget, hun tænker over, men at hun ville lægge mærke til det, hvis der startede en ansat, som ikke havde været anbragt. En anden ung kvinde fortæller, at hun finder det nemmere at tage imod råd fra andre, som også er vokset op uden deres familier, da de derved kender til hendes virkelighed.

De unge betoner, at det er rart at være i efterværnsprojekterne, og at de føler sig godt tilpas. Samtidig har det særlig værdi for dem at blive bragt sammen med andre unge, som er i ”samme båd”, som har en tilsvarende baggrund, og som kender til nogle af de samme problemstillinger. Dette fænomen er kendt fra andre undersøgelser, hvor de tidligere anbragte unge fremhæver samværet med andre tidligere anbragte unge som betydningsfuldt (Jacobsen, Hammen og Steen, 2010; Mølholt m.fl., 2012; Skårhøj m.fl., 2016). Det kan dog diskuteres, hvorvidt samværet med andre tidligere anbragte unge (både som projektdeltagere og ansatte) er gavnligt for de unge, eller om samværet også eventuelt kan have en fastholdende eller ekskluderende effekt. Det kan fx tænkes, at unge, som får tilfredsstillet deres sociale behov inden for projektets rammer, er mindre tilbøjelige til at opsøge og investere i fællesskaber med unge uden for projektet som fx på uddannelsesinstitutioner. Hvis dette er tilfældet, kan samværet med andre tidligere anbragte unge risikere at betyde, at de unge kommer længere væk fra fællesskaber med unge uden for projektet.

Ligesom man bør forholde sig kritisk til de kvantitative registerdatas anvendelighed i forhold til evalueringens formål, er det også væsentligt at synliggøre, hvordan de kvalitative data er fremkommet. De interviewede unge er udvalgt af projektmedarbejdere og er muligvis ikke repræsentative for alle deltagerne i projektet. Sandsynligvis er unge, der er negativt indstillede over for projektet, og unge, der bruger projektet meget lidt, underrepræsenterede i interviewene. Derfor må vi forvente, at interviewene udtrykker en mere positiv holdning til projekterne, end hvad vi ville kunne finde blandt den samlede gruppe af deltagere.

KONKLUSION

I den kvantitative matching-analyse ses ingen tydelige positive effekter af efterværnsprojekterne for de unges uddannelse, beskæftigelse, kriminalitet, psykiske tilstand og boligsituation. Før- og eftermålingen af deltagerne situation i 2008 og 2013 viser heller ingen fremskridt på de nævnte områder ud over en svag stigning i beskæftigelse for de ældste. Den største forskel på de unge efterværnsdeltagere og den matchende kontrolgruppe er, at de unge efterværnsdeltagere har en lidt svagere tilknytning til uddannelsessystemet og flytter mere.

Det kvalitative materiale viser unge, der har været særdeles glade for at deltage, og som oplever den følelsesmæssige og praktiske støtte, de har fået fra deres professionelle, som afgørende for deres selvværd, selvtillid, evne til at indgå i netværk og mod på livet generelt. De unge taler om efterværnsprojekterne som fristeder, der giver dem mulighed for at dele erfaringer med andre unge med samme opvækst som dem selv, og hvor de ikke føler sig anderledes og forkerte. De oplever anerkendelse, forståelse, omsorg og mulighed for afklaring i forhold til fremtiden. For de interviewede unge har efterværnsdeltagelsen opfyldt et stort behov og har gjort en positiv forskel i deres liv.

Spørgsmålet er dog, om efterværnsprojekterne nogle gange bliver små isolerede øer, som opfylder de unges behov for netværk med ligesindede og anerkendelse fra professionelle, men som derimod ikke (i første omgang) øger deres mulighed for at danne netværk med unge uden for anbringelsesmiljøet og opnå anerkendelse i det omkringliggende samfund. Man kan ligeledes spørge sig selv, når man holder de kvantitative og de kvalitative resultater op imod hinanden, om blandingen af forståelse og forventning er den rette for disse unge: De har oplevet barske ting i deres opvækst og har forståeligt nok et behov for at spejle sig i andre, der har oplevet lignende ting og lige som dem selv bøvler med livet. Men måske skal forventningspresset i forhold til fremtiden øges lidt og fokus på de unges forståeligt svære fortid nedtones en smule, hvis de unge skal kunne mobilisere kræfter nok til at flytte sig socialt i forhold til deres forældre.

Det er også muligt, at de unge først på lidt længere sigt vil kunne udnytte de ressourcer, de har fået med sig gennem efterværnsdeltagelsen, og at vi, hvis vi analyserede de unges situation om fx fem år, også kvantitativt ville se en gavnlig virkning.

AMBULANTE TILBUD TIL UNGE, ENLIGE OG SÅRBARE MØDRE

INTRODUKTION

Dette kapitel beskriver evalueringen af projekterne under initiativet *Ambulante tilbud til unge, enlige og sårbare mødre*. Formålet med initiativet er, at unge, enlige og sårbare mødre støttes til at opbygge og anvende deres ressourcer på lige fod med deres jævnaldrende, og at mødrene i højere grad gennemfører en kompetencegivende uddannelse og opnår en fast tilknytning til arbejdsmarkedet. Andre formål er at bedre mødrenes forældreevne, sociale netværk og generelle trivsel. I alt fire projekter modtog midler under dette initiativ.

Kapitlet beskriver først indsatserne og beskriver dernæst projekternes deltagere, der kendetegnes ved et lavt ressourceniveau, sammenlignet fx med andre unge mødre. Dernæst sammenligner vi projektdeltagernes situation med en matchet kontrolgruppe for at vurdere effekten af deltagelse i projekterne. Endelig bruges kvalitative interview til at give et mere nuanceret billede af, hvordan projekterne har fungeret.

BESKRIVELSE AF INDSATSERNE

Tabel 3.1 giver et overblik over de fire projekter. Ifølge de indberetninger, SFI har modtaget fra projekterne, har i alt 165 mødre deltaget i projektperioden (fra midten af 2010 frem til 2013/2014). Herefter blev ét projekt videreført.

Tre af projekterne havde gruppeforløb og fællesaktiviteter som omdrejningspunkt for indsatsen, men med forskellige muligheder for individuel støtte og vejledning, fx i form af individuelle samtaler, terapi-forløb eller en personlig mentor. Det fjerde projekt havde som bærende indsats en individuel mentorordning med lønnede, kommunalt ansatte, men tilbød derudover forskellige gruppeforløb mv.

Indholdsmæssigt varierede aktiviteterne i projekterne. Nogle havde specifikt fokus på uddannelse og beskæftigelse og tilbød fx kurser i studieteknik og lektiehjælp. Andre havde primært fokus på at styrke mødrenes forældreevne og generelle trivsel samt sociale netværk, blandt andet i form af terapi (i gruppe eller individuelt), foredrag (fx om kost og motion, anerkendende kommunikation og babymassage) samt fællesspisning og udflugter. Aktiviteterne var individuelt tilpasset de unge kvinder, da alle projekterne tog udgangspunkt i deltagernes konkrete ønsker og behov.

To projekter var frivillige og havde én fast gruppedag hver eller hver anden uge. Aktiviteterne her lå typisk i eftermiddags- og aften-timerne. Børnene deltog, og indsatsen her minder dermed om mødefor-men i almindelige mødregrupper. To andre projekter var aktiveringstilbud i forbindelse med kontanthjælp. Her mødtes de unge mødre i dagti-merne enten tre eller fem gange om ugen. Her var børnene typisk i pas-ningstilbud og blev dermed ikke inddraget i fællesaktiviteterne.

Indsatsernes varighed svingede fra 16 uger og op til 3 år. I korte-revarende forløb modtog nogle mødre indsatsen to eller flere gange hen over projektperioden. Flere projekter tilbød også en form for efterværn efter forløbets afslutning, hvor de unge fortsat havde mulighed for at kontakte projektmedarbejderne eller blev inviteret til aktiviteter som fx brunch eller julearrangementer.

TABEL 3.1

Ambulante tilbud til unge, enlige og sårbare mødre. Varighed, intensitet og vilkår for deltagelse.

Kommune	Vilkår for deltagelse	Forløbslængde og intensitet
Odense	Aktivering	Op til et år (+ yderligere 1 år i efterværn). Individuel terapi en 1 gang om ugen og gruppemøde 2-3 dage om ugen fra 10-15.
Vordingborg		1/2 år. Gruppemøde alle hverdage fra 9-14
Randers	Frivilligt	16 uger (+ mulighed for deltagelse i aktiviteter efter forløb) Gruppemøde 1 gang om ugen for henholdsvis mødre på barsel og mødre i studieaktiv gruppe.
Ringsted	Frivilligt	Op til tre år. Individuel mentorordning samt gruppemøde ca. hver 14. dag.

METODE OG DATAGRUNDLAG

KVANTITATIVE DATA

SFI bruger registerdata fra Danmarks Statistik på de 165 projektdeltagere til at beskrive deres baggrund og følge deres udvikling frem til 2013. Følgende faktorer indgår i beskrivelsen af deltagerne og vurderingen af deres udbytte:

- Alder
- Etnicitet
- Om de er i gang med en uddannelse i 2009
- Om de har færdiggjort en ungdomsuddannelse i 2009
- Om de er i beskæftigelse i 2009
- Om de har modtaget psykiatrisk behandling i perioden 2008-2010
- Om de har modtaget behandling for somatiske sygdomme i perioden 2008-2010
- Registrerede afgørelser for kriminalitet 2008-2010 – inkluderer bødestraffe, betingede og ubetingede domme.
- Om de før 2008 har modtaget forebyggende foranstaltninger
- Om de har været anbragt som børn
- Flytninger mellem 2008 og 2010
- Bopæl - hos forældre, alene eller i parfamilie - i 2009
- Antal børn i 2010

- Om projektdeltageren har barn, der er anbragt før 2010 eller modtog forebyggende foranstaltninger før 2010.
- Projektdeltagernes forældres uddannelses- og beskæftigelsesniveau
- Om projektdeltagernes forældre har strafferetlige afgørelser 2008-2010 – inkluderer bødestraf, betingede og ubetingede domme.
- Projektdeltagernes forældres behandling for somatiske eller psykiatriske sygdomme.
- Om projektdeltagernes forældre er døde eller ukendte

Når vi *beskriver* projektdeltagerne ved hjælp af registerdata, sammenligner vi dem med to populationer: jævnaldrende kvinder, der inden 2013 havde født mindst ét barn, og kvinder, der ikke havde født nogen børn i 2013. Vi ser på blandt andet kvindernes uddannelsesniveau, uddannelsesdeltagelse, beskæftigelse, kriminalitet, psykisk sygdom og familie- og boligsituation i henholdsvis 2009 og 2013, det vil sige før og efter projektet.

Når vi *vurderer* deltagernes udbytte på baggrund af registerdata, matcher vi dem med en kontrolgruppe, hentet blandt i alt 101.754 jævnaldrende mødre, der ikke i 2009 havde en videregående uddannelse eller var i gang med en lang videregående uddannelse. Matchningen sker i forhold til de to gruppers situation i 2009⁶, og vurdering af udbyttet af projekterne sker ved at sammenligne de to matchede gruppers situation i 2013. Metoden kaldes ”propensity score matching”. Se bilag 3 for detaljer om matchningen af de to grupper. De to grupper kan dog stadig adskille sig på forhold, der ikke fremgår af registrene (Olsen, Egelund & Lausten, 2011). Udover sammenligning med kontrolgruppe bruger vi registerdata til at lave en før- og eftermåling, hvor vi sammenligner deltagernes situation efter deltagelsen i projektet (2013) med deres situation før projekternes opstart (2009).

KVALITATIVE DATA

Det kvalitative datamateriale består dels af individuelle interview og fokusgruppeinterview med i alt 27 mødre, fordelt på de fire projekter. Endvidere er projektansvarlige blevet interviewet, primært for at give en forståelse af projekternes organisering.

⁶ Enkelte oplysninger om mødrenes forældre og egne opvækstforhold er fra 2008, mens oplysninger om kvindernes egen familiesituation ved projektstart er fra 2010

De projektansvarlige har stået for rekrutteringen af mødre til fokusgruppeinterview og individuelle interview, og interviewene er typisk gennemført i projekternes lokaler inden for eller i forlængelse af projekternes normale åbningstid. Enkelte individuelle interview er gennemført som telefoninterview. Alle fokusgruppeinterviewene varer 1½ til 2 timer, mens de individuelle interview varer 40 minutter til 1 time.

DELTAGERNE FØR INDSATSEN

For at give en idé om de deltagende mødres sociale, helbredsmæssige og økonomiske situation ved projektstart beskriver vi i dette afsnit deres situation i år 2009 - cirka ét år før projekterne begyndte.

ALDER OG ETNICITET

I 2009 var projektdeltagerne gennemsnitligt 20 år - den yngste var 15 år og den ældste 29 år. Knap 30 pct. af mødrene var under 20 år, mens 7 pct. af projektdeltagerne var over 24 år. Kvinderne, der deltog i de frivillige projekter, var gennemsnitligt yngre end deltagerne i aktiveringsprojekterne.

De beskrivende analyser af kvindernes uddannelses- og beskæftigelsessituation opdeles på projektdeltagere, der i 2009 var henholdsvis 15-19 år og 20-24 år. De relativt få projektdeltagere over 24 år udelades af hensyn til anonymisering.

Kvinder med indvandrerbaggrund er underrepræsenterede i projekterne, idet deltagere, født af forældre, der er indvandret til Danmark, udgør 6 pct. af projektdeltagerne mod 16 pct. af jævnaldrende kvinder med og uden børn.

UDDANNELSE

Inden projektstart havde deltagerne relativt få uddannelsesressourcer og en svag tilknytning til uddannelsessystemet, se tabel 3.2. I 2009 var 36 pct. af de 15-19-årige og 22 pct. af de 20-24-årige projektdeltagere i gang med en uddannelse⁷. Dette er klart lavere andele end hos såvel andre unge mødre, som hos jævnaldrende kvinder uden børn. Ingen af de yngste

⁷ Uddannelse dækker over både grundskole, ungdomsuddannelse og videregående uddannelser, men drejer sig for projektdeltagernes vedkommende primært om uddannelse på grundskole- og ungdomsuddannelsesniveau.

mødre blandt projektdeltagerne havde færdiggjort en ungdomsuddannelse i 2009. Blandt de 20-24-årige havde 14 pct. færdiggjort en sådan uddannelse – det samme gjaldt for 56 pct. af andre jævnaldrende mødre og 68 pct. af kvinder uden børn.

At projektdeltagerne som gruppe har relativt få uddannelsesressourcer, fremgår også af det kvalitative materiale, hvor mange af mødrene fortæller om en skolegang præget af fx mange skoleskift, specialskoleophold og en manglende tro på egne faglige evner. Flere af de interviewede mødre stod derudover uden en fuld afgangsprøve fra folkeskolen.

TABEL 3.2

Andelen af 15-24-årige kvinder med fuldført og igangværende uddannelse. Særskilt for aldersgrupper samt for projektdeltagere, andre mødre og kvinder uden børn. 2009. Procent og antal.

	Færdiggjort ungdomsuddannelse	I gang med uddannelse	Antal
<i>15-19-årige</i>			
Projektdeltagere	0	36	47
Andre mødre	6	55	8.814
Kvinder uden børn	6	85	162.082
<i>20-24-årige</i>			
Projektdeltagere	14	22	113
Andre mødre	56	37	41.456
Kvinder uden børn	68	53	118.327
<i>Alle</i>			
Projektdeltagere	10	25	165
Andre mødre	50	27	141.549
Kvinder uden børn	40	64	341.958

Kilde: Danmarks Statistik.

BESKÆFTIGELSESSITUATION

Også beskæftigelsesmæssigt stod projektdeltagerne forud for projektstart relativt svagt. Det fremgår således af tabel 3.3, at 28 pct. af de 15-19-årige og 19 pct. af de 20-24-årige projektdeltagere var uden beskæftigelse i 2009. Dette er langt lavere andele end i de to sammenligningsgrupper.

TABEL 3.3

15-24-årige kvinder, fordelt efter beskæftigelsessituation. Særskilt for aldersgrupper samt for projektdeltagere, andre mødre og kvinder uden børn. 2009. Procent og antal.

	Ikke i beskæftigelse	Antal
<i>15-19-årige</i>		
Projektdeltagere	72	47
Andre mødre	56	8.842
Kvinder uden børn	49	162.082
<i>20-24-årige</i>		
Projektdeltagere	81	112
Andre mødre	36	41.162
Kvinder uden børn	33	118.323
<i>Alle 15-24-årige</i>		
Projektdeltagere	79	165
Andre mødre	31	141.549
Kvinder uden børn	40	341.958

Kilde: Danmarks Statistik.

FORÆLDRES SOCIOØKONOMISKE SITUATION

Den usikre tilknytning til arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet gælder ikke kun projektdeltagerne, men også deres forældre. Som tabel 3.4 viser, havde kun et mindretal en ungdomsuddannelse, det gælder 44 pct. af projektdeltagernes mødre og 36 pct. af deres fædre.

TABEL 3.4

Andelen af 15-24-årige kvinder, hvis forældre har ungdomsuddannelse eller er i beskæftigelse. Særskilt for projektdeltagere, andre mødre og kvinder uden børn. 2008. Procent og antal.

	Mor har ungdoms uddannelse	Far har ungdoms uddannelse	Mor i beskæftigelse	Far i beskæftigelse	Antal
Projektdeltagere	44	36	55	55	160
Andre mødre	55	53	67	66	50.270
Kvinder uden børn	71	67	77	76	280.409

Kilde: Danmarks Statistik.

Godt halvdelen, det vil sige 55 pct. af forældrene, var i beskæftigelse i 2008. Til sammenligning havde såvel andre unge mødre som jævnaldrende kvinder generelt forældre, der var såvel bedre uddannede som hyppigere i beskæftigelse.

FAMILIE OG BOLIGSITUATION

Ser man på projektdeltagernes familie- og boligsituation, viser tabel 3.5, at projektdeltagerne i mindre grad boede hjemme hos deres forældre end jævnaldrende kvinder uden børn. I forhold til andre jævnaldrende mødre boede projektdeltagerne endvidere oftere alene frem for i parfamilier. Projektdeltagerne havde i gennemsnit også flere børn - en tredjedel af de 20-24-årige havde to børn eller flere. Kun en femtedel af andre 20-24-årige mødre havde to eller flere børn.

TABEL 3.5

15-24-årige kvinder, fordelt efter familieforhold. Særsilt for aldersgrupper samt for projektdeltagere, andre mødre og kvinder uden børn. 2010. Procent og antal.

	Familietype					Antal børn	
	Bor hos forældre	Enlig	Parfamilie	Ingen børn	1 barn	2 eller flere børn	Antal
<i>15-19-årige</i>							
Projektdeltagere	49	32	19	53	32	15	47
Andre mødre	51	23	26	76	18	6	8787
Kvinder uden børn	88	9	4	100	0	0	161.212
<i>20-24-årige</i>							
Projektdeltagere	8	53	39	21	46	33	113
Andre mødre	8	27	65	52	27	21	41.287
Kvinder uden børn	21	51	28	100	0	0	113.814

Kilde: Danmarks Statistik.

MØDRENES OPVÆKST OG LEVEVILKÅR

Projektdeltagerne har både som børn og voksne haft turbulente levevilkår, jf. tabel 3.6. Sammenlignet med jævnaldrende kvinder både med og uden børn har projektdeltagerne i højere grad været anbragt eller har modtaget forebyggende foranstaltninger som børn (fx kontaktperson eller en aflastningsfamilie), flere har modtaget en afgørelse for kriminalitet, og de har hyppigt en mere ustabil boligsituation med flere flytninger bag sig (se tabel 3.6).

Tallene i tabel 3.6 viser samlet set, at projektdeltagerne fra de fire indsatser under *Ambulante tilbud til unge, enlige og sårbare mødre*, er en udsat gruppe, der har oplevet mere modgang end jævnaldrende kvinder, såvel med som uden børn. Dette billede fremgår også af det kvalitative data-materiale, hvor mange af mødrene beretter om forskellige psykiske lidelser i form af angst, depression, ADHD, personlighedsforstyrrelse og lavt selvværd.

TABEL 3.6

Andelen af 15-24-årige kvinder med sociale vanskeligheder som børn eller voksne. Særskilt for projektdeltagere, andre mødre og kvinder uden børn. Procent og antal.

	Anbragt som børn	Modtaget forebyggende foranstaltning før 2008	Dømt for kriminalitet 2008-2010	Mere end to flytninger 2008-2010	Antal
Projektdeltagere	22	33	11	58	164
Andre mødre	9	11	9	42	120.295
Kvinder uden børn	4	4	4	29	332.797

Kilde: Danmarks Statistik.

Nogle af mødrene har været i parforhold, præget af psykisk eller fysisk vold. Flere af mødrene beretter desuden om tidligere misbrug af alkohol, hash eller hårdere stoffer:

Jeg fik en fødselsdepression, som først blev opdaget 2 år efter, og så røg jeg i et misbrug (...). Det er også en af grundene til, at jeg valgte, at Markus skulle bo hos sin far (...), og så var det, jeg valgte at flytte herover for at slippe væk fra misbrug. (Janni, 23 år)

PROJEKTDELTAGERNES NETVÆRK OG RELATIONER

De kvalitative interview vidner om projektdeltagere med et stærkt begrænset netværk. For nogle unge skyldes det, at de bor langt fra resten af familien. For hovedparten af de interviewede unge handler det dog om anstrengte og konfliktfyldte relationer og et familienetværk, de ikke har ressourcer til at yde følelsesmæssig eller praktisk støtte.

Min far har alkoholdemens og kan ikke huske, at vi kommer, så jeg kan ikke rigtig bruge min far til så meget mere. Jeg har set min mor for nylig, men før det havde jeg ikke set hende i to år, så der er ikke rigtig kontakt, og det er der heller ikke til min lille søster. (Amalie, 28 år)

Min mor har borderline, og det er rigtig slemt, så jeg snakker ikke med hende, men hun skrev en besked til mig forleden, så nu har jeg da hendes nummer. Min far slog hånden af mig, da jeg blev gravid (...), så ham har jeg ikke kontakt til. Min lillebror (...) har det rigtig svært psykisk, og min søster er udviklingshæmmet. (Julie, 23 år)

Mange af de unge har haft en turbulent eller vanskelig opvækst, hvor de har været anbragt eller er flyttet meget rundt med familien. Det har for mange af de unge mødre betydet, at de har haft vanskeligt ved at bibeholde gamle og opbygge nye venskabsrelationer.

Vi er flyttet rigtig meget rundt, da jeg var mindre, og gennem teenageårene også. (...). Jeg tror, jeg skiftede folkeskole otte gange. Også fordi de lærer på hver sin måde, og så skulle [jeg] starte forfra med at få nye venner. (Kira, 21 år)

En del af de unge er af forskellige årsager flyttet, hvilket også kan betyde tab af relationer. Endvidere har det at blive mor i en tidlig alder i sig selv været forbundet med et tab af venskabsrelationer. Kvinder i Danmark får typisk børn omkring 30-års-alderen. Dermed oplever hovedparten af de unge mødre at være de første - og ofte de eneste - i deres omgangskreds, der er blevet forældre med et hverdagsliv, der på mange måder adskiller sig fra deres venners.

Ens gamle veninder de kan ikke rigtig relatere til det der med, at de ikke kan skrive klokken otte om aftenen og spørge, om man ikke kommer på besøg. Sådan lidt: Jamen, så skal jeg til at tage mit barn og vække hende og putte hende over i en sovepose og ud i barnevognen og rulle af sted. Så det kan jo ikke lade sig gøre. (Maria, 21 år)

Når moderrollen sætter store begrænsninger i forhold til de unges muligheder for at deltage i det normale ungdomslivs sociale sammenhænge, kan det være vanskeligt for mødrene at opbygge nye venskaber fx på uddannelsesstedet. Samtidig har de unge mødre ofte vanskeligt ved at relatere til væsentligt ældre mødre, hvis livssituation også adskiller sig fra de unges.

Jeg kom i en almindelig mødregruppe, (...) og det var så deres tredje barn, så de (...) problemer, de havde med, hvor hårdt det var at have syge børn, når de samtidig havde et spædbarn, det kunne jeg ikke rigtigt snakke med om, og det, jeg skulle bruge, var mere det med, at det var svært nogle gange at have sådan en omvæltning i ens liv. (Katrine, 24 år)

For mødre, der fx har stærkt begrænsede familienetværk, kan behovet for støtte i hverdagen også sætte venskabsrelationerne under pres.

Jeg har mistet mange veninder, specielt dem, der havde bil, på at de har været nødt til at hjælpe mig med at hente barn eller køre til vagtlægen. (...) Det slider på venskabet. (Marianne, 24 år)

MOTIVATION OG FORVENTNINGER

Mødrene beretter om forskellige motivationer for deltagelse, afhængigt af, om projekterne var aktiveringstilbud, eller om deltagelse var frivillig. De frivillige projekter havde mødrene typisk hørt om gennem veninder, gennem deres barns sundhedsplejerske eller fx via internettet eller en lærer på deres studie. Mødrene forventede, at projekterne ville kunne give støtte i hverdagen og være en mulighed for at opbygge netværk med andre unge mødre.

Jeg stod bare lige pludselig i den situation, at jeg var gravid, og så googlede jeg det, og så kom det faktisk frem. Jeg er ikke selv her fra byen, så det var ligesom en mulighed for at lære nogle personer at kende, der boede her i byen og stod i samme situation som én selv. (Maria, 21 år)

Mødre fra aktiveringsprojekterne har typisk hørt om projektet gennem deres egen eller deres børns sagsbehandler. Nogle mødre har aktivt valgt tilbuddet til, mens hovedparten deltager for at undgå at komme i eksisterende aktiveringstilbud, som de har hørt dårligt om eller selv har dårlige erfaringer med. Endelig fortalte nogle mødre, at de var blevet pålagt at deltage uden mulighed for at sige fra.

Min søns børn og unge-sagsbehandler [fortalte om det], idet jeg gik fra min ekskæreste. Så sagde de, at de var meget bekymrede, og hvis jeg ikke startede her, så ville de fjerne min søn. (Linea, 22 år)

BARRIERER FOR DELTAGELSE

Af interviewene fremgår det, at flere af mødrene ikke identificerer sig med at være ”ung mor”, som de ofte ser som synonymt med en mor, der ikke kan varetage sine børns behov, som lever på offentlig forsørgelse og som har betydelige vanskeligheder.

Projektdeltagerne, der har deltaget i de kommunale aktiveringsprojekter, kunne i forlængelse heraf have en frygt for, at tilbuddet udgjorde en form for kommunal kontrol i forhold til forældreevne.

Jeg var meget, meget skræmt. Jeg tænkte, det havde jeg ikke brug for – at skulle have kommunen i nakken – og vil de nu gå ind og vurdere, om man overhovedet kunne det her, fordi man var ung mor. (...) Altså ”ung mor”, så kan du sikkert ikke finde ud af det. Det var den følelse, jeg gik hjem med. (Simone, 26 år)

I forhold til de frivillige projekter kunne projektets organisering i kommunalt regi og beskrivelsen af målgruppen udgøre en barriere i forhold til, om de unge mødre ville opsøge tilbuddet.

Jeg var meget skeptisk i starten, fordi jeg fik at vide, at det var unge enlige mødre, og jeg var meget sådan; ”Jamen, jeg har jo en kæreste, og vi bor i hus og har bil”. (...) Det er nok en dårlig erfaring, for i Kolding var jeg også i en mødregruppe med unge mødre, og det var meget, hvor der kun blev snakket om fester og ”Nej, hvor er min unge irriterende”. (Janni, 23 år).

Begge citater vidner om kvinder, der i kraft af deres moderskab og ungdom føler sig stempet som dårlige mødre, og som umiddelbart oplever at få forstærket denne negative identitet gennem opfordringen til at deltage i projektet. Yderligere viser citaterne, at kvinderne også vurderer andre unge mødre negativt og i udgangspunkt ikke ønsker at blive identificeret med disse.

Også de anvendte målgruppekriterier kunne fungere som en barriere for deltagelse. Målgruppen var som udgangspunkt defineret som enlige mødre (eller gravide) under 20 år samt enlige og sårbare mødre (eller gravide) under 25 år. Kriteriet ’enlig’ blev i løbet af projektperioden dog blødt op eller fraveget i projekterne, da en utilsigtet konsekvens heraf var, at mødre, der under forløbet kom i fast, men ikke nødvendigvis stabilt, forhold, ellers måtte afbryde forløbet. En anden konsekvens af familiestatuskriteriet har været, at unge mødre med behov for deltagelse enten er blevet afskåret herfra, eller ikke har set projektdeltagelse som en mulighed, fordi de som udgangspunkt ikke var enlige.

PROJEKTERNES BETYDNING FOR DE UNGE

KVANTITATIVE ANALYSER

Vi evaluerer projektdeltagernes udbytte af projekterne ved hjælp af oplysninger om deres igangværende og afsluttede uddannelsessituation samt beskæftigelsessituation i 2013. Derudover bruger vi registerdata til at undersøge, i hvor høj grad projektdeltagerne i perioden 2011-2013 har fået en afgørelse for kriminalitet, har oplevet hyppige boligskeft (mindst tre på tre år) eller er blevet behandlet for en psykisk sygdom. Vi inddrager også registerdata for, om barnet er anbragt eller bor hos andre end moren som (lidt grove) mål for morens forældreevne, eller om hun har et barn, der er anbragt uden for hjemmet. I data indgår også, om et barn i 2013 er bosat hos barnets anden forælder.

I forhold til projektdeltagernes uddannelses- og beskæftigelsesudvikling henover projektperioden viser tabel 3.7, sammenlignet med tabel 3.2 og tabel 3.3, at 9 procentpoint flere projektdeltagere har færdiggjort en ungdomsuddannelse (19 over for 10 pct.), mens 6 procentpoint færre er i beskæftigelse (21 over for 15 pct.). Derudover kan vi ikke konstatere tydelige ændringer i deltagernes situation henover projektperioden.

Når vi sammenligner projektdeltagerne med kontrolgruppen, viser tabel 3.7, at der med hensyn til uddannelse, kriminalitet, psykisk trivsel og familiesituation i 2013 ikke er signifikant forskel på projektdeltagerne og kontrolgruppen. Den eneste signifikante forskel er, at andelen i beskæftigelse er 10 procentpoint (15 over for 25 pct.) mindre blandt projektdeltagerne end blandt kontrolgruppen. Den kvantitative analyse kan således ikke dokumentere en positiv effekt af projekterne – tværtimod⁸.

⁸ Vi har testet robustheden af matchinganalysen ved at benytte forskellige beregningsmetoder. Disse beregninger giver lidt variation på de enkelte estimater, men overordnet er resultatet det samme på tværs af alle beregninger. I den endelige analyse bruger vi en probit-model, hvor vi matcher hver projektdeltager med de fem fra kontrolgruppen, der matcher deltageren bedst på alle de medtagne parametre.

TABEL 3.7

Virkning af deltagelsen i 'Ambulante tilbud til unge, enlige og sårbare mødre'. Projektdeeltagere sammenlignet med matchet kontrolgruppe på uddannelses- og beskæftigelse samt psykisk sygdom, kriminalitet og familiesituation i 2013. Procent og antal.

Udviklingsmål:	Projektdeltagere	Kontrolgruppe	Forskellen er signifikant ¹
I gang med uddannelse 2013	24	22	
Færdiggjort ungdomsuddannelse	19	23	
I gang med uddannelse eller færdiggjort ungdomsuddannelse	38	39	
Er i beskæftigelse	15	25	x
Har modtaget en dom 2011-13	14	17	
Psykiatrisk diagnose 2011-13	3	3	
Barn bor ikke hos moren 2013	12	12	
Barn anbragt	4	5	
Barn modtaget forebyggende foranstaltninger efter 2010	8	5	
Mindst tre flytninger	51	46	
Antal	165	--	

1 X betyder, at sammenhængen er signifikant.

Kilde: Danmarks Statistik.

KVALITATIV ANALYSE AF PROJEKTERNES BETYDNING

Hvor den kvantitative analyse viser en negativ effekt i forhold til mødrenes beskæftigelse, tyder de kvalitative interview med projektdeltagerne på, at deltagelsen bidrager positivt til fx opbygning af netværk med jævnaldrende og adgang til praktisk og følelsesmæssig støtte fra de professionelle. Interviewpersonernes positive oplevelser af projekterne kan være udtryk for et udbytte for alle deltagerne, men reelt ved vi ikke, i hvor høj grad interviewpersonernes opfattelse af projekterne er repræsentativ for alle deltagerne, og hvorvidt det bringer dem tættere på uddannelse og beskæftigelse.

BETYDNING AF FÆLLESSKAB MED ANDRE UNGE

Gennemgående satte interviewpersonerne pris på at være blevet bragt sammen med andre, der ligesom dem selv er unge mødre og står med nogle af de samme udfordringer.

Det er rart at være herinde. (...) Jamen, have et sted at komme hen og kunne sige lige, hvad man vil, og hvad der fylder én, lige meget om det drejer sig om ens forældre eller søskende eller et eller andet, uden at der er nogen, der bonger én oven i hovedet. (Linea, 22 år)

I dette fælleskab kan mødrene også opleve, at det er mere legitimt at udvise usikkerhed og tale om problemer. Det er vigtigt for mødrene, der ellers ofte oplever at blive mødt med negative forventninger og hurtigere bliver stemplet som dårlige mødre.

Dog var det ikke alle projektdeltagerne, der satte pris på disse fællesaktiviteter. Nogle deltagere i frivillige projekter fravælger disse aktiviteter og benytter sig udelukkende af fx tilbud om mentorstøtte. Fælleskab inden for projektet fører heller ikke nødvendigvis til varige relationer imellem deltagerne efter projekternes ophør.

Engang imellem, der inviterer Tine [projektansvarlig] os [gruppen] til kaffe, og så sidder vi bare og snakker om alt muligt, (...) men jeg mødes ikke rigtigt med de andre ellers, for det har jeg ikke rigtig tid til (...) på grund af min hverdag, der bare er helt booket op. Og når jeg så har fri et par timer, hvor jeg ikke skal noget, så vil jeg bare gerne hjem og bare dovne og sidde under dynen og se TV. (Silja, 25 år)

Størstedelen af mødrene i de projekter, der løber over en længere periode eller tilbyder en form for efterværn, fremhæver det dog som betydningsfuldt, at de fortsat bliver inviteret med til aktiviteter som fx fællesspisning eller ferieture, hvor de fx kan give deres børn nogle gode oplevelser.

Deltagelse i sådanne aktiviteter kan endvidere give mulighed for fortsat kontakt til projektmedarbejderne. Det kan være særlig vigtigt for de projektdeltagere, der mangler voksne omsorgspersoner i deres liv, fx tidligere anbragte mødre.

For mig er det en form for tryghed, fordi man er ikke vant til, at der er nogen, der viser omsorg eller er der for mig. (...) Er bange for at blive cuttet af, fordi hvad nu hvis jeg har brug for et eller andet eller skulle falde tilbage i noget gammelt. (Julie, 25 år)

PRAKTISK OG FØLELSERMÆSSIG STØTTE FRA PROFESSIONELLE

På tværs af projekterne fremhæver de unge mødre den praktiske og følelsesmæssige støtte, de har fået fra projektmedarbejdere, terapeuter og mentorer som centralt for deres udbytte af den samlede indsats. Her tager de fire projekter afsæt i forskellige metoder, fx løsningsfokuseret metode, Marte Meo og Ken Heaps gruppemetode.

På tværs af projekterne fremstår oplevelsen af at blive taget seriøst, anerkendt som menneske og behandlet som en kompetent voksen som central for relationen til den professionelle. Konkret yder de professionelle på projekterne forskellige former for støtte. Det kan være praktisk hjælp – fx i forhold til at finde bolig, blive tilmeldt en uddannelse eller skrive ansøgninger.

Når man er færdig med en gymnasial uddannelse og skal til videregående uddannelse, får man ikke SU i sommerferien. (...) Og selvom du finder et arbejde, så vil du heller ikke kunne få noget før den første august. (...) Så har hun [mentor] prøvet at tale med nogen, der har med projektet at gøre, om jeg kunne få lov at arbejde her en måned. (Silja, 25 år)

De professionelle yder også mere personlig støtte i forhold til fx de unges muligheder for uddannelse eller udfordringer i forældreskabet. En sådan støtte kan være vigtig for de unge mødre i projektet, der dels har begrænsede ressourcer selv, og dels møder mange, samtidige udfordringer i en ung alder. I nogle tilfælde er projektmedarbejdere således vigtige støtter i akutte krisesituationer.

Jeg stod lige pludselig med et barn, der skulle opereres (...), og dér ringede jeg også til Tine [projektansvarlig] sent om aftenen, og så rykkede hun bare det, som hun skulle, fordi jeg meget gerne ville have hjælp. (...) Så kom Tine [projektansvarlig] også bare med det samme i bil og hentede os. (Frederikke, 21 år)

De unge mødre møder som tidligere nævnt ofte negative forventninger, hvilket kan få dem til at forsøge at skjule deres eventuelle usikkerhed og fx afholde sig fra at søge hjælp. Sparringen med professionelle, de føler sig trygge ved, kan give sådanne mødre en mere nuanceret og realistisk forståelse af, hvad en god mor er.

[Min søn] er meget vild og har et stort temperament og er ikke sød ved de andre børn ovre i børnehaven (...), og det snakkede jeg så med hende [fagperson tilknyttet projektet] om, at hvis jeg (...) vil have et møde [med børnehaven] for måske at få en støt-tepædagog, så tænker jeg med det samme, at jeg bliver stemplet, og det kommer til kommunen, og jeg får fjernet mine børn. Men så fik hun talt mig til rette og fortalte, at det slet ikke kommer

videre til kommunen, og at det jo er bedre, at du reagerer, fremfor at de [pædagogerne] tager fat i dig. (Frederikke, 21 år)

I kraft af deres faglige viden og indgående kendskab til den unge samt hendes situation og problemstillinger kan de professionelle fra projekterne også tale den unges sag. Det kan fx være som bisidder ved netværks- og statusmøder med andre kommunale aktører, eller i den unges bank, uddannelsessted eller barnets daginstitution. Flere af de unge beskriver, at de professionelle her har medvirket til, at aftaler, der var bedre for de unge, kom i stand.

Jeg ville gerne have 9. klasse om, men jeg kunne ikke gøre det på en SU, og så sagde hun [mentor], at hun syntes, at jeg skulle gøre det på en kontanthjælp. Og min sagsbehandler blev ved med at sige nej (...), og så skrev min mentor til min sagsbehandler, at jeg skulle gå der, og at jeg skulle have min kontanthjælp, og der fik hun så hjulpet mig. (Juliane, 27 år)

Også i forhold til projektdeltagernes ofte meget vanskelige opvækst kan de professionelle have en vigtig funktion i forhold til at lytte og støtte de unge mødre i at reflektere over deres situation. Det kan have stor betydning for unge mødre i særligt vanskelige situationer.

Jeg har jo altid haft et ønske om at få børnene hjem, men Lis [den professionelle] kiggede på mig og sagde: ”Det får du ikke, det er de sgu’ for skadede til”. Og så ved jeg, hvad jeg har at gå efter. (...) Jeg hadede hende (...) som pesten til at starte med, for at sige det, men i dag kan jeg godt lide hende. (Amalie, 28 år)

De professionelle voksne synes at indtage en vigtig rolle for mange af mødrene og synes i nogle tilfælde at være den primære støtte- og omsorgsperson. De tætte relationer, som nogle af projektdeltagerne har til de professionelle, må forventes at blive afbrudt, når projektet afsluttes. Det indebærer en risiko for, at det opleves som noget, der følger sig til den række af svigt, en del af projektdeltagerne har oplevet. Omvendt kan disse relationer være væsentlige i forhold til at støtte projektdeltagerne i nogle udfordrende år som enlige småbørnsmødre.

PROJEKTETS BETYDNING FOR SELVVÆRD OG AFKLARING

Interviewmaterialet tegner et billede af, at projektdeltagelsen gennemgående har bedret de unges livskvalitet og trivsel, hvilket de unge samtidig oplever afspejler sig i deres børns trivsel. Flere fortæller her, at projekternes fokus på deres egen udvikling har haft positiv betydning og fået dem til at tro mere på sig selv.

Det er virkelig et boost, der siger spar-røv. (...) Altså fordi derhjemme, dér handler det om dine børn og eventuelt kæreste, hvor dér sætter man sgu' sig selv lidt til side. Og når man så kommer herved og får at vide, at du er altså lige så vigtig, (...) fordi hvis ikke du får tanket dit overskud op, så har du jo ikke overskud til dine børn heller. Så hvis du går og har det ad helvede til, det kan dine børn jo også mærke. (Mona, 22 år)

Ligesom det var tilfældet i Efterværnsprojektet i kapitel 2, er det også væsentligt at påpege, at de interviewede mødre er udvalgt af projektmedarbejdere og muligvis ikke er repræsentative for alle deltagerne i projektet. Sandsynligvis er mødre, der er negativt indstillede over for projektet, og unge, der bruger projektet meget lidt, underrepræsenterede i interviewene. Derfor må vi forvente, at interviewene udtrykker en mere positiv holdning til projekterne, end hvad vi ville kunne finde blandt den samlede gruppe af deltagere.

KONKLUSION

Den kvantitative evaluering viser ingen positive virkninger af deltagelsen i *Ambulante tilbud til unge, enlige og sårbare mødre* for deltagernes uddannelsesaktivitet, kriminalitet, psykiske trivsel, familie- og boligsituation. I stedet viser analysen, at deltagerne, sammenlignet med en kontrolgruppe med samme udgangspunkt i 2009, i mindre grad er i beskæftigelse i 2013. Baseret på disse data synes projekterne dermed ikke at have haft en kvantitativt målbar positiv effekt – tværtimod.

Det kan skyldes, at projekterne – der endvidere var meget forskellige i tilgang og intensitet – reelt ikke har haft den tilsigtede virkning i forhold til fx uddannelse og beskæftigelse. En alternativ forklaring kan være, at positive effekter af projektdeltagelse først viser sig senere og dermed ikke kan registreres i 2013.

I de kvalitative interview fortalte deltagerne, at projekterne havde haft en positiv indvirkning på deres liv – dog mere i form af fx øget selvværd og et mere optimistisk syn på fremtiden, frem for som decideret springbræt til uddannelse og beskæftigelse. På tværs af projekterne fremhæver deltagerne også praktisk og følelsesmæssig støtte fra de professionelle som vigtigt i en fase af livet, hvor de unge, og generelt resourcesvage mødre skal forholde sig til en lang række udfordringer. En del af deltagerne fremhæver fællesskabet med andre mødre, der står i samme situation, som væsentligt, fordi projektdeltagerne ofte har fravalgt almindelige mødregrupper, hvor de kan føle sig stemplet som ”unge (og dårlige) mødre”. Selve opfordringen til at deltage i et projekt for sårbare unge mødre kan dog, ifølge interviewene, i sig selv være stemplende, ligesom flere af de unge mødre også selv stempler andre kvinder i samme situation som dem selv som mindre kompetente mødre med mindre styr på livet. Udover risikoen for stempling beretter interviewpersonerne om blandede motiver til at deltage i projekterne. I de frivillige projekter er motivet blandt andet ønsket om fællesskab med kvinder i samme situation som dem selv, mens kvinderne i aktiveringsprojekterne i flere tilfælde har følt sig presset til deltagelsen, fx fordi sagsbehandlere har udtrykt bekymring for deres børn.

På trods af interviewpersonernes generelt positive vurdering af projektdeltagelsen finder vi måske her et par bud på en forklaring på den manglende og negative kvantitative virkning af projekterne: Man kan forestille sig, at den lave motivation hos nogle af deltagerne har bremset deres udbytte af projekterne. Det kan også være, at kvinderne (i endnu højere grad end før deltagelsen) har taget stemplingen som ”problematiske mødre” på sig og måske, for at bevise deres moderskabskompetencer for omverdenen, har brugt så meget energi på deres moderskab, at de ikke har haft overskud til at søge og fastholde beskæftigelse. Eller, mere positivt fortolket, at kvinderne gennem projektdeltagelsen er blevet (yderligere) bekræftet i en positiv identitet som mødre, og at den identitet, de kan opnå gennem arbejdsmarkedsdeltagelse i hovedsageligt ufaglærte jobs, er mindre attraktiv. Og endelig kan man forestille sig, at de professionelle i deres ønske om at vise forståelse og anerkendelse for mødrenes vanskelige situation måske ubevidst har sænket forventningerne til deres uddannelses- og beskæftigelsesdeltagelse.

Vi kender ikke den præcise vægtning mellem uddannelses- og beskæftigelsesfremmende indsatser og indsatser, der har sat fokus på

forældreskab og børns trivsel. Begge dele er vigtige, men hvis målet med denne type indsatser er at fremme uddannelse og beskæftigelse blandt unge sårbare forældre, bør man fra professionel side være opmærksom på at fastholde deltagernes fokus på uddannelse og beskæftigelse, tydeliggøre muligheder for at kombinere forældreskab med uddannelse og beskæftigelse og samtidig være opmærksom på de stemplingsprocesser, der kan foregå, når vanskeligt stillede borgere udvælges og sættes sammen i projekter.

NETVÆRK OG SAMTALEGRUPPER FOR SÅRBARE BØRN OG UNGE

INTRODUKTION

Dette kapitel evaluerer projekterne under initiativet *Netværk og samtalegrupper for sårbare børn og unge*, der var en del af ”Lige Muligheder”. Projektets målgruppe er sårbare og udsatte børn og unge i alderen 8-23 år. De kan blandt andet være ensomme, have forældre, der er psykisk syge eller har et misbrug, eller de kan være berørt af vold i familien. Desuden kan børnene være anbragte eller tidligere anbragte.

Hovedformålet med netværk og samtalegrupperne var at styrke de deltagende børns og unges selvværd og sociale relationer til familie og venner. Herved ville man forbedre børnene og de unges netværkskompetencer for at fremme, at de kommer i uddannelse, får en stabil tilknytning til arbejdsmarkedet og opnår stabile boligforhold samt forebygge misbrug, kriminalitet og selvmord.

Evalueringen fokuserer på initiativets betydninger for følgende forhold hos de unge:

- Adfærd og kriminalitet
- Netværk og relationer

- Hverdagsliv og trivsel
- Uddannelse og beskæftigelse.

BESKRIVELSE AF INDSATSERNE

Netværk og samtalegrupperne udmøntedes i 12 delprojekter for forskellige målgrupper af sårbare børn og unge. Projekternes hovedmålsætning var at styrke børnene og de unges selvværd og sociale relationer. Tabel 4.1 indeholder en oversigt over projekterne, der stort set alle havde samtalegrupper for sårbare børn og unge som hovedaktivitet (Jakobsen, Langhede & Sørensen, 2011). Projektaktiviteterne omfattede derudover blandt andet fællesspisning, biografture, temaaftner, gokartkørsel, tivolitур, paintballarrangementer samt egentlig undervisning.

En del af projekterne bestod af relativt løst organiserede café- og klubtilbud med socialt samvær og aktiviteter for ensomme børn og unge, mens andre var mere formaliserede psykologfaglige gruppesamtaleforløb til fx børn og unge med psykisk syge forældre.

I nogle af projekterne kunne børnene og de unge deltage i hele projektperioden på to år eller længere, mens andre tilbød kortere forløb af et halvt til et helt års varighed.

Alle projekterne havde flere ansatte tilknyttet, men typisk på deltid. De 11 var kommunale og det sidste i fondsregi. De kommunalt ansatte frikøbtes fra en del af deres almindelige arbejdsopgaver. Personalegruppen bestod primært af pædagoger, men talte også socialrådgivere, psykologer, socialformidlere, lærere og sundhedsplejersker. De fleste projekter kalkulerede med omkring 35 arbejdstimer om ugen, afhængigt af aktiviteterens intensitet.

Den typiske mødefrekvens var én gang hver eller hver anden uge. Enkelte projekter havde dog større eller mindre mødeaktivitet. Projekterne blev igangsat i 2009 eller 2010 og afsluttet i 2012 eller 2013. Efter projektperiodens udløb er 7 af de 12 netværk og samtalegrupper registreret som videreført, enten af værtsorganisationen eller i kommunalt regi (se kapitel 7).

TABEL 4.1

Netværk og samtalegrupper for sårbare børn og unge. Kommuner/ organisationer og aktiviteter.

Kommune eller organisation	Aktiviteter
Esbjerg Kommune	Mødesteder Samtalegruppe
Gentofte Kommune	Samtalegrupper Samtale med forældre
Guldborgsund Kommune	Samtalegrupper Ung til ung
Hjørring Kommune	Mødesteder Samtalegrupper
Holstebro Kommune	Samtalegrupper Fællesspisning, temaaftner, biograf mv.
Københavns Kommune	Samtalegrupper, Ung til ung
Københavns Kommune	Fællesspisning, temaaftner, biograf mv. Samtalegrupper
Lyngby-Taarbæk, Gentofte, Gladsaxe og Rødovre Kommuner	Fællesspisning, temaaftner, biograf mv. Samtalegrupper
Odense Kommune	Samtalegrupper
PsykatriFonden (KBH)	Samtalegrupper Samtale med forældre
Randers Kommune	Mødesteder Samtalegruppe
Skive Kommune	Samtalegrupper Fællesspisning, temaaftner, biograf mv.

METODE OG DATAGRUNDLAG

Vi evaluerer initiativet på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik, spørgeskemadata, indsamlet af SFI, og kvalitative data, ligeledes indsamlet af SFI. Vi bruger de kvantitative data til at beskrive de deltagende børn og unge, inden deres deltagelse i netværk og samtalegrupperne, og til at vurdere deltagernes udbytte af deltagelsen i projektet. De kvalitative data uddyber og nuancerer billedet af de børn og unge, der har deltaget i netværk og samtalegrupperne, og bruges derudover til at vise, hvilke elementer i indsatsen der efter børnenes og de unges egen vurdering har haft betydning for dem. Overvejelserne bag valget af evalueringsmetoden er at finde i SFT's metoderapport fra 2012 (Jakobsen, Lyk-Jensen & Stigaard, 2012).

REGISTERDATA

Ifølge projekternes indberetninger til SFI har 264 børn og unge deltaget i Netværk og samtalegrupperne henover projektperioden. Ved hjælp af registerdata beskriver vi disse børn og unges familiebaggrund og indivi-

duelle livssituation før og efter projektperioden, det vil sige i år 2008 og 2013. Derudover bruger vi registerdataene til at vurdere virkningen af projektdeltagelsen for de 172 deltagere, der i 2008 var mindst 12 år. Denne aldersafgrænsning er foretaget, fordi registrene rummer for få oplysninger om de yngste deltagere til at udføre en meningsfuld analyse. Følgende faktorer indgår i beskrivelsen af deltagerne og vurderingen af deltagerens udbytte:

- De unges køn
- De unges alder
- De unges etnicitet
- Om de er i gang med en uddannelse i 2008
- Om de er i beskæftigelse i 2008
- Hvorvidt de unge har modtaget en strafferetlig afgørelse for kriminalitet 2008-10 (dækker alt fra mild bødestraf til ubetingede domme)
- Om de har været anbragt som barn
- Om de har modtaget forebyggende foranstaltninger før 2008
- Om de har været i behandling for psykisk sygdom 2008-2010
- Om de har været i behandling for andre sygdomme 2008-2010
- Hvordan deres familiestruktur så ud i 2008
- Deres forældres uddannelse i 2008
- Deres forældres beskæftigelse i 2008
- Om deres forældre er behandlet for psykisk sygdom 2008-2010
- Hvorvidt deres forældre har modtaget en strafferetlig afgørelse for kriminalitet 2008-10 (dækker alt fra mild bødestraf til ubetingede domme)

Når vi *beskriver* projektdeltagerne ved hjælp af registerdata, sammenligner vi dem med tre populationer: 1) jævnaldrende *tidligere anbragte* børn og unge, 2) andre jævnaldrende *udsatte børn og unge*, defineret som dem, der har modtaget forebyggende foranstaltninger inden 2008, men ikke har været anbragt, og 3) jævnaldrende børn og unge i den øvrige befolkning, der i kapitlet betegnes *andre (ikke-udsatte) børn og unge*.

Når vi *vurderer* de ældste deltagers udbytte ved hjælp af registerdata, matcher vi de 12-26-årige deltagere med 76.953 i en jævnaldrende kontrolgruppe, der i 2008 alle havde været anbragt eller havde modtaget forebyggende foranstaltninger og i øvrigt lignede deltagerne på de oplysninger, vi har adgang til i registerdataene. Vi har valgt denne afgrænsning

af kontrolgruppen, fordi de beskrivende analyser, der følger efter dette afsnit, viser, at deltagerne ligner børn og unge, der har været anbragt eller har modtaget forebyggende foranstaltninger. Vi har derfor en formodning om, at deltagerne, såfremt de ikke havde deltaget i netværk og samtalegrupperne under "Lige Muligheder", ville have haft en udvikling, der mindede om kontrolgruppens, og at de forskelle på deltagerne og kontrolgruppen, vi observerer i 2013, skyldes deltagernes deltagelse i netværk og samtalegrupperne.

Den statistiske metode, som vi bruger til at matche deltagerne og kontrolgruppen i 2008 og til at vurdere forskelle og ligheder i deres situation i 2013 med, kaldes "propensity score matching". Tabel B4.1 i bilag 4 sammenligner projektdeltagerne med kontrolgruppen i 2008 og viser et tæt match. Vi kan dog aldrig helt undgå, at de to grupper adskiller sig på uobserverbare forhold, der ikke fremgår af registrene (Olsen, Egelund & Lausten, 2011).

SPØRGESKEMADATA

Spørgeskemadataene bruges til at måle deltagernes udgangspunkt og udvikling i venskabsrelationer (hvor ofte de ses med deres venner, og hvor godt de taler med deres venner), adfærd (måles ved hjælp af SDQ-skalaens 25 spørgsmål) og relation til forældre (hvor godt de taler med dem) samt deres oplevelse af trivsel og fagligt niveau i skolen.

Der er foretaget tre spørgeskemarunder blandt deltagerne i projekterne. Deltagerne har således fået tilsendt et skema ved indskrivningen, et skema ved udskrivningen og et opfølgningsskema cirka et år efter, de har deltaget i projekterne. I alt 137 udfyldte det første spørgeskema, 73 udfyldte andet skema og 166 udfyldte opfølgningsskemaet et år efter deltagelsen. Opnåelsesgraden var 52 pct. (137/264) af de registrerede i første runde, 28 pct. (73/264) i anden runde og 63 pct. (166/264) i tredje runde. På grund af den lave opnåelse i anden runde bygger analyserne af spørgeskemadata kun på runde 1 og 3, hvor opnåelsesgraden er acceptabel. En stor del af spørgsmålene er identiske i runde 1 og 3. Disse bruges til at lave en før- og eftermåling af deltagerne, hvor vi kun bruger data for de unge, der har besvaret spørgsmålene i begge runder. I alt har 83 børn og unge besvaret alle eller nogle af spørgsmålene i skemaerne fra runde 1 og runde 3. Derudover er deltagerne i runde 3 blevet spurgt om, hvilket udbytte de selv mener at have fået gennem deltagelsen, og hvad der har gjort en forskel for dem. Disse spørgsmål bruger vi, uafhængigt

af besvarelseserne i runde 1, til at beskrive deltagernes udbytte af projekt-deltagelsen.

Vi beskriver deltagernes familiesituation, adfærd, trivsel i skolen og relation til forældrene før deltagelsen ved hjælp af spørgeskemadata. Her sammenligner vi – for at få en mere retvisende sammenligning – de af deltagerne, der ved projektstart var mellem 11 og 19 år gamle, med 4.391 11-, 15- og 19-årige børn og unge, der har deltaget i SFI's spørgeskemaundersøgelse "Børn og unge i Danmark 2014" (betegnes "andre børn og unge"), og med 1.404 11-, 13-, 15- og 17-årige, der har deltaget i SFI's spørgeskemaundersøgelse "TABU – Trivsel blandt anbragte børn og unge 2014", og som på interviewtidspunktet var anbragt (betegnes "anbragte børn og unge").

KVALITATIVE DATA

De kvalitative data supplerer de kvantitative resultater ved at give et mere udfoldet og detaljeret billede af deltagerne i netværk og samtalegrupperne. Ved at lade deltagerne selv komme til orde i interviewene med SFI får vi børnene og de unges opfattelse af indsatsen og af deres egen udvikling. Det er særlig vigtigt i indsatser, der er så heterogene som netværk og samtalegrupperne, og hvor det ellers ville være vanskeligt at komme med et bud på, hvad de kvantitative udviklinger på registerniveau skyldes.

De kvalitative data stammer fra 12 individuelle interview og 4 fokusgruppeinterview med i alt 22 børn og unge fra forskellige projekter under initiativet. Børnene er interviewet én gang hver, nogle i 2010 og andre i 2012, i forbindelse med deres deltagelse i netværk og samtalegrupperne. De interviewede børn og unge var mellem 12 og 23 år gamle på interviewtidspunktet. Ikke overraskende er der blandt andet derfor stor forskel på refleksionsniveauet hos de enkelte interviewpersoner. Køn er en anden faktor, der også ser ud til at kunne have betydning for børnene og de unges åbenhed eller tælgaver. De yngste børn og drenge giver fx i de fleste tilfælde mindre uddybende svar end mange af pigerne.

De 22 interviewede børn og unge fordeler sig på 7 af de 12 projekter. Projekterne er ikke lige repræsenterede i det kvalitative materiale, idet 6 af de individuelle interview er med unge fra et af projekterne og 3 fra et andet, mens der er 1 fokusgruppe- eller enkeltinterview fra flere af de andre projekter. Ligesom i efterværnsprojekterne og i projekterne rettet mod unge mødre har projektmedarbejderne selv stået for at rekrutte-

re deltagerne til kvalitative interview og kan have udvalgt deltagerne, så projekterne fremstår i et ekstrapositivt lys. I Netværk- og samtalegrupperne er der dog større overensstemmelse mellem de kvantitative og de kvalitative data og derfor mindre behov for at diskutere og problematisere datatypernes kvalitet.

DELTAGERNE FØR INDSATSEN

Data fra første runde af spørgeskemaundersøgelsen, der blev gennemført, da børnene og de unge begyndte på projektet, viser, at 18 pct. af deltagerne ved projektstart var 9-11 år, 39 pct. var 12-15 år, 18 pct. var 16-17 år, mens 25 pct. var 18-26 år (kun to personer var over 23 år). Registerdataene viser, at børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund er lidt underrepræsenterede i projektet, idet kun 3 pct. af deltagerne i netværk og samtalegrupperne er indvandrere eller efterkommere mod 8 pct. af øvrige børn og unge i samme aldersgruppe.

SOCIOØKONOMISK BAGGRUND OG OPVÆKSTFORHOLD

Deltagerne i netværk- og samtalegrupperne kommer, ifølge registerdataene, fra familier, karakteriseret ved lidt flere socioøkonomiske ressourcer end tidligere anbragte børn og unge, nogenlunde samme eller lidt bedre ressourcer end andre udsatte børn og unge, og færre ressourcer end andre ikke-udsatte børn og unge.

TABEL 4.2

Andelen af unge, hvis forældre har gennemført ungdomsuddannelse eller er i beskæftigelse. Sæskilt for projektdeltagere, tidligere anbragte, andre udsatte og andre børn og unge. 2008. Procent og antal.

	Mor gennemført ungdoms- uddannelse	Mor i beskæf- tigelse	Far gennemført ungdoms- uddannelse	Far i beskæftigelse	Antal
Projektdeltagere	52	54	54	67	264
Tidligere anbragte	38	42	37	47	39.151
Andre udsatte ¹	50	56	44	56	24.442
Andre børn og unge	72	79	67	76	849.503
Alle	70	76	65	74	913.360

1. Børn og unge, der har modtaget en forebyggende foranstaltning før 2008.

Kilde: Danmarks Statistik.

Således viser tabel 4.2, at godt 50 pct. af deltagernes forældre i 2008 havde gennemført en ungdomsuddannelse, og at henholdsvis 54 pct. af mødrene og 67 pct. af fædrene var i beskæftigelse. Blandt andre ikke-udsatte børn og unge havde 72 pct. af mødrene og 67 pct. af fædrene gennemført en ungdomsuddannelse, mens knap 80 pct. var i beskæftigelse.

Derudover viser tabel 4.3, at en fjerdedel af projektdeltagerne har været anbragt uden for hjemmet i løbet af barndommen, og 14 pct. har modtaget forebyggende foranstaltninger. Endvidere har 22 pct. en far, der har fået en strafferetlig afgørelse og 10 pct. en mor, der har fået en strafferetlig afgørelse i perioden 2008-2010. Dette tal er på samme niveau som tidligere anbragte børn og unge, men næsten dobbelt så højt et niveau som blandt andre børn og unge, hvor henholdsvis 12 og 5 pct. har en far og/eller en mor, der har fået en strafferetlig afgørelse mellem 2008 og 2010. Endelig ser vi, at henholdsvis 4 og 2 pct. af projektdeltagerne har en mor og/eller en far, der har været i behandling for psykisk sygdom i perioden 2008 til 2010.

TABEL 4.3

Andelen af børn og unge med udvalgte øvrige opvækstbetingelser. Særskilt for projektdeltagere, tidligere anbragte, andre udsatte og andre børn og unge. 2008-2010. Procent og antal.

	Anbragt som barn	Har modtaget forebyggende foranstaltninger før 2008	Forældre i behandling for psykisk sygdom 2008-10		Forældre har kriminalitetsafgørelser 2008-10		Antal
			Mor	Far	Mor	Far	
Projektdeltagere	25	14	4	2	10	22	264
Tidligere anbragte	100	40	4	3	11	20	39.151
Andre udsatte ¹	0	100	2	2	8	17	24.442
Andre børn og unge	0	0	1	1	5	12	849.503
Alle	4	4	1	1	6	13	913.360

1 Børn og unge, der har modtaget en forebyggende foranstaltning før 2008.

Kilde: Danmarks Statistik.

De kvalitative interview underbygger billedet af, at projektdeltagerne dels har baggrund i familier med færre ressourcer og flere økonomiske udfordringer end flertallet. Og dels, at de unge ofte har forældre med helbreds- eller misbrugsrelaterede problemer, der kunne give børnene et for stort ansvar i for ung en alder.

Ved projektstart boede 28 pct. af de 11-19-årige projektdeltagere sammen med begge deres forældre mod ca. to tredjedele af andre 11-19-årige børn og unge (jf. tabel 4.4). 42 pct. boede med én af deres biologiske forældre (evt. med en stedforælder) eller på skift hos forældrene, ca. en fjerdedel var anbragt uden for hjemmet, mens 7 pct. var flyttet hjemmefra. Der er altså relativt få af deltagerne, der ved projektstart levede i en kernefamilie, og relativt mange, der levede hos en eneforsørger, i en stedfamilie eller var anbragt uden for hjemmet.

TABEL 4.4

11-19-årige børn og unge, fordelt efter familiesituation. Særsilt for projektdeltagere ved projektstart og andre 11-19-årige børn og unge. Procent og antal.

	11-19-årige projektdeltagere	Andre 11-19-årige børn og unge
Boede med begge forældre	28	68
Boede hos én forælder (inkluderer deleordning og stedfamilier)	42	24
Anbragt uden for hjemmet	24	2
Udeboende	7	5
I alt, pct.	101	99
Antal	105	4.351

Kilde: SFI-spørgeskemadata: "Lige Muligheder" og "Børn og unge i Danmark".

UDDANNELSE OG BESKÆFTIGELSE

Tabel 4.5 viser, at 16-19-årige projektdeltagere i 2008 var lige så aktive i uddannelsessystemet som andre ikke-udsatte unge, idet 87 pct. af projektdeltagerne mod 89 pct. af andre ikke-udsatte unge var i gang med en grundskole- eller en ungdomsskoleuddannelse i 2008. Den lille gruppe 20-26-årige holdte derimod bagefter de ikke-udsatte unge med hensyn til uddannelsesaktivitet og var ringere stillet end både de udsatte og de ikke-udsatte, hvad angik færdiggjorte uddannelser. 25 pct. af projektdeltagerne var således i gang med en uddannelse mod 48 pct. af andre 20-26-årige unge, mens 10 pct. havde gennemført en ungdomsuddannelse mod 58 pct. af andre 20-26-årige unge.

TABEL 4.5

Andelen af 6-26-årige børn og unge med udvalgte karakteristika vedrørende skole- og uddannelsesaktivitet samt færdiggjort ungdomsuddannelse. Opdelt på alder og særskilt for projektdeltagere, tidligere anbragte, andre udsatte og andre ikke-udsatte børn og unge. 2008. Procent og antal.

	6-15 år, skoleaktiv		6-19-åriges skole- og uddannelsesaktivitet		20-26-åriges uddannelsesaktivitet og gennemførte ungdomsuddannelser	
	Antal	6-15-årige	Antal	16-19-årige	Antal	20-26-årige
Projektdeltagere	95	180	87	61	25	10
Tidligere anbragt	93	9.873	65	12.579	26	19
Andre udsatte ¹	97	3.625	67	7.224	32	20
Andre børn og unge	97	283.769	89	258.518	48	58
Alle	97	297.447	87	278.382	46	54

1 Børn og unge, der har modtaget en forebyggende foranstaltning før 2008.
Kilde: Danmarks Statistik.

Beskæftigelsesmæssigt stod deltagerne relativt svagt før deres deltagelse i netværk og samtalegrupperne, jf. tabel 4.6. Kun 28 pct. af de 16-19-årige deltagere og 32 pct. af de 20-26-årige deltagere var således i beskæftigelse før projektdeltagelsen mod 53 pct. af andre ikke-udsatte 16-19-årige unge og 73 pct. af andre ikke-udsatte 20-26-årige.

TABEL 4.6

Andelen af 16-26-årige børn og unge i beskæftigelse. Særsomt for projektdeltagere, tidligere anbragte, andre udsatte og andre ikke-udsatte børn og unge. 2008. Procent og antal.

	16-19-årige i beskæftigelse	Antal 16-19-årige	20-26-årige i beskæftigelse	Antal 20-26-årige
Projektdeltagere	28	61	32	19
Tidligere anbragt	24	12.506	47	16.237
Andre udsatte ¹	37	7.205	55	13.482
Andre børn unge	53	254.782	73	277.388
Alle	52	274.554	71	307.126

1 Børn og unge, der har modtaget en forebyggende foranstaltning før 2008

Kilde: Danmarks Statistik.

Spørgeskemadataene viser, at deltagerne i aldersgruppen 11-19 år generelt trivedes dårligere i skolen og vurderede deres faglige niveau ringere end både anbragte børn og unge og den almindelige børne- og ungebefolkning ved projektstart (jf. tabel 4.7).

Kun 26 pct. af deltagerne i netværk og samtalegrupperne angav, at de *virkelig godt* kunne lide skolen, og 20 pct. angav, at de *ikke* kunne lide den. Blandt andre 11-19-årige børn og unge angav 50 pct., at de godt kunne lide skolen mod 5 pct., der ikke brød sig om den. Selv de anbragte unge var over en kam mere positive, idet 39 pct. af denne gruppe angav, at de virkelig godt kunne lide skolen. Deltagerne vurderede også deres faglige niveau som ringere end både anbragte børn og unge og andre børn og unge. I alt vurderede godt halvdelen af deltagerne ved projektstart, at de klarede sig godt fagligt, mod 63 pct. af anbragte børn og unge og 81 pct. af andre børn og unge.

De kvalitative data indeholder også en del eksempler på dårlig skoletrivsel og mange skoleskift. En del af deltagerne fortæller om konflikter og faglige vanskeligheder i skolen. Den dårlige trivsel henføres både til faglige og sociale problemer, men også til, at projektdeltagernes andre problematikker gør det svært for dem at koncentrere sig.

TABEL 4.7

11-19-årige børn og unge, fordelt efter deres vurdering af skolen og egen faglighed. Særskilt for projektdeltagere ved projektstart, anbragte og andre børn og unge. Procent og antal.

	11-19-årige projektdeltagere	11-17-årige anbragte børn og unge	Andre 11-19-årige børn og unge
<i>Vurdering af skolen</i>			
Kan virkelig godt lide skolen	26	39	50
Synes den er nogenlunde	54	47	44
Kan ikke lide skolen	20	14	5
I alt, pct.	100	100	99
Antal	92	1.404	3.912
<i>Vurdering af egen faglighed</i>			
Klarer sig godt	49	63	81
Klarer sig mindre godt	51	37	19
I alt, pct.	100	100	100
Antal	92	1.404	3.911

Kilde: SFI-spørgeskemadata: "Lige Muligheder", "Trivsel blandt Anbragte 2014" og "Børn og unge i Danmark 2014"

Jeg tog 10. klasse to gange. (...) Jeg kunne simpelthen ikke bestå eksamen, så jeg måtte tage den to gange. Det var også svært fagligt – jeg var bagud i alting. Hvis man ikke har det godt, så kan man ikke lære noget. (Anita, 19 år)

ADFÆRD OG KRIMINALITET

En høj andel af projektdeltagerne har adfærdsproblemer og problemer med kriminalitet. Tabel 4.8 viser således, at 49 pct. af deltagerne havde socio-emotionelle adfærdsproblemer af større (28 pct.) eller mindre (21 pct.) omfang, målt ved hjælp af SDQ-skalaen (Strength and Difficulties-skalaen), hvilket er nogenlunde den samme andel, som vi finder blandt anbragte børn og unge, men en væsentligt højere andel, end vi finder i gruppen af andre børn og unge⁹. Der er altså en tydelig indikation på, at ca. halvdelen af de deltagende børn og unge har nogle sociale og følelsesmæssige udfordringer, som de kunne have brug for støtte til at håndtere.

9. Sammenligningsgruppen er hentet fra SFT's forløbsdatasæt "Børn og unge i Danmark 2014" samt fra TABU – Trivsel blandt anbragte børn og unge 2014.

TABEL 4.8

11-19-årige børn og unge, fordelt efter grad af adfærdsvanskeligheder, målt vha. SDQ-spørgsmål¹. Særskilt for projektdeltagere ved projektstart, anbragte og andre børn og unge. Procent og antal.

	11-19-årige projektdeltagere	11-17-årige anbragte børn og unge	11-15-årige andre børn og unge ²
Normalområde	51	60	85
Grænseområde	21	15	8
Uden for normalområde	28	25	8
I alt, pct.	100	100	101
Antal	75	1404	3137

1. SDQ = styrker og vanskeligheder, målt ved hjælp af 25 spørgsmål om barnets adfærd.

2. SDQ-spørgsmål er ikke stillet til 19-årige i "Børn og unge i Danmark".

Kilde: SFI-spørgeskemadata: "Lige Muligheder", "Trivsel blandt Anbragte 2014" og "Børn og unge i Danmark 2014".

Den relativt høje andel af børn og unge med adfærdsproblemer stemmer godt overens med, at en relativt høj andel af de ældste deltagere havde fået en strafferetlig afgørelse inden eller i begyndelsen af deres projektdeltagelse. I tabel 4.9 ser vi således, at 21 pct. af de 16-26-årige deltagere havde en afgørelse for kriminalitet i perioden 2008-2010, hvilket er dobbelt så mange som vi ser blandt andre ikke-udsatte unge, men lidt færre, end vi ser blandt tidligere anbragte og andre udsatte unge.

TABEL 4.9

Andelen af 16-26-årige unge, der har modtaget strafferetlig afgørelse. Særskilt for projektdeltagere, tidligere anbragte, andre udsatte og andre ikke-udsatte børn og unge. 2008-2010. Procent og antal.

	Modtaget strafferetlig afgørelse 2008-10	Antal
Projektdeltagere	21	81
Tidligere anbragte	29	28.887
Andre udsatte ¹	25	20.770
Andre unge	10	550.680
Alle	12	600.418

1. Børn og unge, der har modtaget en forebyggende foranstaltning før 2008.

Kilde: Danmarks Statistik.

Det kvalitative materiale bekræfter billedet af børn, der har problemer med deres adfærd og ofte har konflikter med forældre, lærere og andre børn og unge.

Jeg er ikke venner med de voksne i skolen. Fordi vi råber og skriger ad hinanden, og så løber jeg fra klassen (...) Jeg har gået

på syv skoler eller sådan noget. (...) Jeg er oppe og skændes med mange af mine [jævnaldrende]. Og den ene af dem, vi har været oppe og (...) slås så meget, at jeg er blevet taget kvælertag på to gange. (Jeanette, 12 år)

VENSKAB OG NETVÆRK

Deltagerne i netværks- og samtalegrupperne havde ifølge tabel 4.10 lidt mindre samvær med deres venner end gruppen af andre børn og unge før projektstart, idet lidt færre af deltagerne sås privat med deres venner.

Samme tabel viser dog også, at deltagerne ved projektstart, i lige så høj grad som gruppen af andre børn og unge, oplever at kunne tale fortroligt med deres venner, idet 71 pct. finder det nemt at tale fortroligt med deres venner.

TABEL 4.10

11-19-årige børn og unge, fordelt efter kontakt og fortrolighed med venner. Særskilt for projektdeltagere ved projektstart, anbragte og andre børn og unge. Procent og antal.

	11-19-årige projektdeltagere	11-17-årige anbragte børn og unge	11-19-årige andre børn og unge
<i>Privat samvær med venner</i>			
Ses ugentligt	53	38	79
Ses ikke ugentligt	47	62 ¹	21
I alt procent	100	100	100
Antal	104	1.404	4.391
<i>Fortrolighed med venner</i>			
Nemt at tale med venner	71	-	75
Svært at tale med venner	26	-	25
Har ingen venner	3	-	0
I alt procent	100	-	100
Antal	96	-	4.391

1. Anden svarkategori – ses sjældent med venner.

Kilde: SFI-spørgeskemadata: "Lige Muligheder", "Trivsel blandt Anbragte" og "Børn og unge i Danmark".

Ser man på det kvalitative materiale, er indtrykket imidlertid, at en del af børnene og de unge har oplevet det som vanskeligt at tale åbent om deres problemer. Interviewene bærer præg af, at deltagerne kom med en bred vifte af problemer, der spænder fra ensomhed til anbringelse og det at være pårørende til en syg, og at disse problemer hæmmede deres relationer til jævnaldrende inden projektdeltagelsen.

Jeg kunne ikke fortælle mine veninder om min [mors og brors sygdom] før, fordi jeg ... Altså, jeg har altid været glad og sådan noget, men de vidste ikke altid, hvad der var inde i. Jeg var bange for, at de ville behandle mig anderledes. (Felicia, 14 år)

Følelsen af at være unormal og anderledes udtrykkes særligt ofte hos de anbragte deltagere, der ofte beskriver, at de, før de kom med i projektet, følte sig som de eneste i verden, der ikke boede hos deres forældre, og at de ofte havde haft svært ved at tale med venner og klassekammerater om deres situation. Forskellen kan blandt andet skyldes, at spørgeskemaet er besvaret ved projektstart, mens de kvalitative interview lå senere i forløbet, hvor de unges opfattelse af, hvad fortrolighed er, kan have rykket sig på grund af deres deltagelse.

RELATION TIL FORÆLDRE

Deltagerne i netværk og samtalegrupperne har, som tabel 4.11 viser, markant dårligere relationer til deres forældre end gruppen af andre børn og unge. På spørgsmålet om, hvorvidt de har let eller svært ved at tale fortroligt med deres forældre, svarer 59 pct. af deltagerne, at de har nemt ved at tale med deres mor, og 27 pct., at de har nemt ved at tale med deres far. Til sammenligning oplever henholdsvis 86 pct. og 75 pct. af andre børn og unge, at de har nemt ved at tale med deres mor og far.

TABEL 4.11

11-19-årige børn og unge, fordelt efter fortrolighed med forældre. Særsilt for projektdeltagere ved projektstart og andre unge. Procent og antal.

	11-19-årige projektdeltagere	11-19-årige andre børn og unge
<i>Fortrolighed med mor</i>		
Nemt at tale med mor	59	86
Svært at tale med mor	36	13
Har ingen mor	5	1
I alt procent	100	100
Antal	99	4.391
<i>Fortrolighed med far</i>		
Nemt at tale med far	27	75
Svært at tale med far	53	21
Har ingen far	20	4
I alt procent	100	100
Antal	96	4.391

Kilde: SFI-spørgeskemadata: "Lige Muligheder" og "Børn og unge i Danmark".

En femtedel af deltagerne har aldrig haft en far eller har mistet deres far, og 5 pct. har mistet deres mor. Det er fem gange så mange som blandt gruppen af andre børn og unge.

Det kvalitative materiale viser relativt store forskelle på projektdeltagernes relation til deres forældre. Mange af de unge fortæller dog, at de har relativt lidt kontakt til enten den ene eller begge forældre.

Jeg ser meget sjældent mine forældre, selvom vi bor i samme by. Det er for det meste min far, der ringer til mig, når han er skide fuld. Og så gider jeg ikke kontakte ham. Når det er højtider, hans fødselsdage eller mine søskendes fødselsdage, så kan vi lige ringe til hinanden og sige tillykke. (Mira, 22 år)

Selv for de børn, der har en god relation til forældrene, kan det være svært at betro sig til dem, fordi de ikke vil belaste dem med flere problemer.

Da min mor og storebror var syge samtidig, så var det sådan, at man skulle holde gejsten oppe lidt. Altså, de var jo søde, men man kunne jo godt mærke på dem, at der var noget, og at de var trætte. (Felicia, 14 år)

HELBRED

Tabel 4.12, der er baseret på registerdata, viser, at en lidt større andel af projektdeltagerne, sammenlignet med andre børn og unge, har modtaget behandling for psykiske eller somatiske sygdomme i sundhedsvæsenet i perioden 2008-2010.

Det kvalitative interviewmateriale indeholder flere eksempler på interviewede børn og unge, der fortæller, at de har ADHD. Af somatiske sygdomme lider deltagerne fx af autoimmune og neurologiske sygdomme. Interviewene viser, at sygdommene fylder meget i nogle af deltagerenes liv. De fortæller, at deres sygdom påvirker deres skolegang, uddannelse, sociale liv og trivsel.

TABEL 4.12

Andelen af 16-26-årige børn og unge, der er behandlet for psykiske og somatiske sygdomme i 2008-2010. Særskilt for projektdeltagere, tidligere anbragte, andre udsatte og andre børn og unge. Procent og antal.

	Behandlet for psykisk sygdom 2008-10	Behandlet for somatisk sygdom 2008-2010	Antal
Projektdeltagere	4	73	264
Tidligere anbragt	4	72	39.151
Andre udsatte ¹	2	76	24.442
Andre børn og unge	1	65	849.503
Alle	1	66	913.360

1 Børn og unge, der har modtaget en forebyggende foranstaltning før 2008.

Kilde: Danmarks Statistik.

Med min [gigt] er det en meget bestemt lærer, der kan hjælpe mig med at lære noget. (...) Jeg skal passe meget på, hvad jeg gør, fordi hvis bare min knogle siger knæk i min hånd eller sådan noget, så har jeg ondt i den resten af dagen. (Frederikke, 13 år)

Jeg gik ud af skolen, jeg kunne ikke rigtig holde til det pga. min [sygdom]. Vi bor jo fire nede på min gang på ungdomspensionen, (...) der skal deles om toilettet om morgenen, og det kunne jeg ikke klare at stå op til. Så jeg var nødt til at stoppe skolen. (...) Jeg er ikke så meget sammen med venner. (...) Jeg er blevet rimelig indelukket, efter at jeg fik min sygdom, da jeg var otte. (Lars, 17 år)

De kvalitative interview bekræfter altså det billede, vi får fra de administrative registre af, at børnene og de unge, der har deltaget i netværk og samtalegrupperne før deltagelsen, var en sårbar gruppe, både hvad angik deres forældres og deres egen situation. I det følgende viser vi, på baggrund af registerdata, spørgeskemadata og kvalitative interview, hvilken virkning deltagelsen i netværk og samtalegrupperne har haft for deltagerne.

PROJEKTERNES BETYDNING FOR DE UNGE

PROJEKTETS BETYDNING FOR ADFÆRD OG KRIMINALITET

Vi beskriver først deltagernes adfærd og kriminalitet efter deltagelsen, idet vi her ser indikationer på en positiv virkning af deltagelsen i net-

værks- og samtalegrupperne. Såvel analyserne af de administrative registerdata som analyserne af spørgeskemadata samt analyserne af interviewene med de unge selv peger på, at deltagelsen har hjulpet en del af de unge til færre adfærdsproblemer, mindre kriminalitet, forbedrede netværk og øgede netværkskompetencer, så de måske i fremtiden også vil have nemmere ved at indgå i nye netværk.

Ser vi først på andelen af deltagerne, der har modtaget en afgørelse for kriminalitet, viser analysen af registerdata i tabel 4.13, at 13 pct. af de ældste deltagere (12-26 år i 2008) i perioden 2011-2013 har modtaget en afgørelse for noget kriminelt, mod 20 pct. af kontrolgruppen. Denne forskel er signifikant, og analysen tyder altså på, at deltagelsen i netværks- og samtalegrupperne har mindsket deltagerens risiko for at få en strafferetlig afgørelse, sammenlignet med kontrolgruppen. Udover forskellen på kriminalitetsafgørelser viser matching-analysen ingen signifikante forskelle mellem deltagerne og kontrolgruppen, hvad angår omfanget af psykisk sygdom og omfanget af flytninger¹⁰.

TABEL 4.13

Andelen af børn og unge, der har fået kriminalitetsafgørelser og behandling for psykisk sygdom samt er flyttet mindst to gange i 2013. Særsilt for projektdeltagere og kontrolgruppe. Procent og antal.

	Alle projektdeltagere	Kontrolgruppe	Signifikant ¹
Afgørelse eller dom for kriminalitet 2011-13	13	20	X
Behandling for psykisk sygdom 2011-13	9	5	
Flyttet mindst to gange mellem 2011-13	34	30	
Antal	172	--	

1 X markerer, at forskellen mellem projektdeltagere og kontrolgruppe er signifikant.

Kilde: Danmarks Statistik

De positive resultater, som registeranalyserne viser, understøttes af analyserne af spørgeskemadataene. Således fremgår det af tabel 4.14, at 73 pct. af deltagerne¹¹ efter deltagelsen ligger i normalområdet på SDQ-skalaen mod kun 58 pct. før deltagelsen - en positiv ændring på 15 procentpoint. En normalscore på SDQ-skalaen hænger i andre undersøgel-

¹⁰ Vi har testet robustheden af matching-analysen ved at benytte forskellige beregningsmetoder. Disse beregninger giver lidt variation på de enkelte estimater, men følger det samme mønster. I den endelige analyse bruger vi en probit-model, hvor vi matcher hver projektdeltager med de fem fra kontrolgruppen, der matcher deltageren bedst på alle de medtagne parametre, idet denne model giver det tætteste match mellem kontrolgruppen og deltagerne.

11. De deltagere, der har besvaret første og sidste runde af spørgeskemaundersøgelsen.

ser blandt andet sammen med mindre kriminalitet og bekræfter dermed resultaterne, baseret på registerdata.

TABEL 4.14

Projektdeltagerne¹ fordelt efter adfærd. Særsilt for projektstart og et år efter projektafslutning. Procent og antal.

	Ved projektstart	Et år efter projektdeltagelsen
Normalområde	58	73
Grænseområde	25	9
Uden for normalområde	16	18
I alt pct.	99	99
Antal	55	55

1 De af projektdeltagerne, der har besvaret SDQ-spørgsmålene i begge runder af spørgeskemaundersøgelsen.

Kilde: SFI-spørgeskemadata: "Lige Muligheder".

De kvalitative interview bekræfter, at deltagerne har oplevet forbedringer af deres adfærd, idet en del af projektdeltagerne oplever, at deltagelsen i grupperne har hjulpet dem til at forbedre deres adfærd, fx ved at have færre konflikter, være mere udadvendte og socialt kompetente eller holde sig fra kriminalitet.

Jeg har gået i projektet i to år nu (...). Det, jeg har fået ud af det, det er, at man laver nogle andre vaner, du ved, i stedet for kriminalitet – så kommer du herved, så hygger du dig fx. Jeg tror, at hvis jeg ikke havde gruppen, så tror jeg stadig, jeg var den samme gamle Malika. Malika, som var ballademageren. (Malika, 16 år)

Citatet stammer fra et interview med en 16-årig pige, hvis adfærd tidligere var præget af vold og kriminalitet. Hun fortæller, at hun helt har afbrudt forbindelsen til sine tidligere venner, og fremhæver selv sin deltagelse i netværk- og samtalegruppen og det, at hun er kommet på specialskole, som begrundelse for, at hun er lykkedes med at bryde med sit tidligere miljø og ikke længere er kriminel.

Flere af de andre deltagere beskriver ligesom Malika, at de i forbindelse med projektdeltagelsen og/eller skoleskift har udskiftet deres vennekreds, fordi den påvirkede dem negativt.

Før gik jeg meget sammen med nogle af de der dumme typer. (...) Vi lavede sådan noget, man laver, når man er lidt dum. (Mikkel, 13 år)

Det kan meget vel tænkes, at projektdeltagernes signifikant lavere kriminalitetsrate hænger sammen med projekternes netværks- og relationsfokuserede indsats. Der er imidlertid ikke andre direkte eller indirekte henvisninger til kriminalitet i de kvalitative data.

PROJEKTETS BETYDNING FOR NETVÆRK OG RELATIONER

Som beskrevet tidligere var der i netværk og samtalegrupperne et stærkt fokus på at styrke de unges sociale relationer og evne til at skabe netværk. Spørgeskemaundersøgelsen bekræfter, at børnene oplever forbedret social trivsel og forbedrede relationer til jævnaldrende. Derimod tyder de kvantitative data ikke på, at forbedringen i noget større omfang påvirker børnenes relation til deres forældre (jf. tabel 4.15).

TABEL 4.15

Andelen af projektdeltagere, der har oplevet positive forandringer vedrørende bl.a. familie og uddannelse i forbindelse med deltagelsen, målt ét år efter projektafslutning. Procent og antal.

	Procent	Antal
<i>Livsændringer efter projektdeltagelsen vurderet af deltagerne</i>		
Ser familie mere	9	166
Føler sig mere knyttet til uddannelse	11	166
Mere viden om uddannelse	12	166
Begyndt på uddannelse	32	140
Færdiggjort uddannelse	16	140
Mulighed for samtale med børn/ unge i samme situation	59	166
Mulighed for samtale med forstående voksne	49	166
Nye venner og større netværk	32	166
Mulighed for hjælp og råd i hverdagen	21	166
Nye venner	61	165
Ny kæreste	25	165
Nyt job	17	140
Flyttet hjemmefra	12	140

1 Ikke direkte knyttet til projektet af deltagerne

Kilde: SFI-spørgeskemadata: "Lige Muligheder".

Billedet, vi får af før- og eftermålingerne af børnenes og de unges sociale trivsel, stemmer godt overens med børnene og de unges egne vurderinger af, hvilke forandringer projekterne har medført. Således ser vi i tabel 4.15, at 59 pct. af deltagerne angiver, at projekterne har givet dem større mulighed for at tale med børn og unge i samme situation som dem selv, og 49 pct. af deltagerne angiver, at de gennem projektet har fået mulighed for at tale med forstående voksne. 32 pct. har oplevet at få nye ven-

ner og større netværk gennem projektet, og 21 pct. har oplevet at kunne få hjælp og rådgivning til at klare hverdagen. Derimod er der kun få, der oplever, at de ser deres familie mere, føler sig mere knyttet til deres uddannelse eller har fået mere viden om uddannelse som følge af projektet. Derudover viser tabel 4.15 også, at 61 pct. af deltagerne fortæller, at de har fået nye venner efter deltagelsen, at 32 pct. er begyndt på en uddannelse, 16 pct. har færdiggjort en uddannelse, mens 17 pct. har fået nyt job.

FORBEDREDE RELATIONER TIL JÆVNALDRENDE

Den positive forandring, børnene oplever, ser ud til at handle om relationernes kvalitet snarere end deres kvantitet. Som tabel 4.16 viser, ser børnene og de unge således ikke deres venner oftere et år efter projektdeltagelsen, snarere tværtimod. Men de oplever, at de nemmere kan bruge deres venner som fortrolige samtalepartnere end før projektet.

TABEL 4.16

Projektdeltagere, fordelt efter netværk og social trivsel. Særsilt for projektstart og et år efter projektafslutning. Procent og antal.

	Ved projektstart	Et år efter projektdeltagelsen
<i>Privat samvær med venner:</i>		
Ses ugentligt	51	43
Ses ikke ugentligt	49	57
I alt pct.	100	100
Antal	65	65
<i>Fortrolighed med venner:</i>		
Nemt at tale med venner	66	86
Svært at tale med venner	33	13
Har ingen	1	1
I alt pct.	100	100
Antal	65	65

Kilde: SFI-spørgeskemadata: "Lige Muligheder".

Interviewene med deltagerne understøtter de kvantitative resultater, nemlig at projektdeltagerne ikke har fået mange nære, nye venner af at deltage i projekterne. Det er heller ikke dem alle, der oplever at have behov for det. Det kvalitative materiale viser dog, at børnene og de unge er glade for det sociale samvær i projektet, og at nogle har haft held til at danne varige venskaber med andre projektdeltagere. For dem, der havde få eller ingen venner før projektstart, har det stor betydning.

Dem i min klasse, de kendte mig ikke rigtig. (...) Jeg fortalte først om anbringelsen til mine klassekammerater, efter at jeg var startet i [projektet]. Efter at jeg havde været her tre gange, tænkte jeg: ”Jamen det er jo ikke så slemt! Jeg kan fortælle det til hele verden, hvis det skulle være”. Jeg har lært, at jeg ikke er unormal. (Anja, 16 år)

Mange af projektdeltagerne beskriver lettelse ved at møde unge, der er lige som dem selv og derfor forstår dem.

Man kan snakke om det med at være plejebarn, fordi de ved lige præcis, hvordan man har det. Jeg har været i pleje, siden jeg var 9, og jeg tænkte, at jeg var den eneste. På min skole var der heller ikke andre, der var plejebørn. (Martin, 12 år)

De kvalitative data indikerer også, at en del af deltagerne selv føler, at de har fået forbedret deres sociale kompetencer og relationer til jævnaldrende gennem deres deltagelse i netværk og samtalegrupperne.

Jeg har lært at være mere social og ikke bare grave mig ned, fx når folk kommer og spørger mig om noget. Før jeg startede her, svarede jeg dem slet ikke, men lukkede bare af. (Bitten, 15 år)

De forbedrede sociale kompetencer understøttes også af, at en del af børnene fortæller, at indsatsen har forbedret deres evne til at skabe nye venner.

Jeg synes at det er blevet meget nemmere at få venner, også uden for projektet. Jeg har lært noget af at gå her. Hvordan man skal snakke med andre mennesker. Det var jeg tidligere ikke så god til, men det kom her, når vi var tvunget sammen. (...) Da jeg startede her, var jeg menneskesky – jeg turde slet ikke være i en almindelig klasse, men gik i specialklasse. Men efter at jeg havde gået her i to år, så kunne jeg begynde at gå i en normal klasse. Det tror jeg ikke, at jeg havde kunnet, hvis ikke jeg havde gået her. (Anita, 19 år)

GODE RELATIONER TIL PROJEKTMEDARBEJDERNE

Ligesom i spørgeskemaundersøgelsen fremhæver en del af de interviewede projektdeltagere også det positive i relationen til en eller flere af de voksne projektmedarbejdere. En del af projektmedarbejderne ser ud til at

være til rådighed for børnene og de unge langt ud over normal arbejdstid, og det betyder meget for deltagerne. Samværet med de voksne projektmedarbejdere er en af de begrundelser, deltagerne giver for at komme i projektet. Her får de fx backup i forhold til vanskeligheder i hverdagen, én at tale med om problemer i familien eller det skub og den selvtillid, der skal til, for at søge ind på eller fuldføre en uddannelse.

De er med til lige at give mig det spark, (...) hvis jeg ind imellem har lyst til at hoppe fra eller er sådan lidt over, at jeg synes, det er svært. Så får jeg at vide: ”Det kan du godt!” Og fx da jeg fortalte i dag, at jeg faktisk var blevet optaget på SOSU-assistenten, så siger den ene pædagog: ”Det var sgu’ godt!” (...). Det er jo godt, at hun giver den selvtillid til mig. (Karina, 19 år)

STABIL RELATION TIL FORÆLDRE

Spørgeskemabesvareelserne viser, at projektdeltagernes relation til deres forældre er stabil hen over projektperioden og der ses altså ikke nogen forbedring af forældrerelationen på de indikatorer, vi har spurgt til (jf. tabel 4.17).

TABEL 4.17

Projektdeltagere, fordelt efter fortrolighed med forældre. Særsilt for projektstart og et år efter projektafslutning. Procent og antal.

	Ved projektstart	Et år efter projektdeltagelsen
<i>Fortrolighed med mor</i>		
Nemt at tale med mor	67	65
Svært at tale med mor	31	30
Har ingen mor	3	5
I alt pct.	101	100
Antal	79	79
<i>Fortrolighed med far</i>		
Nemt at tale med far	34	37
Svært at tale med far	47	43
Har ingen far	19	20
I alt pct.	100	100
Antal	79	79

Kilde: SFI-spørgeskemadata: "Lige Muligheder".

Det kvalitative materiale indeholder både eksempler på, at forholdet til forældrene beskrives som stabilt, og på, at kontakten til forældrene (for de anbragte) er mindsket i projektperioden. Men der er bestemt også ek-

sempler på, at børn og unge giver udtryk for, at relationen til deres mor og/eller far er forbedret.

Min mor synes i hvert fald [griner], at det har gjort en forskel for mig at gå her. (...) Hun synes, jeg er begyndt at snakke mere med hende. (...) Hun er glad for, at jeg har været med. (Morten, 17 år)

PROJEKTETS BETYDNING FOR HVERDAGSLIV OG TRIVSEL

Den kvalitative analyse støtter billedet af, at projekterne især har forbedret projektdeltagernes sociale trivsel (se tabel 4.15), som vi fandt i analyserne af register- og spørgeskemadata. Interviewene bærer præg af, at deltagerne generelt er glade for at deltage i projekterne. De påskønner især muligheden for at møde andre børn og unge i samme situation, for at tale om deres problemer i et fortroligt rum og for at deltage i sjove aktiviteter.

Flere beskriver projektet som et frirum eller et sted, hvor de kan komme ud af huset og blive i bedre humør.

Det giver mig en glæde [at komme] hernede. Folk (...) har en sjov humor. (...) Som regel plejer jeg næsten altid at blive glad. Det er sjældent, at jeg er sur efterhånden. (Lars, 17 år)

Det giver mig mere selvtillid at komme her op og blive bekræftet i, at det ikke er min skyld, at min mor er syg. Når jeg er hjemme, kan jeg godt være ked af det og bekymret over, hvordan min mor har det, men det gør jeg ikke her oppe, her er tankerne helt væk, fordi man har det sjovt. (Bitten, 15 år)

Andre fortæller, at de har nemmere ved at acceptere og håndtere familiens problemer efter projektdeltagelsen. Nogle af børnene fremhæver således den øgede viden om familiens situation og egne reaktioner og handlemuligheder som det mest positive ved projekterne.

Jeg har lært, hvorfor jeg er i plejefamilie, og jeg er begyndt at forstå, at det egentlig er bedst for mig selv, at jeg er der. (Anita, 19 år)

Jeg tror, det har betydet mest for mig selv. Men jeg tror, at det dér med ikke altid at skulle være glad. (...) Fordi så ville det bare

være hårdere for min familie. Det har jeg fundet ud at, at det er ok, at jeg også har brug for at være sur nogle gange, og at jeg også har brug for at gå ind på mit værelse. (Felicia, 14 år)

PROJEKTETS BETYDNING FOR UDDANNELSE OG BESKÆFTIGELSE

Analyserne af registerdataene i tabel 4.18 viser ingen signifikante forskelle i uddannelse og beskæftigelse mellem deltagerne og kontrolgruppen. Andelen af deltagere, der har fuldført en ungdomsuddannelse i 2013, er således 11 pct. mod 14 pct. i kontrolgruppen, mens andelen af deltagere i beskæftigelse i 2013 er 26 pct. mod 29 pct. i kontrolgruppen.

TABEL 4.18

Andelen af børn og unge med udvalgte karakteristika vedrørende uddannelses- og beskæftigelse i 2013. Særsilt for projektdeltagere og kontrolgruppe. Procent og antal.

	Projektdeltagere	Kontrolgruppe ¹	Signifikant
Fuldført ungdomsuddannelse	11	14	
Under uddannelse	52	55	
I alt i gang med uddannelse eller fuldført ungdomsuddannelse	59	63	
I beskæftigelse	26	29	
Antal	172	--	

Kilde: Danmarks Statistik.

Deltagerne i netværks- og samtalegrupperne er gennemsnitligt yngre end i de øvrige initiativer under ”Lige Muligheder”, og for en del af dem vil en eventuel uddannelses- og beskæftigelseseffekt ikke i første omgang vise sig som ændringer i beskæftigelsesfrekvens og færdiggjorte ungdomsuddannelser. I spørgeskemaundersøgelsen har vi som beskrevet spurgt til deltagernes vurdering af deres faglige niveau og trivsel i skolen, og her viser data en positiv forandring i oplevelsen af det faglige niveau blandt deltagerne. Efter projekternes afslutning var der således 84 pct. af deltagerne i uddannelse, der oplevede, at de klarede sig godt, mod kun 48 pct. før projektstart. Analysen viser til gengæld ingen forskel i skoletrivsel.

TABEL 4.19

Projektdeltagere, fordelt efter trivsel og faglighed i skolen. Særskilt for projektstart og et år efter projektafslutning. Procent og antal.

	Ved projektstart	Et år efter projektdeltagelsen
<i>Skoletrivsel</i>		
Kan virkelig godt lide skolen	27	29
Synes den er nogenlunde	53	49
Kan ikke lide skolen	20	22
I alt pct.	100	100
Antal	76	76
<i>Selvvurderet faglighed</i>		
Klarer sig godt	48	84
Klarer sig mindre godt	52	16
I alt pct.	100	100
Antal	54	55

Kilde: SFI-spørgeskemadata: "Lige Muligheder".

I de kvalitative interview fortæller en del børn og unge, at de har oplevet tydelige forbedringer i forhold til deres skolegang ved at komme i grupperne.

Jeg kan koncentrere mig meget bedre i skolen. Jeg har altid gået med meget på mine skuldre, fordi min mor har psykiske lidelser. Det har hjulpet mig meget at komme herop og kunne snakke om det, fordi jeg altid har haft en mor-rolle, fordi det var mig, der skulle tage mig af min lillebror. Her har jeg lært, at det skal jeg ikke, fordi det ikke er mit ansvar. (Bitten, 15 år)

Blandt skolemæssige forbedringer, som deltagerne i de kvalitative interview fortæller om, finder vi fx bedre relationer til klassekammerater, mere koncentration eller overvindning af psykosociale barrierer for at tage en uddannelse.

Jeg havde ikke kunnet gennemføre en uddannelse, et grundforløb, hvis jeg ikke havde været i projektet, tror jeg. Fordi jeg er utryk ved andre mennesker. Jeg tør nu gå hen og snakke med folk. (Simone, 18 år)

Enkelte projektdeltagere beskriver fortsatte problemer i skolen. En anbragt pige kobler fx sin manglende skoletrivsel til følelsen af at være anderledes og ikke blive forstået.

Det går ikke så godt i skolen. (...) Mange af dem i skolen er lidt fine på den, og jeg tænker, at de ikke ved, hvordan jeg har det.
(Lene, 13 år)

Både de børn, der oplever forbedringer i forhold til deres skole, og dem, der ikke gør, kobler deres skoletrivsel til deres generelle trivsel og sociale relationer. Det kan derfor tænkes, at forbedrede skoleresultater hænger sammen med en bedre psykosocial trivsel og sociale kompetencer.

KONKLUSION

Den kvantitative analyse viser en mindre kriminalitetsrate hos indsatsgruppen efter deltagelsen i netværk og samtalegrupperne i forhold til kontrolgruppen, der havde samme udgangspunkt i 2008. Derudover viser før- og eftermålingen, baseret på spørgeskemadata, forbedringer i forhold til deltagernes venskabsrelationer og færre adfærdsproblemer. Analyserne af registerdata viser ingen effekt for uddannelse, beskæftigelse og relationer til familien. Til gengæld viser analysen af spørgeskemadata blandt de deltagere, der både var i uddannelse ved projektstart og et år efter projektstart, et væsentligt forbedret selvoplevet fagligt niveau.

Også i det kvalitative materiale fremhæver en del deltagere projekterne som vigtige for deres skoletrivsel og beretter, at deltagelsen har forbedret deres koncentrationsevne og sociale kompetencer. De interviewede børn og unge er generelt glade for grupperne. Især de anbragte børn fremhæver fællesskabet med unge i samme situation som positivt. Deltagernes udsagn indikerer, at den mindske kriminalitet kan knyttes til forbedrede venskabsrelationer, fordi deltagelse i gruppen i flere tilfælde ledsages af udskiftning af en vennekreds, som barnet eller den unge føler sig negativt påvirket af. En del beskriver også, at projektet har forbedret deres sociale kompetencer i en grad, så det også hjælper dem uden for projektrummet fire vægge, herunder i skolen.

SOCIALE VICEVÆRTER I UNGDOMSBOLIGER

INTRODUKTION

Dette kapitel beskriver unge beboere og professionelles oplevelse af indsatsen i de seks projekter, der blev igangsat under initiativet *Sociale viceværter i ungdomsboliger*, og som retter sig mod udsatte unge i ungdomsboliger eller på kollegier. Af de seks projekter er tre videreført efter ophøret af projektperioden, der løb fra 2010 til 2013-2014. Initiativets målsætning er at styrke de unges muligheder for at gennemføre en uddannelse og på længere sigt klare sig på arbejdsmarkedet. Indsatsen består i, at der til boligmiljøet ansættes en social vicevært, der står til rådighed for de unge og tidligt opfanger eventuelle problemer, samt bidrager til at styrke det sociale miljø, der udgør rammerne om den unges hverdagsliv. Målgruppen for indsatsen er defineret bredt og spænder fra unge, der har problemer med misbrug, kriminalitet, psykiske udfordringer og ensomhed, til unge med generelle udfordringer i forbindelse med at flytte hjemmefra.

BESKRIVELSE AF INDSATSERNE

I alt seks projekter modtog midler under initiativet *Sociale viceværter i ungdomsboliger*, hvoraf tre var udvidelser af allerede eksisterende ordninger.

Projekterne var organiseret forskelligt og var samtidig forankret inden for forskelligartede ungdomsbolig- og kollegiemiljøer (jf. tabel 5.1).

Et af projekterne var rettet mod unge i ungdomshybler (små lejligheder, spredt inden for et større alment boligområde). De øvrige fem projekter lå inden for forskellige kollegiemiljøer, hvor beboerne typisk deler køkken, fællesrum og vaskefaciliteter samt, i nogle tilfælde, køleskab, toilet og bad. Et af de fem kollegieprojekter var etableret inden for et lille ungdomskollegiemiljø og forbeholdt særligt udsatte unge (herunder socialt svage, tidligere anbragte, og unge med en kriminel fortid), mens de øvrige fire projekter var i store ungdomskollegiemiljøer, hvor kun en mindre del af den samlede beboerkreds er udsatte (se tabel 5.1). Dermed havde de sociale viceværter meget forskellige betingelser for deres arbejde.

I de fleste projekter var der en enkelt, fuldtidsansat social vicevært. Tønder og Lyngby havde dog flere ansatte (ca. 1½-3 fuldtidsstillinger). De store bo-miljøer brugte desuden lønnede studentermedhjælpere til fx praktiske opgaver. De sociale viceværter havde varierende uddannelsesmæssig baggrund, fx inden for psykologi, pædagogik og social- og sundhedsområdet, og flere havde tidligere erfaring med målgruppen.

Alle projekterne rummede både individuelle og gruppeorienterede aktiviteter. Hvor nogle projekter fokuserede på individuel støtte, rettede andre sig mere imod at styrke det sociale bo-miljø som helhed. Aktiviteterne på projekterne spændte fra organisering af fællesspisning og fællesrengøring over håndtering af konflikter beboerne imellem til individuel hjælp til fx indkøb og tøjvask. Også rådgivning omkring fx økonomi og uddannelse og individuelle eller terapeutiske samtaler (om fx personlige eller familiemæssige problemer) indgik i indsatserne, der dermed var forskellige i omfang, intensitet og indhold.

TABEL 5.1

Sociale vicevæerter i ungdomsboliger. Projekter, målgrupper, bo-miljøer, alder og type af problemstillinger.

Projekt	Målgruppe	Bo-miljø	Alder	Typen af problemstillinger
Tønder, SIC-Fonden	Beboere i SIC-fondens hybelordning. Er henvendt til socialt svage, sent udviklede og udsatte unge, herunder tidligere anbragte, tidligere misbrugere og unge med en kriminel fortid.	Lille miljø: 17 beboere Ungdomskollegie	Ca. 18-25 år	Unge med sociale, fysiske eller psykiske problemer. Tidligere misbrugere og unge med økonomiske problemer. Unge, der er for velfungerende til at modtage mere omfattende tilbud, men for svage til at klare sig selv. Unge med behov for botræning så de kan klare sig i egen bolig.
Morsø Gymnasium	Beboere på to kollegier, der administreres af gymnasiet og er forbeholdt skolens elever. Fokus på de særligt udsatte.	Lille miljø: Ca. 45 beboere Ungdomskollegie	Ca. 16-20 år	Umodenhed. Unge med sociale og personlige problemstillinger. Fra unge med behov for hjælp til praktiske hverdagsting til unge med misbrug, psykiske problemer og problematikker som incest, misbrug eller psykisk sygdom i familien.
Marstal, 4. Maj Kollegiet m.fl.	HF-studerende på kollegierne i Marstal. Særligt fokus på 1. års-studerende og særligt sårbare.	Lille miljø: Ca. 170 beboere Ungdomskollegie	Ca. 16-20 år	Umodenhed. Fra unge med behov for hjælp til alt fra praktiske hverdagsting, psykiske problemer, hashmisbrug til krisehjælp i forbindelse med dødsfald eller sygdom.
Avedøre Boligselskab	Beboere i boligselskabets ungdomshybler. Særligt fokus på sårbare, ensomme/isolerede unge.	Lille miljø: Ca. 180 beboere Hybler	Ca. 20-25 år	Ensomhed. Fra uddannelse, psykiske problemer, til alt fra kontakt til kommunen, uddannelses- og erhvervsvejledningen, konflikter med andre beboere til personlige samtaler fx i forbindelse med social isolation.
Aarhus, Skjoldhøj-kollegiet	Beboere på Skjoldhøjkollegiet. Særligt fokus på udsatte/svage beboere.	Stort miljø: 1.000+ beboere Alm. kollegie	Ca. 18-28 år	Unge med sociale og psykiske problemstillinger. Unge med behov for hjælp til kollegie- eller uddannelsessituation. Opgangskonflikter.
Lyngby, Kollegie-konsulentordningen	Beboere fra kollegierne på DTU Campus. Særligt fokus på særligt sårbare og isolerede beboere.	Stort miljø: 1.700+ beboere Alm. kollegier	Ca. 20-30 år	Social isolation. Psykiske problemer. Omsorgssvigt i barndommen og dysfunktionelle familieforhold. Kollegiekonflikter. En kultur blandt ingeniørstuderende, hvor personlige problemer er tabu. Hjælp til at balancere studie og arbejdsliv.

METODE OG DATAGRUNDLAG

Evalueringen er baseret på kvalitative data og giver dermed et godt indtryk af indsatsen og dens betydning for de interviewede unge. Da vi ikke har kvantitative data på alle unge, der har været i kontakt med de sociale viceværter før og efter deltagelsen, kan evalueringen ikke bruges til at vurdere virkningen for alle berørte unges uddannelsesdeltagelse og trivsel. Datamaterialet består af fokusgruppeinterview med i alt 52 beboere, fordelt på fem af de seks projekter, samt individuelle interview med projektansvarlige/sociale viceværter på alle projekter. Der er ikke gennemført interview med unge fra Avedøre-projektet¹². I et af projekterne indgår endvidere tre individuelle interview med beboere for at belyse særligt følsomme emner. På tre af projekterne er også centrale samarbejdspartnere interviewet (i alt fire aktører).

Evalueringen af indsatsens betydning for de unge er primært baseret på beboerinterviewene, mens interviewene med projektmedarbejdere og andre aktører primært har givet viden om indsatsens organisering.

Samlet bygger denne evaluering således på interview med:

- 55 beboere, fordelt på fem projekter
- 7 projektansvarlige/sociale viceværter fordelt på seks projekter
- 4 andre aktører, fordelt på tre projekter.

Alle beboerinterview er gennemført ansigt til ansigt, mens en del interview med projektansvarlige/sociale viceværter og andre aktører er gennemført pr. telefon. De sociale viceværter har rekrutteret beboere til interview. Fremmødet til fokusgrupperne har generelt været højt.

FORUDSÆTNINGERNE FOR INDSATSEN

Projekterne under initiativet *Sociale viceværter i ungdomsboliger* adskiller sig (med undtagelse af et enkelt projekt) fra de øvrige initiativer i denne rapport ved, at de udsatte unge udgør en mindre andel af den samlede beboergruppe, og at den sociale vicevært som udgangspunkt ikke har viden om, hvilke beboere der er særligt udsatte. Indsatsen forudsætter derfor,

12. Projektet lukkede ned tidligere end forventet, hvorfor det ikke har været muligt at gennemføre interview med beboerne herfra.

at de udsatte unge selv opsøger hjælpen og deltager i relevante aktiviteter, eller at den sociale vicevært kan opspore de beboere, der har behov for hjælp, men som ikke selv opsøger den.

Den sociale vicevært har i hovedparten af projekterne et fysisk kontor med faste åbningstider, enten inden for bo-miljøet eller den tilknyttede uddannelsesinstitution, hvor de unge har mulighed for at henvende sig. Den væsentligste del af de sociale viceværter arbejder imidlertid med opsøgende aktiviteter.

SYNLIGGØRELSE OG OPSPORING

Både de projektansvarlige og de interviewede beboere fremhæver, at det er vigtigt, at den sociale viceværtordning er synlig for beboerne, så de ved, at muligheden for hjælp eksisterer. I forhold til synliggørelse og opsporing anvender de sociale viceværter forskellige metoder, afhængigt af det bo-miljø, de fungerer indenfor.

I ungdomskollegiemiljøerne er den sociale vicevært typisk ofte direkte involveret i beboernes hverdagsliv. Dette sker både i form af støtte til, at de unge passer deres uddannelse (fx med morgenvækning) og ved at igangsætte aktiviteter (fx rengøring af fælleskøkken og fællespisning). Denne tilstedeværelse i hverdagen er med til at øge beboernes personlige kendskab og tillid til den sociale vicevært.

Vi snakker med hende [den sociale vicevært] dagligt, og hun spørger, hvordan vi har det, og hvis vi fx har nogle problemer, (...) så kan vi bare spørge. (Emilie, 20 år)

I de store kollegiemiljøer, hvor beboerne typisk er ældre, er kontakten med den enkelte beboer ofte mere sporadisk, og den sociale viceværts involvering i beboernes hverdagsliv er mindre. Her kan den sociale vicevært også igangsætte aktiviteter og fx besøge kollegiekøkkenerne for at informere nye beboere om ordningen. Flere beboere fremhæver, at disse besøg gør det nemmere at tage kontakt, hvis behov herfor opstår.

I de store kollegiemiljøer samarbejder den sociale vicevært desuden med beboerråd og klageudvalg, der består af valgte beboerrepræsentanter, der håndhæver kollegiets husorden og fx mægler i konfliktsituationer og klagesager beboerne imellem.

Hvis der kommer noget til klageudvalget, så vil vi typisk sige det til Marianne [social vicevært], og det gør hun ved stort set alle de

advarsler, vi deler ud, og så tager hun lige en snak med personen og siger ”Har du forstået, *hvorfor* du ikke må spille musik klokken 3 om natten?”. Og det kan der være nogle, som på helt ærlig vis har svært ved at forstå og sætte sig ind i. Så kan man sige, unge mennesker, som så lige er flyttet hjemmefra og har nogle problemer, (...) tidligere så kunne de så bare larme de der 2-3 gange, inden de røg ud. Nu får de altså en chance mere, når Marianne er der. (Alexander, 25 år)

Samarbejdet med fx beboerrådet udgør således en vigtig kilde til opsporing af beboere, der kan have behov for hjælp, og bidrager samtidig til at synliggøre ordningen over for de øvrige beboere, fx ved at beboerrådets medlemmer informerer om eller henviser til ordningen.

Især i de almene kollegiemiljøer kan den sociale vicevært også mere bredt have en funktion i forhold til at håndhæve husorden og hjælpe beboerne med at håndtere de konflikter, der løbende opstår.

SAMARBEJDE MED BOLIGORGANISATION

I næsten alle projekter har den sociale vicevært en direkte samarbejdsflade med boligorganisationen eller boligadministratoren og har i nogle af projekterne kontor på fx boligkontoret. Dette samarbejde kan også bruges til at synliggøre ordningen, fx via opslag på boligorganisationens hjemmeside eller ved at ordningen omtales, fx i dokumenter, der anvendes ved indflytning eller klagesager.

I nogle af projekterne er den sociale vicevært direkte involveret i visiteringen af nye beboere og er ofte den første, som nye beboere møder ved indflytning. En ung fortæller om sin indflytning på kollegiet:

Man skulle herved [på boligkontoret] og hente sin nøgle, og den første, der står nede i døren, det er Lisbeth [social vicevært], ikke? Siger pænt velkommen, (...) og: ”Er I klar over, hvor I skal hen, og skal I have hjælp til noget?” (Signe, 20 år)

Samarbejdet med boligorganisationen kan også bruges i forhold til opsporing af udsatte eller sårbare unge – fx ved at den sociale vicevært orienteres, hvis en ung er kommet i huslejerestance eller der indløber beboerklager. Her kan den sociale vicevært tage kontakt til den unge og hjælpe med at finde en løsning på problemerne. I nogle tilfælde har den sociale vicevært i forbindelse med indflytning mulighed for at tage en samtale

med den unge selv eller med fx den unges forældre, et anbringelsessted eller den kommunale sagsbehandler.

Det sker fx i Tønder, hvor bo-miljøet minder om et socialpædagogisk botilbud. I de andre projekter beror tidlig opsporing mere på tilfældigheder, som når fx forældre eller en kontaktperson til en ung, der skal flytte hjemmefra, kontakter den sociale vicevært. Sådanne samtaler kan give informationer om, hvorvidt den unge fx har diagnoser, misbrug eller tidligere har været anbragt.

SAMARBEJDE MED KOMMUNALE AKTØRER

Alle projekter samarbejder med de kommunale forvaltninger, men det er forskelligt, hvor formaliseret samarbejdet er. Samarbejdet handler primært om den sociale viceværts muligheder for at hjælpe de unge over i relevante tilbud eller koordinere en sammenhængende indsats.

I nogle af projekterne orienterer sagsbehandlerne den sociale vicevært, når en ung, der i forvejen modtager en kommunal indsats, flytter ind på kollegiet. Derved kan den sociale vicevært tidligt sætte ind med støtte samt endvidere samarbejde med den kommunale aktør.

Denne form for opsporing er primært mulig i projekter med et mere omfattende samarbejde med kommunen og forudsætter endvidere, at de kommunale sagsbehandlere har kendskab til ordningen.

Vi har ikke fundet så mange [beboere], som ikke allerede har kontakt med systemet på en eller anden måde. Det, synes jeg, har været lidt en overraskelse. Og det betyder jo, at i stedet for, at det skal komme fra os [kollegiet] og så ud til kommunen, så vil vi jo gerne have, at når de [kommunen] hjælper nogle ud på kollegiet, at det så er dem, der tager kontakten til os. Men det er lidt besværligt at nå ud til alle sagsbehandlere. Det er altså ikke noget, der lige sker natten over. (Marianne, social vicevært)

SAMARBEJDE MED UDDANNELSESINSTITUTIONER

I tre af projekterne samarbejder den sociale vicevært med den uddannelsesinstitution, som hovedparten af beboerne er tilknyttet, og er ofte til stede på uddannelsesinstitutionen.

De [sociale viceværter] er dér, hvor man er det meste af ugen. Det er nemt at finde tid til dem, fordi de er herude [på uddannelsesstedet], og nogle gange kan det bare være i frokostpausen

eller når man ikke lige har timer. Det er rigtig godt. (Emma, 25 år)

Her kan den sociale vicevært fx stikke hovedet ind i klasserne for at tjekke fremmødet. De sociale viceværter kan også være involveret i uddannelsesstedets øvrige aktiviteter, som fx åbent hus-arrangementer og orienteringsmøder for kommende studerende. Dette samarbejde betyder også, at den sociale vicevært bliver synlig for underviserne, hvilket udgør en mulighed for at opspore unge, der kan have behov for hjælp. Således kan undervisere eller vejledere, der opdager, at en ung bliver mobbet eller udebliver fra timerne, kontakte den sociale vicevært eller foreslå den unge at henvende sig.

Jeg gik ned med mit afgangsprøve og blev så anbefalet af min specialevejleder at komme op og snakke med Kirsten [social vicevært]. Og så har hun så mere eller mindre hjulpet mig igennem, må man sige (David, 28 år)

TILGÆNGELIGHED OG FLEKSIBILITET

I puljevejledningen til initiativet fremgår det, at de sociale viceværter skal være "let tilgængelige for de unge, når de har behov for at søge støtte" (Velfærdsministeriet, 2009). Denne mulighed for hurtig hjælp, særligt i forbindelse med akutte problemer, fremhæves på tværs af projekterne som særligt vigtig.

Man har sådan en fornemmelse af, at man altid kan ringe til ham. Det ikke sådan, at han siger "nu jeg på arbejde, og nu har jeg fri". Jeg tror klokken var 24, da strømmen gik oppe på kollegiet den aften, og så står han der 25 minutter senere. Det er superfedt, man ved, man altid kan ringe til ham. (Jeppe, 19 år)

Jeg havde nogle personlige problemer, og hun havde en aftale, hun skulle til senere på dagen, men hun er meget kompromisløs, hun smider alt, hvad hun havde i hænderne til min fordel, og det er jo super, super fantastisk. (Gustav, 19 år)

De sociale viceværter ser også selv denne store tilgængelighed og synlighed som en vigtig del af deres arbejde.

Jeg bruger flere end 37 timer på det her, for sådan arbejder jeg. (...) I starten var det jo sådan set meningen, at jeg skulle have kontortid, og det skulle skematiseres, hvor mange timer jeg havde dér, og hvor mange timer jeg havde dér. Og det fungerer ikke i det job her. (Henrik, social vicevært)

Et arbejde, der ikke er klart afgrænset tidsmæssigt, kan dog være udfordrende. Nogle sociale viceværter orienterer derfor de unge om, at de kun må kontaktes om natten eller i weekenden i særlige nødstilfælde – hvis de fx er kommet til skade eller er blevet uvenner med forældrene. I et projekt som Tønder, hvor man har flere medarbejdere, skiftes man om at varetage en akuttelefon uden for normal arbejdstid.

PROJEKTERNES BETYDNING FOR DE UNGE

I dette afsnit præsenterer vi de sociale viceværters funktion på baggrund af de unges egne udsagn. Vi ser først på betydningen for de unge, og dernæst på betydningen for bo-miljøet.

Beboerne bruger ikke selv betegnelsen ”social vicevært”, men anvender i stedet betegnelser som ”skolemor”, ”social konsulent” og ”beboerrådgiver”. For at det enkelte projekt ikke bliver genkendeligt, bruger vi her begrebet ”social vicevært” for de ansatte på projekterne.

PRAKTISK STØTTE

På tværs af projekterne fremhæver de unge, at de sætter stor pris på den praktiske støtte fra den sociale vicevært – fra at lægge budget og søge SU til at blive kørt til lægen eller finde et fritidsjob. Dette kan være særligt vigtigt for yngre beboere, der netop er flyttet hjemmefra.

Det er ikke altid, man forstår, når man får et brev fra Skat, om man skal betale penge eller ej. For du kan jo sagtens sidde og læse det igennem, men du sidder bare ”hvad?” (...) Der ville jeg godt nok tænke, hvis de ikke var der: ”Hvad fanden skulle jeg så gøre”, fordi man kan jo ikke gå til andre, for ens forældre de bor jo forskellige steder. (Morten, 19 år)

FØLELSERMÆSSIG STØTTE

På tværs af projekterne fortæller beboerne, at de sociale viceværter giver dem tryghed – de ved, at der er én, der hurtigt kan træde til, og som kun

er en telefonopringning væk. Her omtaler flere de sociale viceværter som reserveforældre.

Jeg har altid set Henrik [social vicevært] som sådan en ekstra far. (...) Jeg har ligesom én, jeg kan gå til i stedet for, fordi mine forældre, de kan ikke gøre så meget, fordi de er så langt væk. (Jonathan, 20 år)

Flere af de yngre beboere fremhæver, at den sociale vicevært er opmærksom på, hvordan de trives, og griber ind ved tegn på, at en ung har det svært og hjælper dem, før problemerne eskalerer.

Jeg fik nogle forkerte venner, (...) og så kørte det af sporet. (...) Vi røg lidt meget sjov tobak, og (...) det gik ud over min skole, og hun [social vicevært] tog mig til side og sagde, at jeg skulle komme væk fra den gruppe og finde nogle andre at være sammen med og stoppe det her. Det har jeg så gjort lige siden, og det er faktisk gået opad. (Jacob, 18 år)

Flere beboere fremhæver også vigtigheden af, at den sociale vicevært er opsøgende. Det giver en tryghed at vide, at man kan blive ”fundet” og få hjælp, også selvom man ikke selv opsøger den. Et eksempel på dette er Christina, der efter nogle dages fravær fra skolen ender med at få hjælp til at komme til psykolog og bearbejde en barndom, præget af sygdom og forældrenes alkoholproblemer:

Hun [social vicevært] kom op til mig og bankede på og spurgte om, hvorfor jeg ikke var i skole, og det udløste faktisk en masse ting. Jeg fik hjælp til problemer, jeg havde, netop fordi jeg ikke havde været i skole et par dage. (...) Selvom jeg ikke selv var ude at spørge om hjælp, så fandt hun mig stadig og hjalp mig. (Christina, 18 år)

Nogle af de unge snakker med de sociale viceværter om meget personlige ting. Fortroligheden styrkes af, at de sociale viceværter ikke har pligt til at underrette de unges forældre.

Lige umiddelbart kunne jeg ikke forestille mig noget, jeg ikke ville snakke med Lisbeth [social vicevært] om. Jeg har siddet med kærestekvaler og tudbrølet på hendes skuldre, og det jo ikke noget, man normalt gør, hverken over for sine forældre eller

dem, der skal agere forældre for dig. Men lige netop fordi hun ikke *er* forælder, og hun ikke har ansvar, altså hun behøver ikke at gribe knoglen og ringe til mine forældre og sige: ”Nu skal du høre, hvad Amalie sagde til mig her den anden dag”, så det ... På den måde er der egentlig flere ting, man godt kan sige til hende. Eller sådan har jeg det i hvert fald. (Amalie, 19 år)

STØTTE I FORHOLD TIL SKOLE OG UDDANNELSE

Af de interviewede beboere er langt størstedelen på interviewtidspunktet i et uddannelsesforløb. En mindre gruppe har eller har tidligere haft sygeorlov fra studiet, mens enkelte af de ældre interviewede har færdiggjort uddannelse og er i ordinært arbejde. Flere interviewede fortæller, at den sociale vicevært har haft betydning for deres uddannelsesforløb, fx i form af hjælp med praktiske eller personlige problemer. Bevidstheden om, at den sociale vicevært holder øje med, at man passer sin skole og kan afkræve én en forklaring ved pjæk, kan også motivere til at komme afsted om morgenen.

Det gjorde, at jeg ikke bare lige havde lyst til at pjække, for jeg havde ikke lyst til at skulle konfronteres med hende over det. Det var nok noget af det, der gjorde, at jeg var i skole hver dag, medmindre jeg var syg. (Marie, 18 år)

For de typisk ældre beboere fra almene kollegiemiljøer fremhæves den sociale vicevært endvidere som en vigtig støtte og sparringspartner ved fx personlige kriser.

Jeg har haft nogle perioder, hvor jeg er gået ned med stress, og hvor jeg har hoppet lidt rundt i uddannelser. Jeg kunne ikke rigtig finde ud af, hvad jeg skulle, og så var hun [den sociale vicevært] inde og hjælpe med at finde ud af, hvis jeg kom med nogle forslag – så var hun inde og undersøge hvordan og hvorledes. Og det, synes jeg, var rigtig rart, fordi når man er nede med stress så, så har man ikke lige så meget overskud til selv at gå ind og kigge på de ting – så det har været en stor hjælp. (Malene, 30 år)

Flere beboere fortæller, at den sociale vicevært har haft betydning for deres uddannelsesforløb i forbindelse med sygdomsmeldinger. Det gælder fx for Emma, der genoptog sit studie efter en længere sygdomsmelding med

depression. Opstartsprocessen var dog udmattende og frustrerende, og Emma fortæller, at den sociale viceværts hjælp var af stor betydning på dette tidspunkt i hendes liv.

Jeg tror ikke, at jeg var kommet tilbage til studiet, hvis de ikke havde været der – havde ikke haft overskud og energi. Det ville jeg ikke kunne klare med alle de ansøgninger og alle de her ting med at vende tilbage til studiet. Det er der ikke lige nogen manual på. (...) Der er så mange opgaver, ud over at man skal blive et menneske igen og have med sin sygdom at gøre, (...) der koster kræfter, der handler om ting, der ikke handler om mig og om mit studie. (...) Det ved jeg ikke, om jeg ville kunne overskue. Det var nok ikke lykkedes uden [den sociale vicevært]. (Emma, 25 år)

INDSATSENS BETYDNING FOR BO-MILJØET

Ifølge beboerne kan de sociale viceværter også have en vigtig rolle som facilitatorer for det sociale fællesskab, blandt andet ved at de enten selv sætter aktiviteter i gang eller støtter beboernes egne initiativer. Det kan dreje sig om filmaftener og praktiske arrangementer som fælles havearbejde eller organisering af mentorordninger for nye beboere. Flere beboere fremhæver, at disse aktiviteter gør det nemmere at opbygge relationer inden for bo-miljøet.

Jeg er sådan en meget stille person, der ikke kommer ud. (...) Da min eneste veninde flyttede, var jeg så lidt nødt til at komme ud, og det sørgede Henrik [social vicevært] for. Han sagde, at han (...) syntes virkelig, jeg skulle komme til morgenmad og sådan noget for at komme lidt mere ud. Ellers tror jeg også bare, at jeg havde siddet hjemme på mit værelse og gloet for mig selv stadig. (Sara, 19 år)

De sociale viceværters opsøgende arbejde, kan også være med til, at beboerne i bo-miljøet i højere grad bliver opmærksomme på hinandens trivsel og selv reagerer, hvis en beboer fx trækker sig fra det sociale.

Efter at der er begyndt at komme nogen ind forbi [kollegiekøkkenet] en gang imellem og lige sige ”Hej og hvordan går det her?” og spørge: (...) ”Er der nogen, I er bekymrede for?”, så tror jeg, at også det ændrede lidt tankegangen på køkkenet. At lige pludselig så var det, i stedet for at tænke: ”De har selv valgt,

at de ikke vil være sociale”, så blev det til: ”Vi vil faktisk hellere være lidt for bekymrede end ikke”, (...) og så kan det være, at der er nogle, der opdager, de har det skidt, og kan hjælpe dem videre. (Camilla, 25 år)

STØTTE TIL AT LØSE OG FOREBYGGE INTERNE KONFLIKTER

Et tema, der går på tværs af projekterne, er beboerkonflikter og den sociale viceværts funktion i forhold til at håndtere og løse dem.

I ungdomskollegiemiljøerne står den sociale vicevært, som tidligere beskrevet, typisk for at styre, uddelegere og igangsætte de praktiske opgaver og sociale aktiviteter, der forbindes med et kollegieliv (fx rengøring af fælleskøkken og fællesspisning). Flere af de unge beboere fremhæver, at det har stor betydning for fællesskabet og beboernes interne relationer, at den sociale vicevært påtager sig en form for forældreansvarsrolle.

Jeg bor ved siden af en dreng, og (...) han spiller virkelig høj musik, og der er jo nogle regler med, at der skal være ro klokken ti (...). Og først sagde jeg det selv til ham her fyren, men det blev bare ved. Og Henrik [social vicevært] har bare hele tiden sagt ”Ej, men du skal komme til mig, sådan så I ikke bliver uvenner”. Så i sidste ende endte jeg også med at sige det til Henrik. Og sådan nogle ting, synes jeg, at han er god til. At der ikke skal laves konflikt imellem os på kollegiet. (Sara, 19 år)

Interviewene med de unge rummer i det hele taget mange eksempler på, hvordan den sociale vicevært fungerer som en tydelig autoritet i bo-miljøet i forhold til at håndhæve reglerne. Det er derfor måske ikke overraskende, at interne beboerkonflikter er meget lidt fremtrædende i interviewene med de unge fra ungdomskollegiemiljøerne. En ung forklarer det sådan her:

Jeg tror [...], at hvis man fjerner Henrik [social vicevært], så er der måske nogen, der ville prøve at udfylde det tomrum, der blev efterladt, ved at være tovholder for det sociale. Men der er ingen, der har lyst til at gå og være bussemand over for sine kollegiekammerater og skælde folk ud. Så ja, det er bedre, der er en autoritet, som kan tage skraldet. (Frederik, 18 år)

Hvor det i ungdomskollegiemiljøerne er den sociale vicevært, der sørger for at fastsætte rammerne og reglerne for de unges sameksistens i bo-miljøet, er det i de almene kollegiemiljøer op til beboerne selv. Her må beboerne komme til enighed om, hvilke praktiske og sociale spilleregler der skal gælde for fællesskabet inden for bo-miljøet. Her er det i mange tilfælde de ældre kollegianere, der har boet længe på kollegiet, der sætter nye beboere ind i de sociale regler og retningslinjer og inkluderer dem i eventuelle fælles aktiviteter. Den sociale vicevært har her en vigtig funktion som sparringspartner, vejleder og mægler i forhold til at håndtere konflikter på kollegiekøkkenet.

Det handler om at få taget de små konflikter (...) i opløbet, fordi ligeså snart de bliver for store, så ødelægger de et helt køkken, og det bliver ikke rigtig godt, før der har været en ordenlig udskiftning. Og det er derfor, det er skidegodt, at vi har sådan et sted som her [den sociale vicevært-ordning], hvor vi kan få klaret nogle af de små problemer, [...] bibeholde det dér fællesskab, og så har alle det meget bedre. (Camilla, 25 år)

Tilstedeværelsen af den sociale vicevært medvirker derved til at skabe et bedre socialt fællesskab, hvor beboerkonflikter bliver løst på en konstruktiv måde, uden at det skaber splid mellem beboerne.

KONKLUSION

Den kvalitative evaluering af sociale viceværter i ungdomsboliger peger på en række positive virkninger af indsatsen i forhold til at styrke udsatte og sårbare unges muligheder for at gennemføre en uddannelse samt i forhold til at styrke bo-miljøet, der udgør rammerne om de unges liv. Beboerinterviewene peger også på, at den sociale vicevært fungerer som en katalysator for det sociale fællesskab og kan medvirke til, at beboerkonflikter bliver løst på en konstruktiv måde.

Indsatsens succes afhænger af, at de udsatte unge selv opsøger hjælpen, eller at den sociale vicevært formår at opspore dem. Ordningens synlighed og de sociale viceværters tilgængelighed er derfor afgørende for successen.

Lidt kritisk kan man indvende, at den sociale vicevært skal passe på med ikke at overtage opgaver, som de velfungerende studerende godt

selv kunne have håndteret. Etablerer man et beskyttet ungdomsmiljø, hvor unge vænner sig til, at andre fixer konflikterne og gør samværet med andre gnidningsfrit, kan det måske gøre de unge mindre kompetente i forhold til de udfordringer, de vil møde i andre botyper. De studerendes egne konfliktløsningskompetencer og evne til selv at organisere et fællesskab må derfor ikke blive begrænset af den 'voksne' autoritet, der jævner vejen foran dem. Den sociale vicevært spiller en vigtig rolle i forhold til at inkludere meget udsatte unge i et fællesskab, men bør ikke nødvendigvis løse almindelige konflikter om høj musik og snavsede tallerkner.

24-TIMERS KONTAKTORDNING

INTRODUKTION

Dette kapitel evaluerer syv kommunale forsøg med telefon- og rådgivningstjenester under den samlede betegnelse *24-timers kontaktordning*. Evalueringen bygger på anonyme registreringer af unge, der har kontaktet 24-timers kontaktordning og kan derfor ikke vise nogen effekt for de individuelle unge, der har benyttet sig af kontaktordningerne. I stedet fokuserer evalueringen på, om målgruppen, der har benyttet tjenesterne, stemmer overens med den oprindeligt tiltænkte målgruppe. Det oprindelige projektdesign foreslog at benytte kommunale nøgletal til at sammenligne udviklingen i uddannelse, beskæftigelse og offentlig forsørgelse i de syv projektkommuner med resten af landets kommuner. Det har vi gjort, men da andelen af unge, der har benyttet sig af kontaktordningerne, er begrænset i forhold til kommunernes samlede ungegruppe, kan disse sammenligninger ikke bruges til at afgøre, om ordningerne samlet set har haft en effekt for unges beskæftigelses- og uddannelsesaktivitet i de syv kommuner. Sammenligningerne mellem projektkommunerne og landsgennemsnittet kan ses i bilag 5.

Formålet med 24-timers kontaktordningerne har været at sikre, at unge med sociale eller psykiske problemer har et sted at henvende sig, når der opstår behov for hjælp, og at de unge her kan få hurtig hjælp, når behovet opstår. Tankegangen var, at kontaktordningen selv skulle yde råd og vejledning, og, når der var behov for det, sende de unge videre til relevante aktører, der kunne yde mere specialiseret hjælp. Den indledende kontakt har kunnet ske via telefon, personligt fremmøde, sms, mail og sociale medier.

Målgruppen for kontaktordningerne har været en bred gruppe af unge mellem 13 og 23 år, der har sociale eller psykiske problemer, eller som udsættes for pludselige sociale begivenheder, som kan påvirke deres evne til at fastholde et uddannelsesforløb eller et arbejde. Hensigten var således at forebygge frafald og arbejdsløshed. Ordningen henvendte sig dog også til unge, der allerede var faldet fra en uddannelse eller ud af beskæftigelse, og som havde brug for hjælp til at opsøge den rette støtte eller behandling.

Kontaktordningerne blev etableret i 2009, og projektperioden løb indtil udgangen af 2012. Følgende syv kommuner deltog i initiativet: Guldborgsund, Herning, Høje Taastrup, Odense, Sønderborg, Vejle og Vordingborg. De syv kommuner repræsenterer et bredt udvalg af kommunerne, både geografisk, størrelsesmæssigt og i forhold til urbaniseringsgrad.

METODE OG DATAGRUNDLAG

Da ordningen er anonym, har vi evalueret indsatsen ved hjælp af deskriptive analyser. Vi har udarbejdet et registreringsskema, som medarbejderne på projektet har brugt til at registrere forskellige karakteristika for brugerne af kontaktordningen. Vi kender derfor de unges køn, alder, uddannelses- eller beskæftigelsessituation og overordnede problemtype, ligesom vi ved, hvordan de unge har fået kendskab til eller er blevet henvist til ordningen. På baggrund af disse registreringer vurderer vi, om brugerne af ordningen svarer til den forventede målgruppe, og om der er variationer i problemtype, afhængigt af de unges køn, alder og situation. Vi viser derudover variationer mellem kommunerne i forhold til målgruppe og problemtype.

BESKRIVELSE AF INDSATSERNE

Alle projekterne har tilbudt telefonisk rådgivning nogle timer alle ugens hverdage. Uden for åbningstid kunne brugerne indtale besked på en telefonsvarer, hvorefter en medarbejder tog kontakt til den unge inden for 24 timer. Flere projekter havde også åbne telefonlinjer på tidspunkter i weekenden. På fem af projekterne var der desuden mulighed for at møde op uanmeldt én eller flere dage om ugen. Flere af kommunerne har dog i løbet af projektperioden lukket disse tilbud, fordi de ikke blev brugt.

Den primære kontaktform har, som tabel 6.1 viser, været telefonisk kontakt. Knap en femtedel har henvendt sig pr. mail, mens godt hver tiende har kontaktet 24-timers kontaktordning via sms.

TABEL 6.1

De unge brugere af 24-timers kontaktordning, fordelt efter kontaktttype ved første kontakt. Antal

Telefon	2.236
Personlig samtale/fremmøde	370
Mail	816
Sms	462
Chat	25
Ukendt	214

Kilde: Registreringsskema, udfyldt af medarbejdere.

Alle projekterne har været underlagt en administrativ leder i den afdeling i forvaltningen, hvor projektet er forankret (fx i børne- og familiecentret). Bemandingen har bestået af en eller flere daglige ledere samt en række projektansatte. Projektmedarbejderne har for størstedelens vedkommende været ansat på deltid. I alt har der været mellem 2 og 3,5 fuldtidsstillinger i hvert projekt. Størstedelen af medarbejderne har været uddannede pædagoger, psykologer og socialrådgivere.

Kontaktordningerne har haft en bred vifte af samarbejdspartnere som fx jobcentre, skoler og ungdomsuddannelsesinstitutioner, sundhedsplejen, praktiserende læger, psykiatrien, misbrugscentre, politi, SSP og forskellige frivillige organisationer.

En enkelt af kontaktordningerne byggede videre på et allerede eksisterende rådgivningstilbud til unge og havde derfor allerede ved projektets opstart en god kontakt til potentielle brugere, lige som de fysiske og organisatoriske rammer var på plads. De øvrige projekter måtte bruge

en del tid i opstartsfasen på at kommunikere til potentielle brugere og samarbejdspartnere samt etablere sig fysisk. Projekternes kommunikationstiltag har omfattet: Facebook-sider, foldere, plakater, postkort, badges, biografreklamer, annoncer og artikler i lokalaviser og fagblade. Derudover har flere af projekterne lavet opsøgende arbejde for at reklamere for ordningen, fx ved at holde oplæg på skoler og ungdomsuddannelser. Undervejs har der været behov for en del løbende oplysningsarbejde over for unge og relevant fagpersonale.

Tabel 6.2 viser, at de unge brugere primært har opnået kendskab til 24-timers kontaktordning gennem professionelle, de har været i kontakt med, og dernæst via forskellige former for kommunikationstiltag fra projekternes side i form af PR- og reklamekampagner. Som tabellen viser, er der dog stor variation projekterne imellem. Det kan afspejle projekternes forskellige strategier til at udbrede kendskabet til tjenesten blandt de unge samt forskelle i samarbejdsrelationer mellem 24-timers kontaktordningerne og kommunens øvrige indsatser.

TABEL 6.2

De unge brugere af 24-timers kontaktordning, fordelt efter, hvor de har opnået kendskab til ordningen. Særsilt for kommuner. Procent og antal.

Kommuner:	Professionelle	Familie	Venner	PR/reklame	Andet	I alt, pct.	Antal
Guldborgsund	51	28	7	6	9	100	69
Herning	49	8	8	27	9	100	630
Høje Taastrup	3	10	0	41	45	100	29
Odense	61	9	0	18	13	100	628
Sønderborg	29	11	4	46	10	100	814
Vejle	72	9	3	6	10	100	743
Vordingborg	59	11	9	13	8	100	335
Total	52	10	4	24	10	100	3.248

Kilde: Registreringsskema, udfyldt af medarbejdere.

Når de unge vælger at kontakte en af 24-timers kontaktordningerne, sker det, som tabel 6.3 viser, oftest på initiativ af deres familie, dernæst efter opfordring fra professionelle og endelig efter egen tilskyndelse.

TABEL 6.3

De unge brugere af 24-timers kontaktordning, fordelt efter, hvem der har været primær initiativtager til den unges kontakt. Procent og antal.

Kommuner:	Professionel	Familie	Den unge selv	Venner	Andet	I alt, pct.	Antal
Guldborgsund	22	31	42	2	3	100	282
Herning	22	66	3	2	7	100	743
Høje Taastrup	0	17	80	0	3	100	30
Odense	35	18	18	0	29	100	634
Sønderborg	14	77	2	1	6	100	872
Vejle	27	57	13	0	3	100	823
Vordingborg	35	24	34	4	3	100	292
Total	24	52	14	1	9	100	3.676

Kilde: Registreringsskema, udfyldt af medarbejdere.

BESKRIVELSE AF DELTAGERNE

I alt har 24-timers kontaktordningen, ifølge de indberetninger SFI har modtaget, været i kontakt med 4.122 brugere i perioden 2009-2012. Aldersmæssigt var knap en tredjedel af brugerne (31 pct.) 13-15 år, godt en tredjedel var 16-18 år (38 pct.) og lidt under en tredjedel (30 pct.) 19-23 år, jf. tabel 6.4. To tredjedele af brugerne af kontaktordningen var piger, og de drenge, der kontaktede ordningen, var generelt ældre end pigerne. En af medarbejderne i ordningerne forklarer denne kønsfordeling med, at piger umiddelbart identificerer sig mere med denne type tilbud end drenge. Samme medarbejder mener dog, at kønsfordelingen blev mere lige undervejs i projektføreløbet, i takt med at ordningen blev mere kendt blandt de unge (Ungekontakten, Odense).

TABEL 6.4

De unge brugere af 24-timers kontaktordning, fordelt efter alder. Særskilt for køn. Procent og antal.

	7-12 år	13-15 år	16-18 år	19-30 år	Pct. i alt	Antal
Drenge	1	22	40	36	100	1.194
Piger	1	35	37	26	100	2.440
Total	1	31	38	30	100	3.634

Kilde: Registreringsskema, udfyldt af medarbejdere

Hovedparten af de unge, der har henvendt sig til 24-timers kontaktordningerne, er, som tabel 6.5 viser, under uddannelse – enten går de i fol-

keskole, eller også er de i gang med en ungdomsuddannelse. Blandt de ældste er der en stor gruppe, hvis situation enten er ukendt, eller som er registreret som arbejdsløse.

TABEL 6.5

De unge brugere af 24-timers kontaktordning, fordelt efter beskæftigelses- og uddannelsessituation. Særskilt for alder. Procent og antal.

	Folkeskole	Ungdoms- uddannelse	Videregående uddannelse	Beskæf- tignet	Arbejds- løs	Andet	I alt, pct.	Antal
7-12 år	89	0	0	0	2	9	100	44
13-15 år	95	1	0	0	0	3	100	1.068
16-18 år	31	51	0	1	3	14	100	1.304
19-30 år	1	54	1	3	7	35	100	1.047
Antal	42	36	0	1	3	17	100	3.463

Kilde: Registreringsskema, udfyldt af medarbejdere.

De unges problemer, som de er blevet registreret af medarbejderne ved 24-timers kontaktordning, kan opdeles i 12 hovedkategorier som vist i tabel 6.6.

TABEL 6.6

De unge brugere af 24 timers kontaktordning, fordelt efter hovedproblem (prioriteret rækkefølge). Procent og antal.

Hovedproblemer:	Procent
Personlighed og identitetsproblemer	24
Familieproblemer	23
Skole-/uddannelsesproblemer	17
Misbrug	6
Psykiske problemer	5
Venskaber	5
Sorg	5
Selvmod	3
Vold	2
Arbejde	2
Overgreb	2
Parforhold	1
Andet	3
Uoplyst	1
Pct. i alt	99
Antal	3815

Kilde: Registreringsskema, udfyldt af medarbejdere.

De tre hyppigste problemer er personligheds- og identitetsproblemer, familieproblemer og skole- og uddannelsesproblemer, som tilsammen dækker 64 pct., det vil sige næsten 2/3 af alle henvendelser.

Drenge og piger har, som tabel 6.7 viser, til en vis grad de samme problemer, men der er lidt forskel på forekomsten af problemerne blandt de to grupper, idet hovedproblemet blandt pigerne er identitetsproblemer, mens uddannelsesproblemer fylder mere blandt drengene. De tungere problemer som misbrug og psykiatriske problemer fylder mere for drengene og de ældste brugere, end de gør for pigerne og de yngre brugere. Dette bekræftes af interview med projektmedarbejdere, der fortæller, at de problematikker, som drengene henvender sig med, typisk ligger i den tunge ende af skalaen (COWI, 2012 s. 25).

Identitetsproblemerne dækker, ifølge interview med projektmedarbejderne, over problemer med at leve op til de forventninger, der stilles til de unge, men medarbejderne har også talt med en del unge piger med selvskadende adfærd i løbet af projektperioden. Et af projekterne nævner desuden, at det store skift fra folkeskole til en ungdomsuddannelse får mange unge til at føle sig utilstrækkelige (COWI, 2010, s. 16). Familieproblemer dækker især over problemer i forbindelse med skilsmisse, men også, ifølge registreringerne, over tungere problemstillinger som seksuelle overgreb, psykisk og fysisk vold samt misbrug.

TABEL 6.7

Andelen af unge brugere af 24-timers kontaktordning med bestemte hovedproblemer. De fem hyppigste problemer hos drenge og piger. Procent.

	Hyppigste problemer
Drenge	Skole-/uddannelsesproblemer: 22 pct. Personligheds-/identitetsproblemer: 20 pct. Familieproblemer: 19 pct. Misbrug: 10 pct. Psykiatri: 6 pct.
Piger	Personligheds-/identitetsproblemer: 26 pct. Familieproblemer: 25 pct. Skole-/uddannelsesproblemer: 15 pct. Venskaber: 6 pct. Sorg/krise: 5 pct.

Kilde: Registreringsskema, udfyldt af medarbejdere.

HJÆLPEN TIL DE UNGE

Som beskrevet var hensigten med 24-timers kontaktordningerne, at de unge modtog hjælp, før der var gået 24 timer. Det er lykkedes i næsten 100 pct. af de registrerede henvendelser, idet en opgørelse viser, at 59 pct.

har modtaget rådgivning i det øjeblik, de har henvendt sig (0 timer fra første henvendelse til egentlig kontakt), mens 40 pct. har modtaget rådgivning, inden der er gået 24 timer (1-23 timer fra første henvendelse til egentlig kontakt).

De fleste af henvendelserne ser ud til at være blevet afsluttet enten efter første samtale eller efter et kortere forløb i 24-timers kontaktordningerne, og 24-timers kontaktordningerne kan derfor have fungeret som den fremskudte, forebyggende indsats, den var tænkt som (Ungekontakten, Odense). Dog kan vi ikke afgøre, hvor stor en andel af henvendelserne, der var blevet til sociale sager, hvis 24-timers kontakt ikke havde eksisteret, og hvor stor en andel, der havde fået løst deres problem af familie, netværk eller private aktører.

Projektmedarbejderne oplevede et stort behov for samarbejde med andre faggrupper i kommunen, både om henvisning til rådgivning og viderehenvisning til behandlingstilbud i kommunen (COWI, 2012, s. 26).

KONKLUSION

Projekterne har formået at tiltrække unge i aldersgruppen 13-23 år. Langt de fleste unge har befundet sig i skole- og uddannelsessystemet, og analysen af registreringerne tyder på, at $\frac{3}{4}$ har henvendt sig med ”almindelige” ungdomsproblemer såsom en skilsmisse i familien, problemer med at leve op til forventningerne i uddannelsessystemet eller problemer med egen identitet og eget selvbillede. Vi kan ikke på baggrund af registreringerne vurdere, om de unge reelt har været i risiko for at falde ud af uddannelsessystemet, og om 24-timers kontaktordning derfor reelt har været med til at forhindre frafald fra uddannelsessystemet eller eksklusion på arbejdsmarkedet. Blot må vi konstatere, at børnene og de unge har oplevet problemernes tyngde af en sådan karakter, at de har følt sig motiveret til at kontakte en anonym, professionel rådgivningstjeneste.

I forhold til den oprindelige forventning har færre unge benyttet sig af muligheden for rådgivning gennem 24-timers kontaktordning. Projekterne nævner selv, at opretholdelsen af kontaktordningen kræver en del løbende markedsføring, både over for de unge og over for de professionelle, som henviser de unge til ordningen. Derudover oplever projekterne selv, at det lavere antal henvendelser end forventet skyldes proble-

mer i opstartsperioden med at få de praktiske ting på plads – herunder etablering af de fysiske rammer, så der kan afholdes personlige samtaler med de unge, samt at få projektet oprettet på sociale medier og etableret en projekthjemmeside.

Kontaktordningerne er populære blandt professionelle i kommunerne og er ifølge kapitel 7 om forankringen af projekterne i stort omfang blevet videreført i kommunerne. Det opfattes som et relativt billigt tilbud, der opfylder et behov for hurtig hjælp til en gruppe unge, der ikke i forvejen er kendt af systemet. Samtidig er åben rådgivning til unge en serviceydelse, som kommunerne er forpligtede på, og spørgsmålet om forankring har derfor ikke nødvendigvis handlet om, *hvorvidt* man skulle have kontaktordningerne, men om, *hvordan* man skulle have dem. På baggrund af tallene for, hvor mange unge der benytter sig af de kommunale tjenester, oplysningerne om de omkostninger, der har været til PR og fysiske rammer, og det, de unge fortrinsvis bruger tjenesterne til, kunne man overveje, om kommunerne skulle integrere indsatsen i de øvrige forvaltninger og begrænse åbningstiderne. Udover deres eget rådgivningstilbud kunne kommunerne etablere et tættere samarbejde med nationale telefon- og rådgivningstjenester som fx Børns Vilkårs ”Børnetelefonen” (www.bornetelefonen.dk) eller ”Headspace” (www.headspace.dk), der kunne stå for døgnbemandingen af telefontjenesterne. Disse tjenester kendes og bruges i forvejen af mange børn og unge med problemstillinger, der ligner dem, brugerne af 24-timers kontaktordning har haft. Et tættere samarbejde mellem kommunerne og de nationale telefonrådgivningstjenester, hvor fx Børnetelefonen havde ét telefonnummer, de kunne henvise til i hver kommune, ville øge sandsynligheden for, at de unge, der har brug for mere hjælp, end de kan få gennem telefonrådgivningen, hurtigt kan blive sendt videre til anden støtte eller behandling i deres lokale miljø.

FORANKRING

INTRODUKTION

Hovedparten af de i alt 39 projekter, der modtog støtte under ”Lige Muligheder”, er efter projektudløbet blevet enten helt eller delvist videreført.¹³ Hvor vi i de foregående kapitler har fokuseret på indsatsens effekter på projektdeltagerne og på deres perspektiv på projektdeltagelsen, handler dette kapitel om, hvad der er sket med indsatserne efter projektafslutningen. Vi spørger derfor til, hvor mange af de gennemførte aktiviteter der er blevet videreført, efter at satspuljebevillingen var opbrugt, og hvordan de professionelle begrundet de videreførte projekters forankringsmæssige succes.

Undersøgelsen omfatter de projekter, som i begyndelsen af 2013 så ud til at ville blive videreført (COWI, 2013). Analysen bygger på 28 interview med professionelle medarbejdere eller ledere fra 23 projekter, der repræsenterer alle fem initiativer under ”Lige Muligheder”.

I enkelte tilfælde inddrager vi viden om afsluttede projekter, der grundet personsammenfald, eller fordi projektet mod forventning allige-

13. For at variere sproget bruger vi i dette kapitel begreberne ”videreført”, ”forankret”, og ”fortsat” synonymt.

vel var afsluttet, figurerede i interviewene med professionelle. På den måde har vi fået mulighed for at sætte deres forankringsbegrundelser i perspektiv.

De interviewede professionelles forklaringer på, at netop deres projekt er blevet forankret, kan for de flestes vedkommende grupperes under en af tre overordnede begrundelser:

- Den første er, at de opfatter projektet som *meningsfuldt*. Et projekts meningsfuldhed kædes i interviewene sammen med, at det er vel-fungerende, efterspurgt af brugere og professionelle og opfattes som berettiget, fx fordi det ses som virkningsfuldt og som udfyldende et hul i kommunens service over for en relevant målgruppe.
- Den anden almindelige forankringsbegrundelse går ud på, at medarbejderne har sørget for at *dokumentere og evaluere* deres indsats i god tid før projektperiodens udløb, og på den måde har banet vejen for forankringsbeslutningen. I denne sammenhæng fremhæver interviewpersonerne, at det også er en fordel, hvis medarbejderne i projektets forløb har opnået større viden om målgruppen og har sørget for at opkvalificere indsatsen, blandt andet ved hjælp af relevant efteruddannelse og kurser.
- Den tredje hyppigt anførte forankringsbegrundelse fremhæver *markedsføring, lobbyarbejde og ejerskab*. De professionelle beskriver i en del tilfælde arbejdet med at skabe opbakning og ejerskab gennem lobbyarbejde og markedsføring af projektet over for relevante beslutningstagere. Derudover er det en vigtig forankringsbegrundelse, at projektet passer til de politiske strategier, der er i kommunen.

Selvom disse tre overordnede begrundelser går igen i mange af interviewene med de professionelle, er det også tydeligt, at der er forskellige forløb, der kan lede til forankring, og at alle tre forankringsbegrundelser kan være til stede, uden at et projekt af den grund bliver videreført. Undersøgelsen viser dermed også, at det ikke nødvendigvis er et projekts opfattede kvalitet, der er afgørende for, om det kommer til at fortsætte.

INDSATSERNES FORANKRING

De 39 projekters oprindelige projektperiode løb fra cirka medio 2010 til udgangen af 2013. Flere af projekterne fortsatte dog ind i 2014, da projektmidlerne endnu ikke var brugt op. En sådan forlængelse er dog ikke

at betragte som en egentlig forankring af indsatserne, da midlerne ikke er nye. Umiddelbart opfatter man ofte det, at et projekt forankres eller videreføres, som ensbetydende med, at det konkrete projekt fortsættes på lokalt plan. Som vores undersøgelse viser, er det imidlertid ikke den eneste måde, puljefinansierede aktiviteter bliver videreført på (Anker m.fl., 2001).

At der er mere end én måde, en indsats kan fortsætte på, betyder også, at det er forbundet med visse vanskeligheder at kortlægge de afledte effekter af en pulje som "Lige Muligheder" på kommuners og organisationers tilbud til udsatte. Tabel 7.1 viser, at 22 af de 39 projekter i begyndelsen af 2013 så ud til at ville blive videreført (COWI, 2013). Tabellen viser også, hvor mange af projekterne under programmets enkelte initiativer, der stod til at blive forankret. Tilsyneladende har 24-timers kontaktordningerne haft størst succes med at opnå forankring (71 pct.), efterfulgt af efterværnsprojekterne (60 pct.), netværk og samtalegrupperne (58 pct.) og de sociale viceværtsordninger (50 pct.). Tiltagene for unge mødre har haft mindst succes med at slå rod i kommunerne, da kun et af de fire projekter (25 pct.) fortsatte efter projektperiodens udløb.

TABEL 7.1

Status for projekter under de fem initiativer i "Lige Muligheder", baseret på projekternes løbende indberetning. Antal.

Initiativ:	Projekter	Videreført	Afsluttet
Efterværn til tidligere anbragte unge	10	6	4
24-timers kontaktordning for unge	7	5	2
Netværk og samtalegrupper for sårbare børn og unge	12	7	5
Sociale viceværter i ungdomsboliger	6	3	3
Ambulante tilbud til unge, enlige og sårbare mødre	4	1	3
Total	39	22	17

Kilde: Tal fra COWI's sidste delrapport (COWI, 2013).

Tallene i tabel 7.1 stammer fra projekternes egne indberetninger i projektperioden (COWI, 2013). Nogle af projekterne var imidlertid endnu ikke afsluttet på tidspunktet for opgørelsen, hvorfor den endelige afgørelse ikke altid var truffet. Forlængelsen af nogle af de oprindelige projekter skyldtes, at mange af initiativerne oplevede problemer med at rekruttere ansatte og deltagere så hurtigt som oprindeligt påregnet og derfor var kommet senere i gang med aktiviteterne end forventet. En del fik derfor tilladelse til at fortsætte efter den oprindeligt projekterede slutdato, finansieret af ubrugte midler.

Tallene i tabel 7.1 bygger altså for nogle af projekternes vedkommende på en forankring, der allerede har fundet sted, mens de i andre tilfælde er udtryk for en forventning om, at det pågældende projekt vil blive videreført. Tallene skal derfor tages med et vist forbehold. Da SFI i 2014 og 2015 kontaktede de projekter, der oprindeligt så ud til at ville blive videreført, viste det sig, at nogle af disse alligevel var blevet afsluttet, mens et af projekterne, der var opført som afsluttet, omvendt viste sig at være blevet forankret. Endelig var et projekt i første omgang blevet videreført, men senere lukket ned. Dette forhold eksemplificerer det relativt omskiftelige og usikre liv, et projekt har, både fordi opbakningen til forankringen kan forsvinde i sidste øjeblik som følge af økonomiske vilkår eller politiske forhandlinger, og fordi økonomien og dermed forankringen typisk skal genforhandles med jævne mellemrum. At en indsats eller et projekt i første omgang er blevet videreført, er derfor heller ingen garanti for, at det også findes nogle år efter.

Undersøgelsen viser, at spørgsmålet om et projekts forankring ikke altid er ét, der kan besvares med et simpelt ja eller nej. Det ene yderpunkt på skalaen fra forankring til afslutning er, at projektet videreføres som selvstændigt initiativ med nogenlunde samme tilbud, målgruppe og bemanning som før, men med ny finansiering. I den anden ende af skalaen finder vi projekter, der er blevet afsluttet før eller ved projektperiodens udløb, og hvor hverken projektet selv eller dets metoder ser ud til at være blevet implementeret. Mellem disse to yderpunkter befinder sig en række projekter, der ikke er blevet fortsat som sådan, men hvor interviewene viser, at tilbud og metoder i et eller andet omfang er implementeret i kommunens praksis.

Hvis man i gruppen af forankrede indsatser medregner de projekter, der betegnes som afsluttede, men hvor interviewene viser, at elementer af metoden og/eller tilbuddet er blevet implementeret i kommunens praksis, er det ikke 22 men 26 af de 39 projekter, som modtog støtte under ”Lige Muligheder”, der kan betegnes som forankrede (jf. tabel 7.2).

TABEL 7.2

Status for projekter under de fem initiativer i "Lige Muligheder", baseret på projekternes løbende indberetning samt interview. Antal.

Initiativ	Projekter	Videreført	Delvist videreført	Afsluttet
Efterværn til tidligere anbragte unge	10	3	5	2
24-timers kontaktordning for unge	7	5	0	2
Netværk og samtalegrupper for sårbare børn og unge	12	6	3	3
Sociale viceværter i ungdomsboliger	6	3	0	3
Ambulante tilbud til unge, enlige og sårbare mødre	4	1	0	3
Total	39	18	8	13

Kilde: Tal fra COWI, 2013 og opdateret på baggrund af SFI's interview fra 2014-15.

Således opgjort har hele 80 pct. af efterværnsprojekterne opnået forankring. For 24-timers kontaktordningerne ligger forankringsprocenten stadig på 71 pct., mens netværk og samtalegrupperne kommer op på 75 pct. forankring. Projekterne med de sociale viceværter ligger stadig på 50 pct., mens forankringsprocenten for projekterne for de unge mødre ligger på 25 pct.

METODE OG DATAGRUNDLAG

Evalueringen af projekternes forankring bygger på 28 kvalitative telefoninterview med projektmedarbejdere og ledere fra 23 forskellige projekter, foretaget af SFI i 2014. Formålet er at undersøge, hvad der efter fagpersonernes opfattelse har ledt til, at netop disse projekter har opnået forankring. Projekterne er som nævnt blevet udvalgt til interview, fordi de i begyndelsen af 2013 så ud til at blive videreført.

Telefoninterviewene er kvalitative og semistrukturerede. De er foretaget på baggrund af en interviewguide, hvori der spørges til baggrunden og begrundelsen for at forankre projektet, til beslutningsprocessen og finansieringen af forankringen, til hvordan det forankrede projekt forholder sig til det oprindelige projekt, og til projektets berettigelse. Interviewene er blevet optaget og analyseret kvalitativt.

FORANKRINGSPROCESSERNE

Interviewene med de professionelle indeholder blandt andet oplysninger om forankringsforløbet, hvordan finansieringen er tilvejebragt, og hvilke forandringer forankringsfasen medførte.

FORLØBET

De forankrede projekter er videreført på forskellige måder. De fleste af projekterne, der fik midler under ”Lige Muligheder”, befandt sig i kommunalt regi. De er også typisk blevet forankret i kommunerne efterfølgende. Blandt undtagelserne er en af indsatserne for børn af psykisk syge forældre, der fik støtte fra Sundhedsstyrelsen til at fortsætte, og en af de sociale viceværtsordninger, som kollegiets bestyrelse havde mulighed for at videreføre.

De interviewede professionelle beskriver forløbet omkring forankringen af deres projekt forskelligt. Få fortæller, at de allerede på et tidligt tidspunkt har haft en begrundet forventning om, at forankringen ville lykkes. De fleste har løbende arbejdet på at få forankret projektet, uden at vide om deres anstrengelser ville bære frugt, og for et par af projekternes vedkommende er forlængelsen sket meget sent og mod forventning.

Der var ikke nogen, der troede på, at det ville fortsætte, men der sker noget, når det er det politiske spil – når vi andre ikke sidder med om bordet. Der er ikke noget A til B her, der har været Å inde over nogle gange. (Daglig leder)

Omvendt beskriver nogle af de professionelle det som relativt nemt at forhandle fortsættelsen af projektet hjem, fordi de havde opbakning fra den eller de bevilgende parter.

Jeg har været med til at skubbe i den retning i samspil med den stabsledelse, jeg er en del af, og vi har så været med til at servere argumenterne for områdecheferne, som så har truffet den beslutning, at ”ja, det vil vi gerne”. [Det var ikke en hård kamp]. Det er småpenge på et stort budget, de skal af med. (Projektkoordinator)

Når beslutningen om forankring falder på plads relativt sent, kan det have negative konsekvenser for nuværende medarbejderes motivation og dedikation og samtidig vanskeliggøre rekruttering af nye medarbejdere.

Det klingede voldsomt af, fordi de medarbejdere, der var ansat i det, de fornemmede ret hurtigt, at det her, det fortsætter ikke. Så deres engagement i at være der forsvandt – og det sagt, at det var nogle rigtig dygtige medarbejdere, men når man kan mærke, at man sidder i et projekt, der dør lige her om lidt, så har man sgu' ikke så stor lyst til at lægge sin ildsjæl i det. (Teamleder)

Det er særlig problematisk, fordi rekruttering af kvalificerede medarbejdere har været en udfordring i en del af projektforsløbene (se bilag 1).

FINANSIERINGEN

Ifølge en del af de interviewede professionelle er økonomiske overvejelser en væsentlig begrundelse for, at kommunerne har valgt at fortsætte så mange af projekterne under "Lige Muligheder". Fx er der i netværk og samtalegrupperne efter de professionelles opfattelse tale om relativt billige projekter, som har potentiale til at medføre besparelser på længere sigt.

Det er ikke specielt dyrt. Det koster omkring 7-8.000 at have et barn i en gruppe over 20 uger. Inklusive før- og efterarbejde. Så det er en ret billig indsats. (Koordinator)

Finansieringen af projekternes fortsættelse er tilvejebragt på forskellige måder. For de kommunale projekter er det fx forskelligt, om forvaltningen har haft midler på budgettet i en eller flere relevante afdelinger til, at man stort set har kunnet videreføre projektet administrativt, eller om det har været et emne for hede politiske budgetforhandlinger i byråd og udvalg.

Når kommunerne har skullet finde penge på budgettet til at forankre en indsats, der hidtil har været gratis, har de i enkelte tilfælde forsøgt at gøre det i samarbejde med andre kommuner eller med regionen. Der er også eksempler på, at kommuner har medfinansieret fortsættelsen af projekter i eksternt regi, fx en social viceværtordning, der er blevet videreført med finansiering fra kommune, uddannelsesinstitution og boligselskab.

De kommuner, der selv har finansieret hele fortsættelsen, har ifølge de professionelle tilvejebragt midler på forskellige måder, fx ved at hjemtage mange af kommunens anbragte fra andre kommuner, ved at lade de henvisende afdelinger betale et beløb pr. henvist barn eller ved at omprioritere de midler, kommunerne ifølge serviceloven skal bruge på forebyggende arbejde på børn og unge-området ("§ 11-midler"). En sandsynlig medvirkende årsag til, at 24-timers kontaktordningerne har haft stor succes med at blive videreført, er, at kommunerne i forvejen har pligt til at yde råd og vejledning til udsatte og sårbare børn og unge. I nogle tilfælde er pengene fundet i kommunens børn og unge-afdeling, mens andre projekter får eller har søgt medfinansiering fra fx beskæftigelses-, sundheds- eller voksenhandicapområdet. En måde at fordele udgiften til indsatsens videreførelse på er, at de berørte afdelinger skiftes til at allokere medarbejderressourcer til at drive projektet.

Vi fik en lille tillægsbevilling fra foranstaltningsområdet. Præcist hvor pengene blev taget fra, er jeg ikke sikker på. Men vi kører det som sådan et selvorganisatorisk projekt stadigvæk, så familiecentret her får tildelt nogle penge, som vi fordeler til dem af de tre, der har stafetten – det går på skift. (Centerleder)

Indsatserne er typisk blevet videreført med et reduceret budget i forhold til tidligere. Nedskæringerne har i en del tilfælde ramt aktivitetsbudgettet, hvis der har været et, mens det i andre tilfælde er gået ud over personale-normeringen eller tilbuddets omfang.

Projektmidlerne gav, så vidt jeg husker, 100.000 [kr.] om året til aktiviteter, til at prøve at dykke eller ride eller tage på skitur til Sverige, altså sådan en endagstur. Og det kan vi så ikke gøre på helt samme måde. Der bliver vi nødt til at være lidt mere sparsomme og sige: "Hvad kan lade sig gøre på lommeuld og plaster". (...) Men det er jo indholdet, det kommer an på, og det kan vi nogenlunde fastholde. (Teamleder)

For nogle af projekterne er nedskæringerne på budgettet ledsaget af indskrænkninger af fx åbningstid, tilgængelighed eller målgruppe. I andre tilfælde er der ikke længere penge til markedsføring. I de fleste tilfælde lader det ikke til, at medarbejderne opfatter nedskæringerne som meget vanskelige at have med at gøre. De oprindelige midler fra "Lige Muligheder" har finansieret etablerings- og PR-fasen og i mange tilfælde mulig-

gjort udvikling af metoder og tilgange. I det lys præsenterer de professionelle mange af budgetreduktionerne som relativt gennemtænkte og håndterbare.

Der var en justering i forbindelse med den dér permanentgørelse. Der lå jo fx i 24/7, at man kunne kontakte alle dage i ugen, og vi havde medarbejdere til at kunne tage telefonen i weekenden. Men vi kunne registrere, at dér havde vi nærmest ingen opkald, og dér har vi så justeret lidt ind på det og på åbningstiderne. (...) Det har vi jo haft dokumentation på. (...) Så datagrundlaget har givet os et rigtig fint billede af, hvor der var brug for det. (Centerleder)

Ikke alle nedskæringer gør altså lige ondt, og selvom et projekts samlede bevilling er mindre end før, kan medarbejderne godt føle, at de har, hvad de skal bruge, fx fordi ressourcerne er blevet omfordelt til poster, hvor de gør større gavn.

Vi har haft en forøgelse af bemanningen, (...) og det er i en tid, hvor der ellers blev fyret folk, så før i tiden og før projektet, der var der en [medarbejder] 37 timer og to [medarbejdere] 25 timer [om ugen]. Nu [efter projektet] er der tre 32 og en 37 timer, så i de her tider er det en pæn forøgelse. (Projektmedarbejder)

I de fleste tilfælde ser kommunerne ud til at have ramt en balance, hvor projektet finansieres med færre midler, uden at det bliver til en så svækket version, at indsatsen ikke kan fungere. Undtagelsen er en netværk og samtalegruppe, der blev videreført i en så reduceret udgave, at det gik ud over fastholdelsen af deltagerne, og projektet endte med at lukke.

Vi (...) havde [ikke] lyst til at nedlægge det, men vi havde heller ikke råd til at fortsætte grupperne, så vi beholdt det her cafétilbud, hvor vi så håbede, de ville komme og spise noget mad en gang om måneden og hyggesnakke lidt, og det har vi jo desværre så ikke haft den helt store succes med. Når vi har været mange, har vi været en otte stykker. Så det har været svært at fastholde dem, når vi ikke havde grupperne. (Projektmedarbejder)

Tre af projekterne blev videreført med flere ressourcer end tidligere. I det ene tilfælde blev finansieringen tilvejebragt af kommunen selv ved at hjemtage opgaver fra andre kommuner, herunder anbringelser. De andre

to projekter, der fik hævet deres samlede bevilling i forankringsfasen, har begge udvidet tilbuddets omfang og målgruppe. Fortsættelsen af disse to projekter er finansieret af henholdsvis kommunale og statslige midler. I begge tilfælde er forhøjelsen af deres bevillinger så stor, at det har givet en udvidelse af aktiviteter og af staben med flere nye medarbejdere.

Det er mere end en fordobling. Der er fire gruppeledere nu, hvor der før var to, og vi bruger mere tid. (Projektleder)

Særligt for de sociale viceværtordninger gælder det, at finansieringen typisk er søgt fremskaffet med en kombination af kommunale midler og midler fra de berørte uddannelsesinstitutioner og kollegiernes egne kasser, det vil sige huslejemidler. I et enkelt tilfælde er kollegiet så stort, at bestyrelsen selv har haft midler på sit aktivitetsbudget til at videreføre projektet, uden af den grund at have været nødt til at hæve huslejen.

ERFARINGER OG FORANDRINGER

Den oprindelige projektperiode har for mange af projekternes vedkommende bibragt vigtige erfaringer med, hvad det kræver at etablere og drive projekter som dem, der modtog støtte under ”Lige Muligheder”. Det kan både være i forhold til planlægningen og organiseringen af indsatsen og i form af ny viden om målgruppen og dens behov.

Projekterne har benyttet forskellige strategier til at imødegå de udfordringer, som projektforsløbet bød på. Mange af projekterne blev som nævnt forsinket, fordi det viste sig mere udfordrende og tidskrævende at løbe indsatsen i gang end først antaget. I et af interviewene understreger den professionelle da også, at det er en fordel allerede i projekteringsfasen at konkretisere, hvordan projektet skal videreføres.

Flere af de professionelle fortæller, at det var vanskeligere at nå ud til målgruppen, end man havde regnet med, og at det var en medvirkende årsag til, at etableringsfasen i en del tilfælde trak ud. Rekrutteringsudfordringen medførte et behov for at finde på mere eller mindre kreative løsninger på problemet med at synliggøre de nye indsatser over for formelle eller uformelle henvisere og potentielle deltagere. En 24-timers kontaktordning indgik fx et samarbejde med kommunens børn og unge-læge, der tilføjede et spørgsmål om kontaktordningen til et spørgeskema, som hvert år sendes til samtlige 9. klasser i kommunen. Dermed fik ordningen øget synlighed. En anden 24-timers kontaktordning brugte

projektmidler på opslag, foldere og avisartikler på uddannelsesinstitutioner, samt på at give rådgivningen en synlig placering på byens gågade.

NY VIDEN OM MÅLGRUPPEN

Projekterne under ”Lige Muligheder” har ifølge de professionelle givet værdifuld ny viden om målgrupperne og deres udfordringer, hvilket kan have medført tilpasninger af praksis, både under og efter de oprindelige projekters projektperiode. En fagperson fortæller fx, at angst viste sig at være en overraskende udbredt problematik i gruppen af ensomme unge. Et andet projekt har erfaret, at der er grænser for, hvad der kan behandles i samtalegrupper, og i en af 24-7 kontaktordningerne har man prioriteret den sundhedsfaglige ekspertise, da man oplevede mange sundhedsrelaterede henvendelser fra unge.

Det er imidlertid ikke kun egenskaber ved målgruppen, der ind i mellem har overrasket de professionelle. En tredje fortæller således, at de ikke var forberedt på, hvor mange af målgruppens problemer, der hænger sammen med den måde, projektdeltagerne bliver mødt på i omverdenen.

I og med at man kommer med i ufattelig mange sammenhænge som mentor, så får man også en indsigt i, hvordan de unge mødre bliver mødt rundt omkring. Eksempelvis at hvis de henvender sig et eller andet sted i systemet, det kan fx være deres bank, fordi rigtig mange af dem har rod i økonomien, at så er det måske ikke sådan, at de oplever sig mødt med åbne arme. Det kan være, de får nej til at lave en budgetkonto. Men hvis en mentor er med, så oplever vi, desværre og tankevækkende, at der er en ting, der engang imellem kan blive til et ja, hvor det før var et nej. Og det er ikke kun i private virksomheder som banker, men også i vores egne rækker. Det er i statsforvaltningen. Det er i kommunalt regi. Det er i uddannelsessystemet. (Projektleder)

Denne mentorordning viste sig altså at være meningsfuld. Ikke kun, fordi mentorerne kunne vejlede de unge mødre, men også fordi mentorerne kunne bevirke, at de fik en bedre behandling, end de ellers ville have fået. Dette er et af flere eksempler på, at projekterne kan spille en rolle i forhold til andre problematikker end dem, de var tiltænkt. Som reaktion på denne form for ny viden om de udsatte og sårbare børn og unges behov har en del af projekterne opkvalificeret deres medarbejdere eller tilpasset målgruppe eller indsats efter erfaringerne.

BUREAUKRATISKE FORHINDRINGER

Projektperiodens udløb har i mange tilfælde været en naturlig anledning til at tage projekternes form, målgruppe og indhold op til fornyet revision. En af styrkerne ved nogle af de projekter, der modtog støtte under ”Lige Muligheder” var deres tværgående karakter, der fx gav mulighed for at sikre sammenhæng i indsatsen over for udsatte og sårbare børn og unge, også når de overgik til voksensystemet som 18-årige. Flere af de professionelle beskriver imidlertid, at denne tværgående karakter kan skabe udfordringer i forankringsfasen.

Den lovgivningsmæssige eller kommunale måde at strukturere opgaveløsningen på har i nogle tilfælde vist sig at være en barriere for forankring. Det gælder ikke mindst for de projekter, der har ønsket en fleksibel øvre aldersgrænse for deltagerne. De har ikke altid kunnet bibeholde den nemme og fleksible adgang til hjælp, som var et kerneelement i mange af initiativerne under ”Lige Muligheder”.

Da vi evaluerede på det, kunne vi se kvalitet og relevans i begge forløb, men unge-ADHD-gruppen var den, som i mindst udstrækning kunne retfærdiggøres som en Børn og Unge-opgave. Dér havde vi mange over 18 år. Så dér gik vi i dialog med voksenområdet for at høre, om det var noget, som vi eventuelt kunne samarbejde med dem om eller finde nogle former, hvor det kunne give mening at beholde tilbuddet og eventuelt bruge det til at styrke samarbejdet hen over børn og unge- og voksengrænsen. Og det var jeg selv meget tændt på, men det lykkedes ikke at finde tilstrækkeligt fodslag. (Centerleder)

Bureaukratiske skel og grænsedragninger kan således spille en rolle for i hvilken form, et projekt har mulighed for at fortsætte. Det er ikke mindst et spørgsmål om økonomi og hænger sammen med de forskellige lovgivningsmæssige og økonomiske rammer for de forskellige afdelingers virke.

Noget af det, der var en udfordring, var, at vores tilbud var åbent og ikke krævede visitation, hvor voksenområdet er så trængt på ressourcer, at sådan en idé ville de ikke kunne indgå i. De vil kun kunne understøtte noget, der var specifikt målrettet deres målgruppe. (...) Så de lavede deres egne tilbud på handikapområdet i voksenpsykiatrien. (Centerleder)

Der er dog også eksempler på, at projekter har fået lov at udvide målgruppen aldersmæssigt i forbindelse med forankringen, enten fordi de har fået tilført flere ressourcer eller foranlediget af lignende lovgivningsmæssige overvejelser.

Vi tager dem længere ned. Når det er § 11 [-midler,]så er det også forældresamtaler, og det er småbørnssamtaler, og vi har udvidet det med sorggrupper og alt muligt. Så selve tilbuddet har udvidet sig. (Daglig projektansvarlig)

Spørgsmålet om, hvem der skal have adgang til et projekt, handler imidlertid ikke blot om ansvarsfordeling og om, hvem der betaler, men også om at sikre, at det er den tiltænkte målgruppe, der får glæde af indsatsen. Noget af det, der ifølge nogle af de professionelle har været diskuteret i forbindelse med fortsættelsen af fx netværk og samtalegrupper, er, om projektet skal kræve visitering eller ej. Visitering kan sikre en screening af deltagerne, der forhindrer, at unge, der ikke er sårbare nok, tager pladser fra dem, indsatsen var tiltænkt, samt sikrer, at kommunen kan monitorere indsatsens virkninger og pris pr. person. Omvendt kan krav om visitering være en barriere for, at unge, der kunne have glæde af projektet, får adgang.

[At undgå visitering] er nok helt klart en fordel – altså det betyder, at vi tager unge ind, som ikke nødvendigvis har en sag i forvaltningen, og det gør det nemmere at komme med i projektet. For en visitering vil typisk ligge under § 11.3, men der skal stadig tages stilling i forvaltningen, om vedkommende er berettiget til det. (Socialchef)

I interviewene er der en del eksempler på, at kommuner med varierende held har søgt at finde løsninger på de bureaukratiske grænse- og kontrolproblematikker, som visitation og aldersgrænser er eksempler på.

I arbejdsmarkedslovgivningen er man jo ung, indtil man er 30. Og det er jo omkring det her med uddannelsespligt og betragtninger om arbejds- og uddannelsesparathed – der skiller den ved 30 eller 29. Så det var et ønske fra arbejdsmarkedsforvaltningen, som vi i øvrigt rigtig gerne gik ind på, fordi en af vores erfaringer i projektperioden er jo, at de udfordringer, man står i, ikke nødvendigvis hænger sammen med en ung alder. (...)Vi har jo også

oplevet i projektperioden at måtte sige nej til nogen alene pga. deres alder, fordi der var rigeligt at tage af inden for målgruppen. Så det er i hvert fald en forandring. (Projektleder)

En af de udfordringer, de professionelle har stået overfor i forankringsfasen, har været, at projektformen tilsyneladende har muliggjort en lidt løsere og mindre bureaukratisk tilgang til adgangskriterier og kontrol, end nogle kommuner efterfølgende har haft lyst til – eller har set sig i stand til – at fortsætte med. En del af de kommunale projekter har således haft en åben adgang, der minder mere om den tilgang, man forventer sig af en frivillig organisation, end om et kommunalt tilbud (Lipsky & Smith, 1989). Flere af de interviewede frygter, at kvaliteterne i den frie organisering vil gå tabt, hvis kommunen for at spare slår projektet sammen med egentlige myndighedsopgaver og dermed knytter projektdeltagerne til de sårbare og udsattes levegrundlag.

Det kan godt være, at vi er kommunalt ansatte, men vi leverer faktisk et stykke forrygende relationsarbejde. Og på en eller anden måde går der mudder ind i det, hvis man bringer myndighedsopgaven ind over også. Det er rigeligt, at der sidder mentorer, (...) der er socialrådgivere og faktisk sidder i børnefamilierådgivningen (...) med anbringelsessager. Det er den samme, som man kan møde hernede i [projektet]. Det i sig selv er jo en udfordring, når man laver relationsarbejde. Hvis vi så også skulle være dem, der konkret kunne være udslagsgivende for, om man får sin ydelse eller ej eller bliver trukket i ydelse ... Det har vi i hvert fald valgt i første omgang at lade ligge. (Projektleder)

Nogle projekter beskrives som bedre egnede til integration i kommunens normaltilbud end andre, fx fordi de er udvidelser af eksisterende tilbud til målgrupper med kendte behov. Fx har to forskellige kommuner, der begge har haft både netværk og samtalegrupper samt 24-timers kontaktordning, i det ene tilfælde valgt at videreføre grupperne og i det andet kontaktordningen. Forskellen kan hænge sammen med demografiske forskelle kommunerne imellem, men også med forhold som fx samarbejdet mellem projektets medarbejdere og andre afdelinger i kommunen.

FORANKRINGSBEGRUNDELSER

De interviewede professionelle fremhæver mange grunde til, at netop deres projekt er blevet forankret. Selvom der er forskel på, hvad de lægger vægt på i deres forankringsfortællinger, kan de fleste af deres forklaringer indpasses under en af tre overordnede forankringsbegrundelser:

- Projektets meningsfuldhed
- Projektets rettidigt dokumenterede resultater
- De professionelle markedsføring, lobbyarbejde og arbejde med at fremme ejerskab.

MENINGSFULDHED

Den hyppigste forankringsbegrundelse i interviewene er, at projektet bliver opfattet som *meningsfuldt*. Meningsfuldhed hænger blandt andet sammen med tilbuddets kvalitet, altså det at have et godt og velfungerende projekt. Det er imidlertid påfaldende, at de fire afsluttede projekter, der omtales i interviewene, i næsten lige så høj grad som de forankrede projekter beskrives som gode og velfungerende. Undersøgelsen viser altså, at det ikke altid er i forhold til kvalitet, at de afsluttede projekter adskiller sig fra de forankrede. Denne pointe kan være med til at understrege, at der skal mere til end opfattet meningsfuldhed for, at en kommune eller en anden aktør vælger at finansiere forankringen af et projekt.

For at et projekt skal være meningsfuldt, skal det også være efterspurgt af målgruppen og de fagpersoner, der henviser til det:

De gode resultater fra projektperioden. At (...) der er rigtig mange børn og forældre, der har været glade for at kunne bruge grupperne. Det jo ret vigtigt. At henviserne synes, det har været rigtig fint at have et tilbud at kunne henvise til. Og så har vi lavet en intern evaluering, som viste, at der var et behov, men også, at børn, forældre og henvisere tænker, at det er et rigtig godt tilbud. De ventelister og den mødefrekvens, der har været, siger også noget om tilbuddets kvalitet, og at både børn og forældre synes om det. Og lige p.t. står der omkring 50 børn på venteliste til de kommende grupper. (Projektkoordinator)

Ud over projekternes positive virkninger og efterspørgslen efter dem, skal der altså typisk også være en opfattelse af, at projektet udfylder et

hul i kommunens eller organisationens serviceydelser over for en målgruppe, som man føler sig berettiget til at bruge ressourcer på, hvis projektet skal have held med at blive forankret:

Det blev politisk besluttet, at vi skulle fortsætte, og det, der har ligget til grund, er, at vi har haft rigtig mange unge igennem – vi ligger på omkring 350 årlige henvendelser. [Og] vi har på længere sigt måttet lave en grænse på maks. ti samtaler per ung. Så det har været et rigtig godt tilbud, og samarbejdspartnerne har været meget tilfredse med at have det her tilbud til kunne henvise til, fordi man kan sige, at der har været et hul tidligere, hvor der ikke var nogen at henvise de unge til i forhold til de her lettere problemstillinger, hvor det ikke er myndighedsafdelingen, der skal ind over. (Projektmedarbejder)

For at et projekt skal kunne kaldes meningsfuldt, kan man altså argumentere for, at det både skal have kvalitet, være efterspurgt og dermed være en berettiget udgift. Fordi meningsfuldhed består af andet end en intern kvalitetsvurdering, kan udsving i efterspørgsel og politiske og strategiske ændringer i kommunens tilgang til målgruppen også være med til at underminere et projekts forankring. Det sker blandt andet i forbindelse med analyser af kommunernes udgifter med henblik på at finde de poster, der kan undværes, når der skal findes besparelser. Flere professionelle fortæller, at deres projekt er blevet foreslået afsluttet på baggrund af den slags analyser, fordi indsatserne ikke bliver opfattet som kommunale kerneopgaver.

Man [har] grundlæggende (...) tænkt, at man havde et projekt her, man kunne undvære, set i lyset af, at [kommunen] de seneste år har skullet spare rigtig mange penge. Og så har man skåret ind til benet og sagt: ”Der er noget, der er skal-ydelser, og det her er ikke en af dem”. (Centerleder)

Om den enkelte kommune er endt med at følge anbefalingen eller ej, er forskelligt. At nogle kommuner har siddet anbefalingen overhørig kan fx bunde i demografiske eller politiske forskelle kommunerne imellem, herunder nogle kommuners ambitioner om at kunne fremvise konkrete resultater i forhold til eksempelvis en politisk strategi om forebyggelse af sociale problemer.

VELDOKUMENTEREDE RESULTATER

For at et projekt kan blive forankret, må de ansvarlige ledere eller medarbejdere levere det nødvendige beslutningsgrundlag. De skal derfor sørge for løbende at dokumentere deres indsats og resultater, deltagerantal o.l. og sørge for, at oplysningerne bliver sendt videre til relevante beslutningstagere sammen med formelle indstillinger eller ansøgninger på de rigtige tidspunkter i forløbet.

Nogle af de professionelle fortæller om positive effekter af projektdeltagelsen på målgruppen. De henviser fx til, at antallet af børnesager i kommunen, ifølge deres egne opgørelser, er faldet, mens indsatsen har stået på, eller at deltagerne i et konkret projekt har opnået bedre uddannelses- og arbejdsmarkedsdeltagelse end før.

Vi har fulgt det meget tæt, både med den statistik, der er blevet indleveret, men også derudover, og det gjorde vi helt fra start af. Og der kunne vi både vise stigende henvendelser, men det viste sig også, at dem, vi havde fat i, ikke senere [blev] til sager i kommunen. (Centerleder)

Vi lavede en midtvejsevaluering, hvor vi kunne påvise, at flere [af de unge mødre] var kommet i uddannelse og var blevet selvforsørgende. Så arbejdsmarkedsområdet kunne se, at ”det her giver rigtig god mening for os, fordi vi sparer faktisk nogle overførselsindkomster”. Og vi kunne påvise, at antallet af børnesager var faldet, altså fra 21 aktive børnesager på de cpr-numre, som vi lavede evaluering på, hvor der var 9, der var lukket ned. Så foranstaltningsområdet kunne se: ”Det her giver rigtig god mening for os, fordi vi rent faktisk har færre foranstaltninger på børneområdet”. Og sundhedstjenesten kunne se: ”Jamen, hov, det, at der er mentorer, det påvirker antallet af behovsbesøg”. (Projektleder)

At de professionelle beskriver evaluering og dokumentation som en af hovedårsagerne til, at et projekt bliver forankret, skal dog ikke forstås sådan, at et projekt skal kunne fremvise statistisk signifikante virkninger for at blive videreført. Selvom en del af de professionelle har sat konkrete mål op, som fx at mindske frafald, har de oplevet problemer med at dokumentere, at en eventuel forbedring skyldes indsatsen.

Vi evaluerer det selvfølgelig løbende. Men det, vi også har fundet ud af, det er, at det jo er svært at måle på tal. Vi har lavet de der smart-sikrede mål: bo-perioden vil vi gerne have til at stige og færre udsættelsessager osv. (..) der er længere bo-tid, men der er så mange faktorer, der spiller ind, så man ved jo ikke helt, om man alene kan tilskrive det beboerrådgiveren. For det kan også være noget med, at der er flere, der søger. (Administrator)

Flere professionelle begrundet forankringsbeslutningen med en fornemmelse af, at indsatsen virker og har potentiale til at skabe besparelser på længere sigt, snarere end med tal for uddannelsesrater og arbejdsmarkedstilknytning. Dokumentation skal dermed forstås som fx registreringer af efterspørgsel i form af brugerhenvendelser og ikke som egentlige målinger af effekten af det forebyggende arbejde i forhold til de sårbare og udsatte unges helbred eller uddannelses- og arbejdsmarkedsdeltagelse.

Det (...) er ikke den dybere cost/benefit-analyse, der har ligget til grund [for forankringsbeslutningen], det er mere på fornemmelsen af, at det her, det forekommer simpelthen for meningsfuldt til at lade være. Og indsatsen er overkommelig. (Centerleder)

Timing beskrives som væsentlig for at opnå den nødvendige dokumentation. Men de professionelle fortællinger indeholder eksempler på afsluttede projekter, hvor personalet har udvist rettidig omhu i forhold til at få deres resultater dokumenteret og har skrevet de rigtige indstillinger og i et enkelt tilfælde endda rejst medfinansiering fra det private erhvervsliv, uden at det er lykkedes at få kommunen til at finansiere resten.

Hele forankringsprocessen startede jeg op med fra dag ét [...], og det var også planen, hvor der også har været møder med cheferne fra de forskellige afdelinger og direktøren osv., osv., osv. Men da vi kom til pengekassen, blev der lukket i. (...) Jeg tror, det handler om, at jeg har været for langt fremme i skoene, og jeg har simpelthen været for fremsynet, været for udviklingsminded i forhold til [forankringen] – og i og med at jeg har siddet med mit eget lille projekt. Der har ikke været nogle ledere deroppe, der har fået den her idé. (Projektleder)

Sagen er et eksempel på, at det ikke altid er nok til at sikre forankring at have et velrenommeret projekt med tilfredse brugere og levere det nødvendige beslutningsgrundlag i rette tid.

Selvom manglende dokumentation og evaluering beskrives som en risikofaktor i forhold til at videreføre sociale projekter, kan det naturligvis være svært at afgøre, om manglende eller halvhjertet dokumentation og argumentation er årsagen til, at et projekt ikke opnår forankring. Eller om den manglende dokumentation og evaluering bunder i en forhåndsviden om manglende interesse for at fortsætte projektet blandt beslutningstagerne.

Ret tidligt blev det tydeligt, at [det ville blive afsluttet]. Så vi fulgte projektet til dørs, og vi har forsøgt at lave de beskrivelser, der skulle til, men vi har vidst, at det havde nok svære kår. (Centerleder)

MARKEDSFØRING, LOBBYARBEJDE OG EJERSKAB

Dokumentationen og evalueringerne har ikke alene udgjort et væsentligt beslutningsgrundlag for de personer, der har haft den endelige afgørelse i forhold til, om indsatserne skulle fortsætte. De har også givet projektmedarbejdere og -ledere anledning til at fortælle om deres arbejde internt og eksternt. De har dermed tjent en funktion i forhold til markedsføring, lobbyarbejde og opdyrkning af ejerskab, som udgør den tredje hovedbegrundelse for forankring i interviewene med de professionelle.

Materialet viser, at der i mange tilfælde har været behov for at markedsføre projektet, ikke blot over for brugerne, men også over for samarbejdspartnere og internt i forvaltningen.

Det væsentligste har været, at der både har været et tværsektorielt ejerskab i styregruppe og koordineringsgruppe, og at der har været en evaluering, der viser, at det gav mening og var brugbart for alle tre områder, og at der har været politisk opbakning. Kendskab og opbakning. (Projektmedarbejder)

Mange af de professionelle har aktivt anvendt nyhedsbreve og orienteringsmøder i politiske udvalg og styregrupper til at fodre politikere og administratorer med information og gode eksempler, som de har kunnet referere til og bruge i deres daglige arbejde.

En succesfuld markedsføring på chef-/afdelingsniveau og direktørniveau og over for politikere har derfor været et element i arbejdet med at skabe en politisk opbakning og ejerskab hos relevante beslutningstagere. Det har ikke mindst været nødvendigt for de indsatser, der har befundet sig i skellet mellem forskellige afdelingers ansvarsområder.

Den, der lever alene, dør alene. Altså, hvis det nu havde været sundhedstjenestens eller sundhedsplejerskernes projekt, så kan det godt være, at de har været vildt begejstrede for det. Og det kan godt være, at man har kunnet sige, at det ser godt ud. Men den dag, man skal tage stilling til, om man vil bidrage til, at det fortsætter, så er det sundhedsplejerskernes projekt (...) Så man bliver nødt til at lave de samarbejder, så det giver mening for andre at bidrage til det. (Projektmedarbejder)

Manglende ejerskab kan både hænge sammen med, at projektet har eksisteret for isoleret i forhold til kommunen og ikke har haft held med at etablere fx samarbejde og stabil kontakt til interessenter andre steder i organisationen. Projekter kan også, som følge af reorganiseringer eller politiske overvejelser, blive lagt i hænderne på personer, der ikke er særligt interesserede i dem. Et par af de afsluttede projekter lader således til at være blevet en slags stedbørn i afdelinger, hvor ingen følte nok for dem til at kæmpe for deres forankring.

Det store fokus på kommunikation og markedsføring af projektet, der er i en del af interviewene, indikerer, at et vellykket projekt har brug for, at dets stab eller ledelse omfatter en eller flere personer med gode kommunikationsfærdigheder og et godt netværk eller gode netværksfærdigheder.

Projektkoordinator [formåede] på fornemste vis (...) at køre det projekt igennem med statistikker og registreringer og alt, hvad der bimler og bamler og plus kontakt til det politiske niveau og (...) chef- og direktørniveau (...). Det har simpelthen gjort, at både politikere og direktører har villet, at vi implementerede det projekt. (...) Når de rette folk gør de rette folk nysgerrige, så kommer bevågenheden. Så det er et spørgsmål om, hvem man har. Og vedkommende, der var projektkoordinator, kender hele det politiske system (...) og sidder med i [udvalg]. (Daglig projektansvarlig)

En sådan bred inddragelse af forskellige niveauer i projekterne er dog kun en fordel, så længe de involverede parter er samarbejdsvillige. Det er således også muligt for en projektleder at udtale, at mangel på styregruppe og en stille eksistens har været den væsentligste forskel på hendes forankrede projekt og et andet "Lige Muligheder"-projekt, der ikke blev fortsat.

De kørte jo på en helt anden måde med at have styregruppe og chefer og alt sådan noget, og det endte jo fandme med at blive lukket før tid. (...) Der sad nogle mennesker i den styregruppe helt op på chef- og direktørniveau, som faktisk ikke havde hverken tid eller overskud eller interesse for projektet. (...) De fik simpelthen ikke den opbakning, de havde brug for, og de havde heller ikke råderet over økonomien – de skulle hele tiden spørge og beskrive til deres nærmeste chef og styregruppe. Og det var egentlig, derfor (...) de valgte at sige: "Nu finder vi et nyt arbejde". (...) Vi har [omvendt] haft det som fordel, at vi ikke har haft en styregruppe, som har skullet sidde og diskutere eller have meninger om, hvordan vi greb tingene an. Vi havde fuldstændig frie hænder (...) til at gøre tingene, som vi ville. (...). (Projektmedarbejder)

Det er ikke kun de professionelles lobbyarbejde over for politiske og administrative nøglepersoner, der har fremmet forankringen af visse projekter. Det understøtter de positive evalueringer fra projektdeltagerne i de foregående kapitler, hvor såvel pårørende som plejefamilier og deltagerne selv aktivt har søgt at få projekterne videreført.

Vi har også plejebørn med på vores projekt, og de begyndte at ringe til borgmesteren! Fordi de ville have det skulle fortsætte, fordi de synes det var så godt. Og det var der også ensomme børn, der gjorde. Jeg ved ikke hvor mange, men jeg ved, de var meget aktive. (Projektkoordinator)

Et sidste aspekt, der fremhæves i interviewene, er, at det i forhold til arbejdet med at markedsføre, skabe ejerskab og lobbye for et projekts forankring er en klar fordel, hvis projektets tilgang passer med en politisk strategi eller strømning i tiden.

Nogle synes, det en serviceforringelse, men lige meget hvad er der ikke nogen vej udenom, vi bliver nødt til at rette ind efter de

røgsignaler, der kommer fra den politiske pibe, der bappes på, så derfor forsøger vi at sætte nogle forløb op, der klart kvalificerer til at være en del af et fællesskab, som vi kan stå inde for. Og der er evidensbasis for, at mennesker godt kan komme sig i fællesskaber af forskellige størrelser og ikke kun 1:1. (...) Og det betyder ikke, [at] vi slipper den her 1:1-tilgang helt, men vores tænkning er nødt til at være en anden. (Centerleder)

I andre interview nævner de professionelle, at projekterne passer godt til kommunens fokus på forebyggelse eller gruppebaserede tilganges aktuelle popularitet. Overensstemmelse mellem projektets metoder og tilgange og aktuelle strømninger i det sociale arbejde kan dels begrunde, at ét projekt vælges frem for et andet:

Mit bedste bud handler om, at det spiller rigtig godt ind med den tidligere forebyggelse, at børnegrupperne er en indsats, der kan (...) adressere nogle svære problematikker eller udfordrende livssituationer på en anden måde, end hvis vi når så langt hen, at der bliver lavet en sag på barnet. Så det taler rigtig godt ind i det forebyggende arbejde. Og så ved jeg, at det at arbejde med grupper er det nye sort i [kommunen], og det er der mange, der er glade for. (Projektkoordinator)

KONKLUSION

Mellem halvdelen og to tredjedele af de 39 projekter, der modtog støtte under ”Lige Muligheder”, ser efterfølgende ud til at være blevet forankret i et eller andet omfang. De videreførte projekter dækker alle puljens fem indsatsområder, men ikke i lige høj grad. Efterværnsprojekterne og 24-timers kontaktordningerne har haft størst succes med at blive videreført, mens projekterne for unge, sårbare mødre havde mindst succes.

FORANKRINGSPROCESSERNE

De forankrede projekter er blevet videreført på baggrund af et forløb, hvor medarbejderne har søgt finansiering hos relevante parter i eller uden for hjemorganisationen. De fleste af projekterne er fortsat i kommunalt regi. I et mindretal af forløbene har forankringen stort set været en formalitet, eller den er sket i 11. time og mod forventningen. For de fleste projekters vedkommende har det tilsyneladende været noget, der

krævede benarbejde, men uden at det blev en hård kamp. I mange tilfælde er den endelige afgørelse tilsyneladende taget sent, hvilket medfører en risiko for, at medarbejderne søger væk og/eller mister engagementet i projektet i de sidste måneder.

Finansieringen af fortsættelserne er tilvejebragt med midler fra kommunens budget, eventuelt som et samarbejde fra flere af de afdelinger, der potentielt vil have gavn af projektets resultater, fx børn & unge-, sundheds- og/eller beskæftigelsesområdet. I nogle tilfælde har kommunen hjemtaget opgaver som anbringelser fra andre kommuner, omprioriteret sin brug af midler til forebyggende arbejde eller søgt medfinansiering udefra. For de fleste, men ikke alle, projekters vedkommende er videreførelsen sket med et reduceret budget.

Erfaringerne fra de oprindelige projekter har både ledt til forandringer før og i forbindelse med forankringen. Det tog fx længere tid at rekruttere personale og deltagere til projekterne end påregnet, og nogle af projekterne udviklede derfor kreative markedsføringsløsninger. Det anbefales at medtænke implementeringsarbejdet allerede i planlægningsfasen. Projekterne har ført til ny viden om målgrupperne og deres problemer, fx at ensomhed hos unge ofte er relateret til social angst, at medicinsk ekspertise er efterspurgt hos anonyme rådgivningstilbud, og at prostitution er for tabuiseret til at kunne behandles gruppebaseret. Den nye viden har i flere tilfælde ledt til kompetenceudvikling og/eller justering af indsats og målgruppe.

FORANKRINGSBEGRUNDELSER OG -RISICI

De professionelle kæder således fortsættelsen af deres projekter sammen med især følgende tre faktorer:

1. Meningsfuldhed
2. Dokumentation af resultater
3. Markedsføring, lobbyarbejde og ejerskab.

At en indsats er *meningsfuld*, betyder fx, at den bliver anset for at være velfungerende, at der er efterspørgsel efter den blandt målgruppen og blandt dem, der henviser eller visiterer til tilbuddet. For at kommunen eller andre aktører finansierer en fortsættelse, skal der være tale om en indsats og en målgruppe, som det opfattes som rimeligt at bruge penge på. Det betyder i praksis, at også projekter, der betegnes som velfunge-

rende og efterspurgte, er blevet afsluttet, fx fordi det ikke blev opfattet som begrundet at tilbyde den form for indsats til denne målgruppe.

Den anden forankringsbegrundelse er, at projektets fremgang og resultater er *veldokumenterede*. Det skal ikke forstås sådan, at der har været et krav om målbare effekter, men snarere sådan, at man har foretaget en registrering af aktiviteter, henvendelser o.l. Rettidig dokumentation, ansøgninger og indstillinger kan dog ikke alene garantere forlængelse.

Den sidste hovedbegrundelse for, at projekterne har kunnet forankres, handler om politik og om, hvordan projektmedarbejderne gennem *markedsføring, lobbyarbejde og (opdyrkelse af) ejerskab* hos relevante interessenter kan være med til at fremme forankringen af indsatsen efter projektperiodens udløb. Undersøgelsen peger på, at en af de faktorer, der kan være med til at bære forankringen af en indsats igennem, er, at den er velintegreret i de afdelinger, der skal finansiere fortsættelsen.

I markedsførings- og lobby sammenhæng er det en fordel, hvis projektet matcher kommunens strategi eller politiske strømninger på feltet. Om der er politisk vilje til at forlænge en indsats, kan altså også hænge sammen med, om indsatsen passer ind i en overordnet strategi og dermed kan være med til at demonstrere politisk handlekraft. De økonomiske realiteter, der præger hverdagen i kommunerne og hos andre projektejere, har ligeledes været med til at fremme indsatser og metoder, der får pengene til at strække længere. Netop opfattelsen af, at man får ”meget virkning for få penge”, har tilsyneladende fremmet, at mange af de indsatser, der har modtaget støtte under ”Lige Muligheder”, efterfølgende blev forankret - også selvom det for de flestes vedkommende ikke umiddelbart har været muligt at måle og dokumentere indsatsernes effekter.

BILAG

BILAG 1 DEN LØBENDE EVALUERING AF PROJEKTERNE UNDER "LIGE MULIGHEDER"

Som en del af evalueringen har COWI foretaget en løbende evaluering af projekterne, som er blevet indrapporteret til Socialstyrelsen i form af en rapport en gang om året (COWI 2013, COWI 2012, COWI 2011, COWI 2010). Den løbende evaluering af projekterne havde fokus på evaluering af selve projektformen og ikke på resultater.

For de fleste projekter viste det sig, at opstarten var sværere og tog længere tid end forventet. Det var forskellige faktorer, som gjorde, at det generelt tog op til et år, før et projekt var etableret og i fuld drift. De faktorer, som især gjorde sig gældende, var ansættelse af personale og den fysiske etablering af projektet.

I forhold til ansættelse af personale var det for en række projekter svært at finde de rette profiler og efterfølgende at fastholde dem. Især de projekter, som baserede sig på halvtidsstillinger eller havde et timetal derunder, havde svært ved at ansætte og fastholde personale.

Mange projekter havde større udfordringer med at finde de rette fysiske lokaliteter end forventet, herunder overvejelser om, hvilket signal den fysiske placering sendte til målgruppen, fx om projektet blev oplevet som en del af den kommunale forvaltning eller som et særskilt tilbud. En del af projekterne så det som en fordel ikke at blive opfattet som en del af den kommunale forvaltning, da børn og unge i målgrupperne generelt kan have mistillid eller skepsis til "systemet". Omvendt var der for de projekter, som havde brug for tæt samarbejde med sagsbehandlere i kommunen, en fordel i at være tæt på eller integreret i det kommunale miljø. En anden erfaring er, at det allerede ved oprettelsen af projektet er vigtigt, at der er en klar strategi for, hvordan projektet indgår i kommunens samlede tilbud på det givne område, samt hvordan projektet forankres på længere sigt. Er denne strategi ikke klar og tydelig, risikerer projektet meget nemt dels at komme til at fungere som et "isoleret" tilbud, der skal kæmpe for sin berettigelse, dels at bruge mange kræfter i slutningen af projektperioden på at sikre videreførelse i kommunalt (eller andet) regi.

De fleste projekter har fastholdt deres formålsbeskrivelser. Enkelte projekter har dog måttet revidere formålsbeskrivelsen på grund af forskellige omstændigheder, men generelt har der ikke været problemer med at leve op til formålsbeskrivelserne. Samtidig er erfaringen, at en

klar og tydelig formålsbeskrivelse er et vigtigt fundament for at få et succesfuldt projekt.

Erfaringen fra projektperioden viser, at det er vigtigt, at rekrutteringen af målgruppen er både velovervejet og velplanlagt allerede ved projektstart. Jo bredere målgruppen er, desto mere detaljeret skal selve rekrutteringen være planlagt. I overvejelserne om rekruttering skal indgå både, hvorledes projektet markedsfører sig over for potentielle deltagere, og hvorledes projektet får etableret et tæt samarbejde med de sagsbehandlere, der skal visitere deltagerne (såfremt visitation er et krav), eller de samarbejdspartnere, der kan henvise mulige deltagere.

Erfaringerne peger på, at det er en styrke, hvis der inden opstart af projektet foretages en screening af, hvordan den potentielle deltagergruppe ser ud, herunder hvilke snitflader der er til andre tilbud i kommunen eller regionen, og om der er praktiske forhindringer i forhold til at rekruttere de planlagte deltagere, som eksempelvis transporttid og samtykke fra forældre.

Projekterne har stort set gennemført alle de planlagte aktiviteter med de tilpasninger, som følger af den konkrete deltagergruppe. Samtidig peger erfaringerne på, at det er vigtigt at give deltagerne mulighed for at få indflydelse på de aktiviteter, der gennemføres, så der sikres ejerskab og inddragelse. De fleste projekter har fulgt deres tidsplan, dog med lidt forskydning på grund af en senere og længere opstart end planlagt ved projektsøgningen, herunder en længere fase med rekruttering af deltagere.

Erfaringerne peger på, at organiseringen af projektet har stor betydning for gennemførelsen af og succesen med projektet. Hvordan den konkrete organisering skal være, afhænger naturligvis meget af det enkelte projekts formål og målgruppe, men der er på tværs af initiativerne nogle generelle elementer, som er afgørende for gennemførelsen af projekterne:

- Tilgængelighed. En del projekter har oplevet, at det er af stor betydning at være tilgængelig døgnet rundt, således at barnet eller den unge oplever trygheden ved at vide, at der er hjælp at hente uanset tidspunktet. Skal dette imødekommes, stiller det store krav til organisering og bemanning af et projekt. Derfor må det nøje overvejes, hvor høj grad af tilgængelighed projektet vil tilbyde samt de økonomiske konsekvenser af tilgængeligheden (jo højere tilgængelighed, desto dyrere bliver projektet).

- Personlige relationer. Den personlige relation mellem barnet/den unge og projektmedarbejderen har stor betydning og er en afgørende faktor for projektets succes. Det indebærer, at opbygning af relationer skal medtænkes i projektets organisering. Samtidig er en stabil medarbejderstab af afgørende betydning, da hyppige medarbejderskift kan få negativ indflydelse på projektets resultat, da man mister viden og erfaring, hver gang en medarbejder forlader et projekt.
- Projektledelse. Det har vist sig vigtigt, at projektlederen er tæt på projektet og deltager i aktiviteterne, således at han/hun også er den, der kan sikre en tæt forankring til den organisation, som projektet er en del af. Erfaringerne viser, at det i de projekter, hvor projektlederen ikke er med i den daglige drift, er sværere at forankre projektet.

Der er nogle generelle forhold, som uanset projekternes (og initiativernes) forskellighed kan have indflydelse på projekternes resultater. En stabil, fagligt dygtig og engageret medarbejderstab har stor betydning for børnene/de unges tillid til projektet og dermed for muligheden for at opnå positive resultater. Det er så at sige fundamentet for at kunne komme til at arbejde med konkrete indsatser og udvikle eller afprøve nye metoder. Tværfaglige samarbejder med sagsbehandlere, psykiatriske tilbud, andre sociale tilbud, skoler, uddannelsessteder, boligselskaber, jobcentre, Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) mv. har vist sig at have stor betydning, både for at kunne tilbyde børnene/de unge en sammenhængende indsats, og for at understøtte indsatsen i det enkelte projekt. Det var de færreste projekter, der på forhånd havde indgået aftaler om tværfaglige samarbejder.

BILAG 2 EFTERVÆRN FOR TIDLIGERE ANBRAGTE

Bilagstabel B2.1 sammenligner projektdeltagerne i *Efterværn for tidligere anbragte* og en kontrolgruppe, identificeret ved hjælp af propensity score matching. Tabellen viser et meget tæt match mellem de to grupper, idet der ikke er signifikant forskel på de to grupper på nogen af de medtagne parametre før projektstart.

BILAGSTABEL B2.1

Andele af unge med bestemte baggrundsforhold. Særskilt for projektdeltagere i 'Efterværn' og kontrolgruppe før projektstart. Procent¹

	Efterværnsdeltagere	Kontrolgruppe
Pige	55	54
Alder i 2009	16,5	16,6
Etnisk minoritet	10	9
I gang med uddannelse 2008	80	80
I beskæftigelse 2008	24	23
Har modtaget strafferetlig afgørelse 2008-10	26	27
Har været anbragt som barn	73	75
Har modtaget forebyggende foranstaltninger før 2010	44	44
Behandling for psykisk sygdom 2008-10	6	6
Behandling for andre sygdomme 2008-10	77	79
Antal flytninger 2008-2010	1,1	1,1
Boede i kernefamilie i 2008	10	10
Var udeboende eller anbragt i 2008	55	54
Far havde ungdomsuddannelse i 2008	35	33
Far i beskæftigelse 2008	49	47
Far i behandling for psykisk sygdom 2008-10	3	3
Far strafferetlig afgørelse 2008-10	24	23
Mor havde ungdomsuddannelse i 2008	37	38
Mor i beskæftigelse 2008	43	43
Mor i behandling for psykisk sygdom 2008-10	1	1
Mor strafferetlig afgørelse 2008-10	12	12
Mor død eller ukendt	13	12
Far død eller ukendt	23	25

1. Projektdeltagerens alder angivet i år. Flytninger angivet i antal.

Kilde: Danmarks Statistiks registerdata.

BILAG 3 AMBULANTE TILBUD TIL UNGE, ENLIGE OG SÅRBARE MØDRE

Bilagstabel B3.1 sammenligner projektdeltagerne i *Ambulante tilbud til unge sårbare mødre* og en kontrolgruppe, identificeret ved hjælp af propensity score matching. Tabellen viser et meget tæt match mellem de to grupper, idet der ikke er signifikant forskel på de to grupper på nogen af de medtagne parametre før projektstart.

BILAGSTABEL B3.1

Andel af kvinder med bestemte baggrundsforhold, særskilt for projektdeltagere i 'Ambulante tilbud til unge, enlige og sårbare mødre' og en kontrolgruppe før deltagernes projektstart. Procent¹

	Projektdeltagere	Kontrolgruppe
Havde gennemført ungdomsuddannelse i 2009	10	9
Var i gang med uddannelse i 2009	25	29
Var i beskæftigelse i 2009	21	20
Havde strafferetlig afgørelse 2008-2010	12	13
Har været anbragt som barn	23	23
Mor har fået forebyggende foranstaltninger før 2010	33	30
Havde psykiatrisk diagnose i 2009	3	2
Havde andre diagnoser i 2009	96	96
Antal flytninger mellem 2008 og 2010	1,4	1,4
Hjemmeboende i 2010	12	12
Enlig forsørger i 2010	50	48
Antal børn i 2010	1,0	1,0
Barn var/ havde været anbragt i 2009	1	1
Barn med forebyggende foranstaltning før 2010	2	2
Mors egen alder (år)	20,6	20,5
Mor tilhører etnisk minoritet	6	6
Mormor havde strafferetlig afgørelse 2008-2010	10	10
Morfar havde strafferetlig afgørelse 2008-2010	18	16
Mormor i behandling for somatisk sygdom 2008-2010	78	76
Morfar i behandling for somatisk sygdom 2008-2010	55	54
Mormor i behandling for psykisk sygdom 2008-2010	1	1
Morfar i behandling for psykisk sygdom 2008-2010	2	1
Mormor havde ungdomsuddannelse i 2008	43	421,5
Morfar havde ungdomsuddannelse i 2008	35	35
Mormor i beskæftigelse i 2008	56	56
Morfar i beskæftigelse i 2008	57	57
Mormor død eller ukendt	7	9
Morfar død eller ukendt	22	23

¹ Antal børn og flytninger angivet i antal. Mors alder angivet i år.

Kilde: Danmarks Statistiks registerdata.

BILAG 4 NETVÆRK OG SAMTALEGRUPPER FOR SÅRBARE BØRN OG UNGE

Bilagstabel B4.1 sammenligner projektdeltagerne i *Netværk og samtalegrupper for udsatte børn og unge* og en kontrolgruppe, identificeret ved hjælp af propensity score matching. Tabellen viser et meget tæt match mellem de to grupper, idet der ikke er signifikant forskel på de to grupper på nogen af de medtagne parametre før projektstart.

BILAGSTABEL B4.1

Andel af børn og unge med bestemte baggrundsforhold, særskilt for projektdeltagere i 'Netværk og samtalegrupper' og kontrolgruppe før projektstart¹. Procent

	Projektdeltagere	Kontrolgruppe
Pige	70	68
Alder i 2009 (år)	15,7	15,5
Etnisk minoritet	2	3
Fuldført ungdomsuddannelse	1	2
I gang med uddannelse i 2008	85	85
I beskæftigelse i 2008	16	14
Har modtaget strafferetlig afgørelse 2008-2010	11	9
Har været eller er anbragt	30	31
Har modtaget forebyggende foranstaltninger før 2010	23	20
I behandling for psykisk sygdom 2008-2010	5	3
I behandling for andre sygdomme 2008-2010	70	71
Flyttet mindst tre gange 2008-2010	65	59
Bor i kernefamilie i 2008	30	28
Udeboende eller anbragt i 2008	27	29
Far gennemført ungdomsuddannelse i 2008	51	49
Mor gennemført ungdomsuddannelse i 2008	50	49
Far i beskæftigelse i 2008	69	67
Mor i beskæftigelse i 2008	52	54
Far i behandling for psykisk sygdom 2008-2010	2	2
Far modtaget strafferetlig afgørelse 2008-2010	20	19
Mor i behandling for psykisk sygdom 2008-2010	3	2
Mor i behandling for somatiske sygdomme 2008-2010	74	75
Mor modtaget strafferetlig afgørelse 2008-2010	11	10
Mor ukendt eller død	12	12
Far ukendt eller død	13	16

1. Projektdeltagerens alder angivet i år.

Kilde: Danmarks Statistiks registerdata.

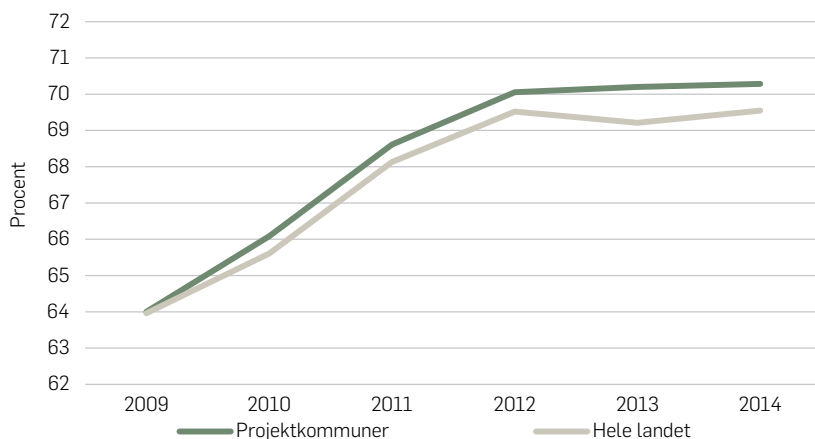
BILAG 5 SAMMENLIGNING AF KOMMUNALE NØGLETAL I 24-TIMERS KONTAKTORDNINGER

Sammenligningen af udviklingen i unges uddannelsesaktivitet, uddannelsesniveau, arbejdsmarkedsdeltagelse og andelen af offentligt forsørgede unge¹⁴ i projektkommunerne og resten af landet viser kun få forskelle i projektperioden og efterfølgende.

Bilagsfigur B5.1 viser en positiv udvikling i andelen af 16-22-årige, der er i gang med en uddannelse i perioden 2009-2014, både i projektkommunerne og i hele landet. Der er ikke forskel på udviklingen i unge under uddannelse i projektkommunerne og resten af landet.

BILAGSFIGUR B5.1

Andelen af 16-22-årige under uddannelse. Særskilt for projektkommuner og hele landet. 2009-2014. Procent.

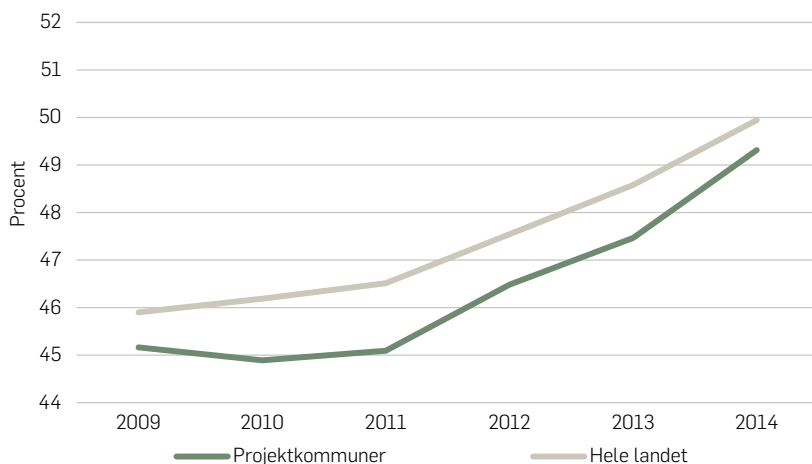

Kilde: Statistikbanken. Register Krhf3.

14. Fraregnet SU-modtagere.

BILAGSFIGUR B5.2

Andelen af 18-24-årige med uddannelse over grundskoleniveau. Særsilt for projektkommuner og hele landet. 2009-2014. Procent.

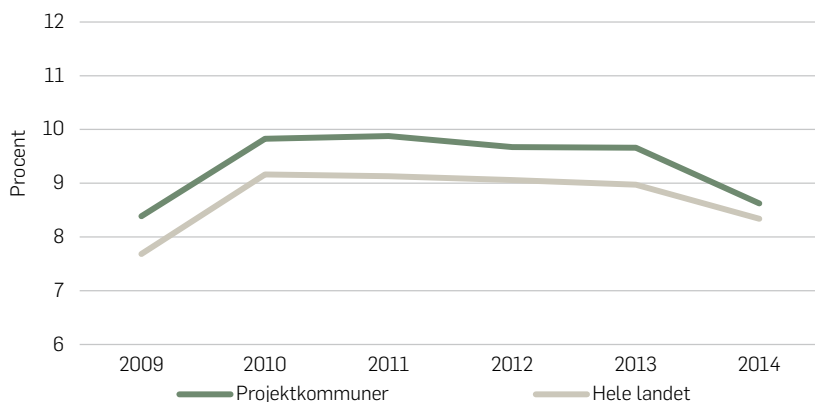
Kilde: Statistikbanken, Register Krhfu3.

Bilagsfigur B5.2 viser, at andelen af 18-24-årige, der i 2009 havde gennemført en ungdomsuddannelse i projektkommunerne, var lidt lavere, end den var i hele landet – henholdsvis 45 pct. og 46 pct., og at udviklingen i andelen, der havde gennemført en ungdomsuddannelse i projektkommunerne, nogenlunde følger udviklingen i hele landet.

Andelen af 16-24-årige på offentlig forsørgelse (ekskl. SU), vist i bilagsfigur B5.3, er højere i projektkommunerne end i hele landet – både ved 24-7-indsatsens start i 2009 og ved projektafslutningen ultimo 2012. I 2014 er forskellen mellem projektkommunerne og hele landet indsnævet betydeligt, men det er meget vanskeligt at sige, om det har nogen forbindelse til 24-7-indsatsen eller skyldes generel positiv udvikling i økonomien i de pågældende kommuner.

BILAGSFIGUR B5.3

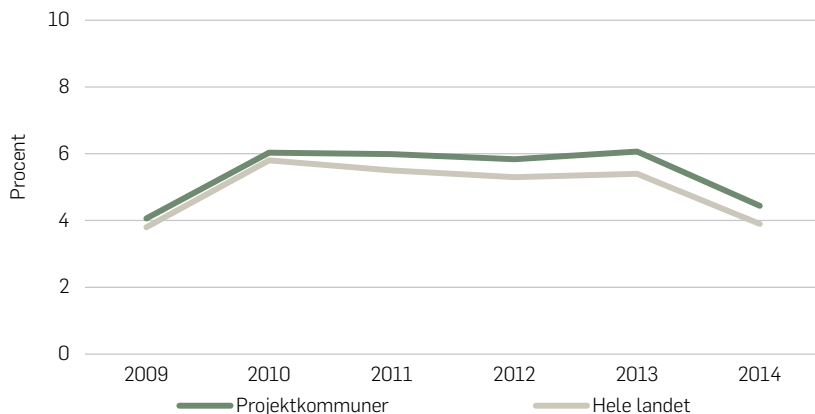
Andelen af 16-24-årige på offentlig forsørgelse (ekskl. SU). Særskilt for projektkommuner og hele landet. 2009-2014. Procent.

Kilde: Statistikbanken. Register AUK01.

BILAGSFIGUR B5.4

Andelen af 16-24-årige, som er arbejdsløse. Særskilt for projektkommuner og hele landet. Procent.

Kilde: Statistikbanken. Register AUP01.

Endelig viser bilagsfigur B5.4, at udviklingen i unges arbejdsløshed i perioden 2009 til 2014 er næsten overlappende i projektkommunerne og hele landet.

LITTERATUR

- Anker, J., A. Munk, I. Koch-Nielsen & M. Raun (2001): *De sociale puljer: En tværgående analyse af Socialministeriets puljemidler*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Bakketeig, E. & E. Backe-Hansen (2008): *Forskningsskunnskab om ettervern. NOVA – Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring*, rapport nr. 17/08.
- COWI (2013): *Årlig afrapportering af den løbende evaluering af projekter under Lige Muligheder*, delrapport 2d, for projektår 2012. København: Socialstyrelsen, oktober 2013.
- COWI (2012): *Årlig afrapportering af den løbende evaluering af projekter under Lige Muligheder*, delrapport 2c, projektår 2011. København: Socialstyrelsen, juni 2012.
- COWI (2011): *Årlig afrapportering af den løbende evaluering af projekter under Lige Muligheder*, delrapport 2b, år 2011. København: Socialstyrelsen, september 2011.
- COWI (2010): *Årlig afrapportering af den løbende evaluering af projekter under Lige Muligheder*, delrapport 2a, år 2010. København: Socialstyrelsen, december 2010.
- Drewsen, J. & A. Kierkegaard (2014): *Et spørgsmål om relationer*. Aalborg Universitet.

- Jakobsen, T.B., S.V. Lyk-Jensen & D.L. Stigaard (2012): *Lige muligheder – metodisk grundlag for en effektevaluering. Evalueringsrapport 2*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:36.
- Jakobsen, T.B., A.P. Langhede & K. Sørensen (2011): *Lige muligheder – støtte til udsatte børn og unge. Evalueringsrapport 1: Beskrivelse af igangsatte forsøgsprojekter*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:18
- Jakobsen, T.B., I. Hammen & L. Steen (2010): *Efterværn – støtte til tidligere anbragte unge. Midtvejsevaluering af forsøg med efterværn under handlingsprogrammet "Lige Muligheder"*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:31.
- Lipsky, M., & S.R. Smith (1989): "When social problems are treated as emergencies". *Social Service Review*, 63(1), s. 5-25.
- Mølholt, A., S. Stage, J.H. Pejtersen & P. Thomsen (2012): *Efterværn for tidligere anbragte unge. En videns- og erfaringsopsamling*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:04.
- Olsen, R.F., T. Egelund & M. Lausten (2011): *Tidligere anbragte som unge voksne*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:35.
- Skårhøj, A., A. Højen-Sørensen, K. Karmsteen H. Oldrup & J.H. Pejtersen (2016): *Anbragte unges overgang til voksenlivet. Evaluering af fire efterværnsinitiativer under Efterværnspakken*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 16:01.
- TABUKA (2005): *Tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelse af børn og unge*. Red. H. E. Nielsen. København: Forlaget Børn og Unge.
- Velfærdsministeriet (2009): *Vejledning om ansøgning til puljen sociale viceværter* § 15.75.11.70
- Vinnerljung, B., M. Berlin & A. Hjern (2011): "School Performance in Primary School and Psychosocial Problems in Young Adulthood Among Care Leavers from Long Term Foster Care". *Children and Youth Services Review*, (33)12, s. 2489-2497.

SFI-RAPPORTER SIDEN 2015

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Nogle rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 15:01 Ottosen, M.H., M. Lausten, S. Frederiksen & D. Andersen: *Anbragte børn og unges trivsel 2014*. 122 sider. ISBN: 978-87-7119-276-6. e-ISBN: 978-87-7119-277-3. Pris: 120,00 kr.
- 15:02 Benjaminsen, L., T. Dyrvig & T. Gliese: *Livet på hjemløseboformer*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-278-0. e-ISBN: 978-87-7119-279-7. Pris: 140,00 kr.
- 15:03 Gorinas, C. & V. Jakobsen: *Indvandreres og efterkommernes placering på det danske arbejdsmarked*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-280-3. e-ISBN: 978-87-7119-281-0. Pris: 170,00 kr.
- 15:04 Niss, N.K., A. Kierkgård, A.-K. Højen-Sørensen & A.Aa. Hansen: *Barrierer for tidlig opsporing af alkoholproblemer i børnefamilier. En analyse af barrierer for frontpersonalet*. 145 sider. e-ISBN: 978-87-7119-282-7. Netpublikation
- 15:05 Bengtsson, S., A.L. Rasmussen & S. Gregersen: *Metoder i botilbud*. 208 sider. ISBN: 978-87-7119-283-4. e-ISBN: 978-87-7119-284-1. Pris: 200,00 kr.

- 15:06 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2014*. 240 sider. ISBN: 978-87-7119-285-8. e-ISBN: 978-87-7119- 286-5. Pris: 240,00 kr.
- 15:07 Dietrichson, J., M. Bøg, T. Filges & A.-M.K. Jørgensen. *Skolerettede indsatser for elever med svag socioøkonomisk baggrund*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-287-2. e-ISBN: 978-87-7119-288-9. Pris: 140,00 kr.
- 15:08 Østergaard, S.V., A.B. Steensgaard, A.T. Hansen, S. Henze-Pedersen & J. Østergaard: *På vej mod ungdomskriminalitet. Hvilke faktorer i barndommen gør en forskel?* 100 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 289-6. Netpublikation.
- 15:09 Keilow, M. & A. Holm: *Udvikling af måleinstrument for elevadfærd og -holdninger. Baseline data fra evaluering af folkeskolereformen*. 56 sider. e-ISBN: 978-87-7119-290-2. Netpublikation.
- 15:10 Albæk, K., H.B. Bach, R. Bille, B.K. Graversen, H. Holt, S. Jensen & A.B. Jonassen: *Evaluering af mentorordningen*. 144 sider. e-ISBN: 978-87-7119-291-9. Netpublikation.
- 15:12 Christensen, E. & S. Baviskar: *Unge i Grønland. Med fokus på seksualitet og seksuelle overgreb*. 128 sider. ISBN: 978-87-7119-293-3. e-ISBN: 978-87-7119- 294-0. Pris: 120,00 kr.
- 15:13 Christensen, E. & S. Baviskar: *Kalaallit nunaanni inuusuttut. Kinguaasiuutitut tunngasut kinguaasiuutitigullu innarliisarnertit qitiunneqarlutik*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-295-7. e-ISBN: 978-87-7119-296-4. Pris: 140,00 kr.
- 15:14 Rangvid, B.S., V.M. Jensen & S.S. Nielsen. *Forberedende tilbud og overgang til ungdomsuddannelse*. 99 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 297-1. Netpublikation.
- 15:15 Amilon, A. (red.): *Inkluderende skolemiljøer – elevernes roller*. 288 sider. ISBN: 978-87-7119-304-6. e-ISBN: 978-87-7119- 300-8. Pris: 280,00 kr.
- 15:16 Amilon, A.: *Evaluering af lokale initiativer for førtidspensionister*. 96 sider. e-ISBN: 978-87-7119- 301-5. Netpublikation
- 15:17: Jakobsen, V.: *Uddannelses- og beskæftigelsesmønstre i årene efter grundskolen. En sammenligning af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande og etniske danskere*. 144 sider. ISBN: 978-87-7119-305-3. e-ISBN: 978-87-7119- 306-0. Pris: 140,00 kr.
- 15:18 Christensen, G., A.G. Jeppesen, A.A. Kjær & K. Markwardt: *Udsættelser af lejere – Udvikling og benchmarking. Lejere berørt af foged-*

- sager og udsættelser i perioden 2007-13. 178 sider, e-ISBN: 978-87-7119-307-7. Netpublikation
- 15:19 Christensen, C.P. & C. Scavenius: *Et felteksperiment med Kærlighed i Kaos. Et forældretræningsprogram til familier med ADHD eller ADHD-lignende vanskeligheder*. 96 sider. ISBN: 978-87-7119-308-4. e-ISBN: 978-87-7119-309-1. Pris: 90,00 kr.
- 15:20 Larsen, M.R. & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse i 2014. Regionale forskelle*. 96 sider. ISBN: 978-87-7119-310-7. e-ISBN: 978-87-7119-311-4. Pris: 90,00 kr.
- 15:21 Nielsen, C.P., M.D. Munk, M.T. Jensen, K. Karmsteen & A.-M.K. Jørgensen: *Mønsterbryderindsatser på de videregående uddannelser. En forskningskortlægning*. 168 sider. e-ISBN: 978-87-7119-312-1. Netpublikation.
- 15:22 Sievertsen, H.H. & C.J. de Montgomery: *Børn i lavindkomstfamilier*. 105 sider. e-ISBN: 978-87-7119-313-8. Netpublikation.
- 15:23 Wendt, R.E. & A.-M.K. Jørgensen: *Forskningskortlægning, kvalitetsvurdering og analyse af udviklingen i skandinaviske dagtilbudsforskning for 0-6-årige i året 2013*. 98 sider. E-ISBN:978-87-7119-314-5. Netpublikation.
- 15:24 Termansen, T., T. Dyrvig, N.K. Niss & J.H. Pejtersen: *Unge i misbrugsbehandling*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-315-2. e-ISBN: 978-87-7119-316-9. Pris: 170,00 kr.
- 15:25 Christensen, E.: *Det har vi lært af NAKUUSA*. 56 sider. e-ISBN: 978-87-7119-317-6. Netpublikation.
- 15:26 Christensen, E.: *Nakuusamit makku ilikkarpavut. NAKuusap meeqqanut isummersorfiani ilaasortanik apersuineq*. 62 sider. e-ISBN: 978-87-7119-318-3. Netpublikation.
- 15:27 Keilow, M. & A. Holm: *Skalaer til måling af elevtrivsel på erhvervsuddannelserne. En analyse af data fra tidligere trivselsmålinger. Bidrag til Undervisningsministeriets udvikling af elevtrivselsmålinger på erhvervsuddannelserne*. 92 sider. e-ISBN: 978-87-7119-319-0. Netpublikation.
- 15:28 Andersen, D. & B.S. Rangvid: *Skoleudvikling med fokus på sprog i al undervisning. Implementering og elevresultater af udviklingsprogram til styrkelse af tosprogede elevers faglighed i de 2 første år*. 116 sider. e-ISBN: 978-87-7119-320-6. Netpublikation.
- 15:29 Baviskar, S: *Grønlandere i Danmark. En registerbaseret kortlægning*. 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119-321-3. Netpublikation.

- 15:30 Siren, A., R.N. Brunner & R.C.H. Jørgensen: "*Øvelse gør mester*" i Næstved Kommune. *Evaluering af livskvalitet i forbindelse med et rehabiliteringsforløb på plejecentre*. 71 sider. e-ISBN: 978-87-7119-322-0. Netpublikation.
- 15:31 Holt, H., M. Larsen, H.B. Bach & S. Jensen: *Borgere I fleksjob efter reformen*. 208 sider. ISBN: 978-87-7119-323-7. e-ISBN: 978-87-7119-324-4. Pris: 200,00 kr.
- 15:32 Keilow, M., M. Friis-Hansen, R.M. Kristensen & A. Holm: *Ejfejder af klasseledelse på elevers læring og trivsel*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-325-1. e-ISBN: 978-87-7119-326-8. Pris: 170,00 kr.
- 15:33 Christensen, E: *3-5 år efter ophold i Mælkebøtten – en opfølgning af 26 børn og unge*. 64 sider. ISBN: 978-87-7119-327-5. e-ISBN: 978-87-7119-328-2. Pris: 60,00 kr.
- 15:34 Christensen, E: *Meeqqanik inuusuttunillu 26-nik malinnaaqinneq - Mælkebøttenimit nuunnerinit ukiut 3-5 kingorna*. 64 sider. ISBN: 978-87-7119-329-9. e-ISBN: 978-87-7119-330-5. Pris: 60,00 kr.
- 15:35 Benjaminsen, L. & H.H. Lauritzen: *Hjemløshed i Danmark 2015. National kortlægning*. 208 sider. ISBN: 978-87-7119-333-6. e-ISBN: 978-87-7119-334-3. Pris: 200,00 kr.
- 15:36 Nielsen, C.P., A.T. Hansen, V.M. Jensen & K.S. Arendt: *Folkeskolereformen. Beskrivelse af 2. dataindsamling blandt elever*. 137 sider. E-ISBN: 978-87-7119-335-0. Netpublikation.
- 15:37 Jensen, M.T., K. Karmsteen, A.-M.K. Jørgensen & S.B. Rayce: *Psychosocial Function and Health in Veteran Families - A Gap Map of Publications within the Field*. 220 sider. e-ISBN: 978-87-7119-336-7. Netpublikation.
- 15:38 Sievertsen, H.H: *En god start – betydningen af alder ved skolestart for barnets udvikling*. 83 sider. e-ISBN: 978-87-7119-337-4. Netpublikation.
- 15:39 Mehlsen, L., H. Holt, H.B. Bach & C. Törnfeldt: *Ressourceforløb. Koordinerende sagsbehandlers og borgeres erfaringer*. 108 sider. ISBN: 978-87-7119-338-1. Pris: 200,00 kr.
- 15:40 Kjer, M.G., S. Baviskar & S.C. Winter: *Skoleledelse I folkeskolereformens første år. En kortlægning*. 140 sider. e-ISBN: 978-87-7119-340-4. Netpublikation.
- 15:41 Benjaminsen, L., S.B. Andrade, D. Andersen, M.H. Enemark & J.F. Birkelund: *Familiebaggrund og social marginalisering i Danmark*.

- En registerbaseret kortlægning.* 336 sider. ISBN: 978-87-7119-341-1. e-ISBN: 978-87-7119- 342-8. Pris: 330,00 kr.
- 15:42 Lausten, M., S. Frederiksen, R.F. Olsen, A.A. Nielsen & T.T. Bengtsson: *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer – del II. Rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995.* 128 sider. ISBN: 978-87-7119-343-5. e-ISBN: 978-87-7119- 344-2. Pris: 120,00 kr.
- 15:43 Niss, N.K. & I.S. Rasmussen: *Evaluering af satspuljen forebyggende indsatser for overvægtige børn og unge.* 129 sider. e-ISBN: 978-87-7119-345-9. Netpublikation.
- 15:44 Jakobsen, V., M. Larsen & S. Jensen: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2015.* 272 sider. ISBN: 978-87-7119-346-6. e-ISBN: 978-87-7119- 347-3. Pris: 270,00 kr.
- 15:45 Christensen, G., R.C.H. Jørgensen & M.R. Larsen: *Erfaringer med at ændre socialt mix i udsatte boligområder. Evaluering af brugen af anvisnings- og udlejningsredskaber som led i Landsbyggefondens 2006-10-midler.* 208 sider. ISBN: 978-87-7119-348-0. e-ISBN: 978-87-7119- 349-7. Pris: 200,00 kr.
- 15:46 Mehlsen, L., M.T. Jensen, A.-M.K. Jørgensen, R.E. Wendt & G. Christensen: *Effektfulde indsatser i boligområder til forebyggelse af kriminalitet. En systematisk forskningsoversigt, nr. 1 af 4.* 112 sider. ISBN: 978-87-7119-350-3. e-ISBN: 978-87-7119- 351-0. Pris: 110,00 kr.
- 16:01 Skårhøj, A., A.-K. Højen-Sørensen, K. Karmsteen, H. Oldrup & J.H. Pejtersen: *Anbragte unges overgang til voksenlivet. Evaluering af fire efterværnsinitiativer under efterværnspakken.* 160 sider. ISBN: 978-87-7119-352-7. e-ISBN: 978-87-7119- 353-4. Pris: 160,00 kr.
- 16:02 Andersen, D., M.B. Holtet, L. Weisbjerg & L.L. Eriksen: *Alkoholbehandling til socialt udsatte borgere. Systemets tilbud i borgerperspektiv.* 176 sider. ISBN: 978-87-7119-354-1. e-ISBN: 978-87-7119-355-8. Pris: 170,00 kr.
- 16:03 Baviskar, S., M.N. Christoffersen, K. Karmsteen, H. Hansen, M. Leth-Espensen, A. Christensen & J. Brauner: *Kontinuitet i anbringelser. Evaluering af lovændringer under Barnets reform, delrapport 1.* 128 sider. e-ISBN: 978-87-7119-356-5. Netpublikation.
- 16:04 Niss, N.K., K.I. Dannesboe, C.P. Nielsen & C.P. Christensen: *Evaluering af inklusionsindsatsen i Billund Kommune.* 132 sider. e-ISBN: 978-87-7119-357-2. Netpublikation.

- 16:05 Benjaminsen, L., M.H. Holm & J.F. Birkelund: *Fattigdom og afsavn. Om materielle og sociale afsavn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige*. 336 sider. ISBN: 978-87-7119-358-9. e-ISBN: 978-87-7119-359-6. Pris: 320 kr.
- 16:06 Keilow, M., M. Friis-Hansen, S. Henze-Pedersen & S. Ravn: *Inklusionsindsatser i folkeskolen. Resultater fra to lodtrækningsforsøg*. 128 sider. ISBN: 978-87-7119-361-9. e-ISBN: 978-87-7119-362-6. Pris: 130 kr.
- 16:07 Niss, N.K. & I.S. Rasmussen: *Evaluering af satspuljen "Forebyggende indsatser for overvægtige børn og unge". Projekt "Øget udbytte" på Julemærkehjemmene*. 130 sider. e-ISBN: 978-87-7119-363-3. Netpublikation.
- 16:08 Andersen, D, K. Markwardt, L.B. Larsen & M.A. Svendsen: *Vel-færdsteknologi i plejeboliger. Borger, medarbejder og økonomisk perspektiv*. 200 sider. e-ISBN: 978-87-7119-364-0. Netpublikation.
- 16:09 Amilon, A & A.G. Jeppesen: *Økonomisk udsatte pensionister. Levevilkår blandt økonomisk dårligt stillede pensionister*. 98 sider. ISBN: 978-87-7119-365-7. e-ISBN: 978-87-7119-366-4. Pris: 100 kr.
- 16:10 Bille, R.: *Implementering af beskæftigelsespolitik i Danmark*. 102 sider. e-ISBN: 978-87-7119-369-5. Netpublikation.
- 16:11 Bach, H.B., L. Mehlsen & J. Høgelund.: *Evidens om effekten af indsatser for ledige seniorer*. 62 sider. e-ISBN: 978-87-7119-370-1. Netpublikation.
- 16:12 Mehlsen, L., R.C.H. Jørgensen, M.G. Kjer & V. Jakobsen: *Effektfulde indsatser i boligområder til at forbedre børns skolegang og uddannelse og voksnes arbejdsmarkedsparathed. En systematisk forskningsoversigt, nr. 2 og 3 af 4*. 172 sider. ISBN: 978-87-7119-371-8. e-ISBN: 978-87-7119-372-5. Pris 170 kr.
- 16:13 Mehlsen, L., R.C.H. Jørgensen, M.G. Kjer & V. Jakobsen: *Effektfulde indsatser i boligområder til at øge børns trivsel og forbedre forældres kompetencer. En systematisk forskningsoversigt, nr. 4 af 4*. 134 sider. ISBN: 978-87-7119-373-2. e-ISBN: 978-87-7119-374-9. Pris: 130 kr.
- 16:14 Højen-Sørensen, A.-K., L. J. Kristiansen, A.-M.K. Jørgensen & R.E. Wendt: *Kortlægning, kvalitetsvurdering og analyse af udviklingen i skandinavisk dagtilbudsforskning for 0-6-årige i året 2014*. 107 sider. e-ISBN: 978-87-7119-375-6. Netpublikation.

- 16:15 Larsen, M., H. Holt, M.R. Larsen: *Et kønsopdelt arbejdsmarked. Udviklingstræk, konsekvenser og forklaringer*. 170 sider. ISBN: 978-87-7119-376-3. e-ISBN: 978-87-7119-377-0. Pris: 170 kr.
- 16:16 Oldrup, H., M.N. Christoffersen, I.L. Kristiansen, S.V. Østergaard: *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016*. 256 sider. ISBN: 978-87-7119-378-7. e-ISBN: 978-87-7119-379-4. Pris: 250,00 kr.
- 16:17 Oldrup, H., S. Frederiksen, S. Henze-Pedersen & R.F. Olsen: *Indsat far udsat barn. Hverdagsliv og trivsel blandt børn af fængslede*. 140 sider. e-ISBN: 978-87-7119-380-0. Netpublikation.
- 16:18 Thomsen, J.-P. (red): *Unge i Danmark – 18 år og på vej til voksenlivet. Årgang 95 – Forløbsundersøgelsen af børn født i 1995*. 288 sider. ISBN: 978-87-7119-383-1. e-ISBN: 978-87-7119-384-8. Pris: 290,00 kr.
- 16:19 Hansen, H, C.P. Christensen & T. Termansen: *Evaluering af Feed-back-Informed Treatment ved Silkeborg Kommunes Familiecenter*. 77 sider. e-ISBN: 978-87-7119-385-5. Netpublikation.
- 16:20 Højen-Sørensen, A.-K., Kohl, K.S., Dahl, K.M.V., Oldrup, H. & Pejtersen, J.H.: *Lige Muligheder – Udsatte børn og unge. Afsluttende evaluering*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-386-2. e-ISBN: 978-87-7119-387-9. Pris: 180,00 kr.

LIGE MULIGHEDER – UDSATTE BØRN OG UNGE

AFSLUTTENDE EVALUERING

Denne rapport udgør den afsluttende evaluering af fem initiativer med i alt 39 forsøgsprojekter for udsatte børn og unge under handlingsprogrammet "Lige Muligheder". Projekterne løb fra 2009 til 2014 og havde til formål at give udsatte børn og unge de samme muligheder for personlig udfoldelse, udvikling og sundhed som deres jævnaldrende.

Rapporten evaluerer fem initiativer: Efterværn til tidligere anbragte unge, Ambulante tilbud til unge, enlige og sårbare mødre, Netværk og samtalegrupper for sårbare børn og unge, Sociale viceværter i ungdomsboliger og 24-timers kontaktordning. De fleste indsatser er evalueret både kvantitativt og kvalitativt. Derudover beskrives det, hvordan indsatserne er blevet forankret i kommunerne efter projekterne udløb i 2014.

Der er stor forskel på de indsatser, der indgår i evalueringen. Den overordnede konklusion er dog, at indsatserne giver et tiltrængt socialt frirum for de udsatte børn og unge. Til gengæld ser det generelt ikke ud til, at indsatserne får de unge i arbejde eller ind på en uddannelse, selv om det ofte er formuleret som et eksplicit mål. Det ser heller ikke ud til, at kvaliteten af en indsats nødvendigvis er afgørende for, om indsatsen videreføres.

Undersøgelsen er finansieret af Social- og Indenrigsministeriet og gennemført af SFI for Socialstyrelsen.